

ΔΕΙ ΥΠΟΡΧΕ

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Φοιτήτρια: Ισμήνη Πάττα

Επιβλέπων : Γεώργιος Στασινόπουλος

**Γιατί απέτυχε ο αναπτυξιακός Γύρος των εμπορικών
διαπραγματεύσεων της Ντόχα, μέχρι το 2008 .**

Διπλωματική Εργασία στη κατεύθυνση «ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών (ΔΕΣ)
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδίκευσης στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές

Αθήνα, Ιούνιος 2009

MET
TAT

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.04
ΙΣΤΟΡΙΚΟ:	
Α). Η Ατζέντα.....	07
Β). Μη Δασμολογικά Εμπόδια.....	16
ΕΜΜΕΣΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΔΙΕΞΟΔΟΥ :	
1.1.Συστημικοί :	
1.1.1 Διεθνής Αρχιτεκτονική.....	19
1.1.1.α. αριθμός μελών	21
1.1.1.β. Ο ΠΟΕ, εξαρτημένη μεταβλητή της ισχύος	22
1.1.1.γ. οι εξαιρέσεις της GATT.	25
1.1.2. Άτυπη διακυβέρνηση	26
1.1.3. Περιφερειακές Συνεργασίες.....	28
1.2. Σχετικοί με τις αντιλήψεις :	
1.2.1. Εμπόριο	31
1.2.2. Ανάπτυξη.	33
1.2.3.Γεωργία.....	38
ΑΜΕΣΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΔΙΕΞΟΔΟΥ:	
2.1.Υπηρεσίες	40
2.1.1 Διαπραγματεύσεις.....	43
2.2.Πνευματικά Δικαιώματα.....	45
2.2.1 Διαπραγματεύσεις.....	47
2.3.Αγροτικά Προϊόντα.....	47
2.3.1. Ζητήματα που ανέκυψαν.	48
2.3.2. Εξέλιξη.....	52
2.3.3. Διαπραγματεύσεις.....	59
2.4. 'Πρωθείται η ανάπτυξη μέσω του αναπτυξιακού Γύρου Συνομιλιών'	62
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	68
ΓΛΩΣΣΑΡΙ.....	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΠΙΝΑΚΕΣ .	

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚΕ (ACP) = περιφερειακή συνεργασία της ΕΕ με χώρες Αφρικής-Καραϊβικής-Ειρηνικού.

ΑΞΕ = Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

AMS= Agregate Measure of Support, 'Amber Box'.

AVE= ad valorem equivalent, το ισοδύναμο των μη-δασμολογικών εμποδίων σε δασμούς

ASCM= Agreement on Subsidies and Countervailing Measures.

ASEAN=Association of Southeast Asian Nations

DDA =Doha Development Agenda. Η θεματολογία του γύρου των εμπορικών συνομιλιών της Ντόχα.

ΔΑΑ = Δείκτες Ανθρώπινης Ανάπτυξης

GATS = General Agreement on Trade in Services.

GIs = γεωγραφικές ενδείξεις.

ΕΕ= Ευρωπαϊκή Ένωση· χρησιμοποιείται χωρίς χρονολογική διάκριση όποτε είχε άλλη ονομασία.

IMF=International Monetary Fund -Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

IQT = in-quota tariff

FTA = Free Trade Area, Ζώνη Ελεύθερων εμπορικών ανταλλαγών.

PTA = Preferential Trade Areas, περιοχές προνομιακών ανταλλαγών

LDC's = ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες

NAMA = Non- Agricultural Market Access. Αφορά τα βιομηχανικά, μεταποιημένα προϊόντα, αλλά και πολύτιμοι λίθοι, δασικά προϊόντα, φυσικά αποθέματα κ.α.

NAFTA= Βορειο-αμερικανική Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου.

NTB = Non-tariff Trade Barriers. Μη-δασμολογικά εμπόδια.

MERCOSUR = RTA μεταξύ Argentina, Brazil, Paraguay, Uruguay.

ΜΚΟ = Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

OQT = over-quota tariff

ΠΟΕ= Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, (World Trade Organisation)

ΠΤ = Παγκόσμια Τράπεζα

RTA= Regional Trade Area, Περιφερειακή Συνεργασία

SCM = Safety and Countervailing Measures.

SSG = Special Safeguard Mechanism **SSM**= αντίστοιχα μέτρα για την προστασία 'ευαίσθητων', δηλ. ευάλωτων στον ανταγωνισμό παραγωγών αναπτυσσόμενων χωρών

SPS = Sanitary and Phytosanitary measures.

SPς = Ειδικά Προϊόντα

TRIPS = Trade-related aspects of Intellectual Property Rights

TRQ = tariff rate quotas

URAA= Γύρος της Ουρουγουάης

VER ή VRA = Εκούσιος περιορισμός εξαγωγών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χρηματοοικονομική κρίση (2007-8) ανέσυρε από την αφάνεια τον ημιτελή αναπτυξιακό Γύρο συνομιλιών του ΠΟΕ της Ντόχα (2001), ή τον 'Γύρο της χιλιετίας'. Το συνεπακόλουθο κύμα προστατευτισμού, η επέκταση της κρίσης στις αναπτυσσόμενες χώρες, το αυξημένο κοινωνικό και δημοσιονομικό κόστος των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών ήταν ικανές αιτίες για να αναζωπυρωθεί το ενδιαφέρον για τις συμφωνίες μείωσης των δασμών, των φραγμών πρόσβασης στην αγορά, ιδιαίτερα για τις φτωχότερες χώρες.

Η ανησυχία στον ΠΟΕ από την έξαρση των προστατευτικών μέτρων με αφορμή την κρίση του 2008, οδήγησε σε έκτακτες συσκέψεις των αξιωματούχων.¹ Σύμφωνα με την έκθεση του Γενικού Διευντή του ΠΟΕ οι χώρες αγνόησαν την δέσμευση του G20-Νοέμβριος 2008- να μην υψωθούν εμπόδια στο διεθνές εμπόριο,² αντίθετα με την Ιαπωνία που παρά τη κρίση συνεχίζει την φιλελευθεροποίηση.³

Ωστόσο, η συρρίκνωση του εμπορίου επηρεάζει την ευημερία ή/και την ανάπτυξη. Η εκτίμηση του ΠΟΕ για τους ρυθμούς ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου αναφέρει επιβράδυνση 4% για το 2008 ενώ, σε αντίθεση με τα ποσοστά 5,5% και 8,5% στα οποία ανερχόταν αντίστοιχα το 2007 και 2006.⁴

Παραδόξως, το 2006 ήταν παράλληλα η χρονιά που είχε αναγγελθεί «αναστολή των διαπραγματεύσεων της Ντόχα» από τον ΠΟΕ. Εξάλλου, κι άλλοτε δεν έλειψαν τα αδιέξοδα, όπως δεν είναι η πρώτη φορά που ένας γύρος εμπορικών συνομιλιών διαρκεί τόσα χρόνια (Γύρος Τόκιο, Γύρος Ουρουγουάης). Εντούτοις, είχε προηγηθεί από το 2005, στη Διάσκεψη στο Χονγκ-Κόνγκ -στα πλαίσια του Γύρου της Ντόχα- μερική συμφωνία σε συγκεκριμένα μέτρα. Γιατί δεν κατέληξαν στην επιτυχή ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων;

Στην θεματολογία της Ντόχα υπήρχαν παραδοσιακά θέματα αλλά και νεότερα, όπως διευκολύνσεις εμπορίου, περιφερειακές συνεργασίες, περιβάλλον, ηλεκτρονικό εμπόριο, μικρές οικονομίες, μεταφορά τεχνολογίας, ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες, και τεχνική συνεργασία. Οι συζητήσεις επεκτάθηκαν σε θέματα σχετικά με εμπόριο-χρέος- χρηματοδότηση, πνευματικά δικαιώματα και δημόσια υγεία, γεωγραφικές ενδείξεις για ειδικά προϊόντα κ.α. (Miner, 2007, 39).

¹ Ναυτεμπορική, 7/2/09. Επίσης, βλ. 'Οι αιτίες της αρνητικής εικόνας του εμπορίου'. (26/3/2009). The Wall Street Journal, Ναυτεμπορική, 29. alerts@naftemporiki.gr.

² Ναυτεμπορική, 10/2/2009.

³ WTO, 18/2/2009, press release, http://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tpr311_e.htm.

⁴ Ναυτεμπορική, 3/2/2009.

Το ζητούμενο στον Γύρο της Ντόχα, ήταν, κυρίως, να θεσπισθούν μέτρα εμπορικής πολιτικής που θα ευνοούσαν την ανάπτυξη (μέσω εμπορίου) των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Τούτο προήλθε τόσο από τις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών, όσο και από την ανάγκη επέκτασης των αγορών των ανεπτυγμένων. Εξάλλου, το αδιέξοδο της Ντόχα ανάγεται στην απόσταση μεταξύ εμπορικής πολιτικής και θεωρίας του εμπορίου (Ket, 2007(a), 1-8) όπως το αντιλαμβάνεται η φιλελεύθερη προσέγγιση. Δηλ. με την ιδεολογική φόρτιση υπέρ της ελεύθερης από κρατικό παρεμβατισμό αγοράς, η οποία όμως, όταν εφαρμόζεται στο σύγχρονο περιβάλλον της αλληλεξάρτησης και των κυμαινόμενων ισοτιμιών, προκαλεί περισσότερα προβλήματα. Η προαναφερόμενη απόσταση υπήρχε παλαιότερα στην GATT, αλλά αναδεικνύεται εντονότερα στον αναπτυξιακό Γύρο της Ντόχα, επειδή ανάπτυξη σημαίνει συστημικός κίνδυνος. Ο τελευταίος συνεπάγεται απειλή για ορισμένα κράτη, όσον αφορά τη θέση τους στην ιεραρχία, δηλ. στη δομή ισχύος, του διεθνούς συστήματος. Αυτό είναι *a priori* ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος κι όχι θετικού όπως διατείνεται η παραδοσιακή θεωρία του 'ελεύθερου' εμπορίου, για τα αποτελέσματα επί της ευημερίας. Η μεγάλη απόσταση από τις αρχικές προσδοκίες, δηλ. της δημιουργίας συνθηκών ανάπτυξης μέσω του εμπορίου ιδιαίτερα των αναπτυσσόμενων χωρών, περιπλέκει τις συνομιλίες της Ντόχα. Το κύρος του ΠΟΕ θα υποστεί ένα σοβαρό πλήγμα αν δεν μπορέσει να ολοκληρώσει τον Γύρο της Ντόχα και να επιτύχει τη μείωση του προστατευτισμού. Μαζί μ' αυτό κι η αξιοπιστία της νέο-φιλελεύθερης θεωρίας για τον ρόλο και την αποτελεσματικότητα ενός διεθνούς οργανισμού και του ανάλογου εμπορικού καθεστώτος, στη συνεργασία των κρατών.

Η παρούσα εργασία δεν επιδιώκει να παραθέσει έναν κατάλογο όλων των αιτίων των προβλημάτων κι αδιεξόδων, καθόσον συνεκτιμά ότι πολλές εξηγήσεις είναι θέμα ερμηνείας, αν και κάποια αίτια παραπέμπουν σε άλλα, ενώ μερικά αξιολογούνται ως ήσσονος σημασίας.

Φιλοδοξεί, όμως, μέσα από αναζητήσεις στις σχέσεις αιτίου-αιτιατού, να δώσει ικανοποιητικές εξηγήσεις για τις μέχρι σήμερα δυσκολίες ολοκλήρωσης των συνομιλιών της Ντόχα και να εστιάσει στους βασικούς πυλώνες και στις συμπεριφορές των δρώντων (κρατών), φωτίζοντας όσο το δυνατόν περισσότερες πλευρές. Ακόμα, η εργασία δεν στέκεται σε ενδιάμεσες αιτίες αποτυχίας, όπως τα 'θέματα της Σινγκαπούρης' ή τη σχετική με τα 'Πνευματικά δικαιώματα' διαμάχη για τις άδειες παραγωγής φαρμάκων, ζωτικών για την υγεία των ανθρώπων του Τρίτου Κόσμου (πχ. για το AIDS) και τούτο επειδή τα μεν πρώτα εξαλείφθηκαν από το 2004, τα δε δεύτερα αντιμετωπίστηκαν επιτυχώς στην Κανκούν (Ρουμελιώτης, 2002, 222 · Breuss, 2008, 233)

Διαπιστώνει, ότι η ρεαλιστική σχολή προσφέρει ικανοποιητικότερες απαντήσεις επειδή το κριτήριο της ισχύος και της αναζήτησης σχετικών κερδών εξηγούν καλύτερα και

πληρέστερα τις συμπεριφορές των κρατών, σε σύγκριση με τα απόλυτα οφέλη του νεοφιλελευθερισμού (Grieco, 1993). Ιδιαίτερα στην περίπτωση των αναπτυσσόμενων χωρών που αναζητούσαν μεγαλύτερα σχετικά οφέλη, δομική αναπροσαρμογή και δεν απέβλεπαν σε απόλυτα κέρδη.

Προς το σκοπό αυτό η εργασία μας χρησιμοποιεί όλη τη διαθέσιμη βιβλιογραφία προκειμένου να αντιπαραθέσει επιχειρήματα από όσο το δυνατόν περισσότερες ιδεολογικές πλευρές: αμερικανική, γαλλική, καναδική, αυστριακή (αλλά αντίστοιχου γραφείου μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ελληνική, του ΠΟΕ κ.α.. Επίσης, τα κρήρια των γνωστότερων θεωρητικών σχολών σκέψης της ακαδημαϊκής κοινότητας, ως φίλτρα για τη διύλιση των διαφωνιών, των τεχνικών προβλημάτων, των κειμένων του ΠΟΕ, ποικίλλων μελετητών και τοποθετείται σε συστημικό επίπεδο. Δεν θα παραλείψει όμως να στηριχθεί σε εμπειρικά δεδομένα και σε σχετικούς οικονομικούς δείκτες. Ωστόσο, πρέπει να επισημάνουμε, τις επιφυλάξεις που προβάλλουν τα ίδια τα Ινστιτούτα Ερευνών (και ενδελεχείς ερευνητές), σχετικά με τα στοιχεία που μετρούν τα μη-δασμολογικά εμπόδια.⁵ Οι επιφυλάξεις αυτές είναι περισσότερο ποιοτικής υφής, αφετέρου η μετατροπή των μη-δασμολογικών εμποδίων σε δασμούς *ad-valorem*, προκαλεί τεχνικά προβλήματα. Τα προβλήματα ανάγονται σε μείζονα γιατί, η Συμφωνία για τη Γεωργία του Γύρου της Ουρουγουάης άφησε παρακαταθήκη σε κάθε χώρα να μετατρέψει όλα τα μέτρα προστασίας σε δασμούς επί της αξίας, προτού προχωρήσει σε μειώσεις των δασμών. Εκτός αυτού, ορισμένοι δασμοί θεσπίστηκαν για πρώτη φορά, μόλις στον προγενέστερο της Ντόχα Γύρο, όπως οι *tariff-quota* (Bouet, Fontagné & et al., 2001, 21).

Η εργασία διαρθρώνεται ως εξής: Προτάσσεται μια ιστορική αναδρομή που έχει σκοπό να βοηθήσει τον αναγνώστη στη συζήτηση κι εξέλιξη της μέχρι τώρα αποτυχίας του Γύρου της Ντόχα, ιδιαίτερα στους βασικούς σταθμούς των θεμάτων της ατζέντα (DDA) και των μη-δασμολογικών εμποδίων (NTB). Κατόπιν, ακολουθώντας την πορεία από το γενικό στο μερικό, διαπραγματευόμαστε τους έμμεσους λόγους που συνέβαλαν στο Αδιέξοδο του 'Γύρου-τη- Ντόχα'. Ενώ, στο πρώτο σκέλος εξετάζουμε εκείνους που αφορούν το Διεθνές Σύστημα, στο δεύτερο σκέλος εξετάζουμε τη συμβολή των αντιλήψεων σχετικά με το εμπόριο, την ανάπτυξη και τη γεωργία. Στη συνέχεια, η ενότητα 'Άμεσοι Λόγοι Αδιεξόδου', διαπραγματεύεται τους λόγους που πηγάζουν κατευθείαν από την θεματολογία των συνομιλιών, με μια διάταξη που συνάδει με τους βασικούς πυλώνες της DDA: Υπηρεσίες, Πνευματικά-Δικαιώματα, Αγροτικά προϊόντα, Ανάπτυξη. Αναφέρεται, τέλος, σε τεχνικά

⁵ CEPII, *Market-Access-Maps*. Παράτιθεται στο : Bouet, Fontagné & et al.

ζητήματα, όσο και σε ενδεικτικές συμπεριφορές των κρατών, ιδιαίτερα κάτω από τον υπότιτλο 'Διαπραγματεύσεις'.

Ακόμα, η εργασία διατηρεί συχνά την αγγλόφωνη ορολογία του ΠΟΕ, ώστε να διευκολυνθεί ο αναγνώστης στην ταυτοποίηση των αντίστοιχων νοημάτων στα κείμενα του ΠΟΕ. Για τους προσδιορισμούς κατηγοριών όπως ποιες χώρες κατατάσσονται ως ελάχιστα ανεπτυγμένες, πλούσιες, μικρές κι ευάλωτες ,κ.α., χρησιμοποιεί ορισμούς του United Nations Development Program και του ΠΟΕ. Επίσης, υιοθέτησε τη μετάφραση ορισμένων όρων όπως στο βιβλίο του Νότη, λόγω της χρόνιας προϋπηρεσίας του συγγραφέα στην αντιπροσώπευση της Ελλάδας στον ΠΟΕ.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ.

Η Ατζέντα.

Μετά τις αποτυχημένες προσπάθειες του Σηάτλ (1999) να εγκαينιασθεί ένα γύρος εμπορικών συνομιλιών με απώτερο σκοπό τη διεύρυνση των αγορών ώστε να ωφεληθεί η ανάπτυξη και να μειωθεί η φτώχεια στον καταχρεωμένο αναπτυσσόμενο κόσμο, άρχισε ο 'Γύρος της Ντόχα' με την υποβολή προτάσεων των κρατών από το 2000 (Ρουμελιώτης, 2002, 219-236 · Breuss, 2008, 231-314).

Ο Γύρος της Ντόχα ξεκίνησε επίσημα με τη διυπουργική σύνοδο 2001 του ΠΟΕ και 'διακόπηκε', επ' αόριστον το 2006. Ωστόσο, σημαντικές προσπάθειες αναβίωσης εξακολούθησαν μέχρι το 2008, ενώ εκδηλώνεται ενδιαφέρον ακόμη το 2009 από τους δρώντες στα πλαίσια της άτυπης διακυβέρνησης G20, λόγω της κρίσης.

Οι βασικοί σταθμοί ήταν η διάσκεψη στην Κανκούν, το 2003, όπου σημειώθηκε πλήρης αδιέξοδος, μετά το 2004 στη Γενεύη, όπου ο Γύρος συνομιλιών σώθηκε με την συμφωνία σ' ένα πακέτο μέτρων επί τεχνικών ζητημάτων που είχε ετοιμάσει ο ΠΟΕ.⁶ Στη συνέχεια, με τη διάσκεψη του Χονγκ-Κονγκ, το 2005, επιτεύχθηκε συμφωνία για την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων που αφορούν τις LDC's και για την υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου μαθηματικού τύπου για τον υπολογισμό των δασμολογικών συντελεστών. Μετά, υπήρξε αντίστοιχο 'πακέτο' του 2006 και 2008, με νέες προτάσεις για τα αγροτικά προϊόντα.

⁶ (July package). Δεν πρέπει να παραβλέψουμε όμως ότι παράλληλα εντός του G8 είχε επιτευχθεί συναίνεση για τη συνέχιση του Γύρου της Ντόχα.

Οι στόχοι ήταν να μειωθούν περαιτέρω οι δασμοί, να εξαλειφθούν τα μη-δασμολογικά εμπόδια (NTB)⁷. Επίσης, να αντιστραφούν τα προστατευτικά μέτρα τουλάχιστον στα επίπεδα του 1994 (ίδρυση του ΠΟΕ) και να δοθεί μεγαλύτερη ευκαιρία στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως με πρωτοβουλία της ΕΕ, τονίστηκε στη Διυπουργική Δήλωση (WTO, Doha Ministerial Declaration, 2001).⁸

Υπήρξαν όμως, αρκετές διαφωνίες που εντοπίστηκαν κυρίως στη Γεωργία, στον τρόπο υπολογισμού της μείωσης των δασμών (πρόσβαση στην αγορά) και της εγχώριας υποστήριξης (επιδοτήσεις παραγωγής), πνευματικά δικαιώματα (TRIPS) κι Υπηρεσίες (όπως στην εκπαίδευση, στον τουρισμό, τις τηλεπικοινωνίες, το λογισμικό, τις νομικές, οικονομοτεχνικές, ασφαλιστικές, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες κ.α.).

Πρέπει να σημειώσουμε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις δεν τέθηκε ζήτημα διαφωνίας επί της αρχής, αλλά στο χρόνο εφαρμογής και στο καθορισμό των διαφόρων ποσοστών (μειώσεων). Χαρακτηριστικό είναι ότι τα αγροτικά προϊόντα και τα NTB είχαν συζητηθεί και σε προγενέστερους Γύρους, όπως τον Γύρο Κέννεντυ (1963-7), του Τόκιο (1973-79) και της Ουρουγουάης (1986-94), στους οποίους είχε προϋπάρξει συναίνεση στη προοπτική κατάργησης των NTB με τη μετατροπή τους σε αντιστοίχια δασμών, ώστε κάποια στιγμή να εξαλειφθούν, ακολουθώντας τη γενική τάση μείωσης των δασμών, και να απελευθερωθεί το εμπόριο αγροτικών προϊόντων και υπηρεσιών. Αυτό το τελευταίο επισημοποιήθηκε με τις συμφωνίες της Ουρουγουάης για τα αγροτικά και τις υπηρεσίες, τις οποίες υπογράφει κάθε νέο μέλος του ΠΟΕ.

Υπήρξαν αντιτιθέμενες επιδιώξεις και συμφέροντα, καθώς, οι πλούσιες βιομηχανικές χώρες ενδιαφέρονταν να προωθήσουν τον τομέα των υπηρεσιών τους, που ανακεφαλαιώνει την πρόοδο της τεχνολογίας τους και να του προσφέρουν διέξοδο σε νέες αγορές, ενώ οι φτωχές χώρες, με χαμηλότερο επίπεδο ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου, ν' αναπτύξουν τους φυσικούς τους πόρους και ιδιαίτερα τη γεωργία τους, προσδοκώντας ν' απορροφήσουν την ανεργία και ν' ανελιχθούν προς τη βιομηχανοποίηση (Ρουμελιώτης, 2002, 221-227 · στον ίδιο, 2009, 241). Εξάλλου, οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν διέθεταν τα μέσα να προσφέρουν αγροτικές επιδοτήσεις στο εσωτερικό τους. Αντίθετα τα αγροτικά τους προϊόντα, θα ήσαν πιο ανταγωνιστικά στην τιμή από τα αντίστοιχα των ανεπτυγμένων χωρών · μέσω αυτής της διαδικασίας αναμενόταν η μείωση της φτώχειας (Breuss, 2008, 278).

⁷ όπως: ποσοστώσεις εισαγωγών, επιδοτήσεις (εξαγωγικές =άμεσα εμπόδια, επιδοτήσεις παραγωγής =έμμεσα εμπόδια (Geisford, 2007, σελ. 177-186), φοροαπαλλαγές, επιδοτούμενες ή μακροχρόνιες πιστώσεις, εκούσια περιστολή εξαγωγών, κρατικές προμήθειες, γραφειοκρατικά εμπόδια, κ.α.),

⁸ (Breuss, 2008, 231-314).

Για να ισχύσουν, όμως, τα συμφωνημένα σε έναν τομέα, πρέπει να υπάρξει συμφωνία και στους άλλους πυλώνες, δηλ. τα προϊόντα, τις υπηρεσίες και τα πνευματικά δικαιώματα. Πρόκειται για τη διαδικασία της *‘ενιαίας δέσμευσης’* (single undertaking): όλα τα μέλη πρέπει να συμφωνήσουν σε όλα τα μεταξύ τους συνδεδεμένα θέματα, μέχρι μια ημερομηνία. Συνδεδεμένα, γιατί κάθε ένα από τα θέματα των διαπραγματεύσεων αποτελεί μέρος ενός κι αδιαίρετου συνόλου και συνεπώς, δεν μπορεί να υπάρξει μερική συμφωνία.

Το παραπάνω θέμα θεμελιώνεται αφενός στη προϋπόθεση εισόδου ενός κράτους στον ΠΟΕ. Δηλ. κάθε κράτος που θα ενταχθεί στον ΠΟΕ, πρέπει να υπογράψει ταυτόχρονα τη Συμφωνία για την Γεωργία (ως πρόσθετο στην παλιά GATT), την αντίστοιχη για τις Υπηρεσίες (GATS) και τα Πνευματικά Δικαιώματα (TRIPS). Συγκεκριμένα, το νομικό πλαίσιο του ΠΟΕ που πρέπει να δεχθεί ένα νέο μέλος περιλαμβάνει περίπου 24 κείμενα (Wilkinson, 2002, Figure 1). Έτσι, οι αντίστοιχες τροποποιήσεις των αρχικών συμφωνιών του ΠΟΕ που προκύπτουν ως αποτέλεσμα των ύστερων συνομιλιών πρέπει να εγκριθούν με τον ίδιο τρόπο και την ίδια αντίληψη. Αφετέρου, στη *διαδικασία λήψης αποφάσεων* εντός του ΠΟΕ, που αναγνωρίζει επίσημα ότι μία χώρα μπορεί να κάνει υποχώρηση σε ένα ζήτημα, προκειμένου να το ανταλλάξει με ένα πλεονέκτημα σε ένα άλλο θέμα. Η παραχώρηση/υποχώρηση σημαίνει παράλληλα, ότι το σημερινό εμπορικό σύστημα δεν αποφέρει απόλυτα οφέλη για όλους και ότι υπάρχουν μειονεκτήματα που μια χώρα πρέπει να τα δεχθεί για να τα αντισταθμίσει με άλλα οφέλη. Γι' αυτό στην πράξη, στην GATT και τον ΠΟΕ, η μείωση ενός δασμού ή άλλου εμποδίου στο εμπόριο καλείται *‘παραχώρηση’* (concession) (Weintraub, 2007). Έτσι, πιστεύουμε ότι δεν επιβεβαιώνεται εδώ, η φιλελεύθερη άποψη που θεωρεί ότι το εμπόριο αποφέρει οφέλη για όλους. Η θέση των κρατών κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων στηρίζονται στο εθνικό συμφέρον, στην επιβίωση και πιο συγκεκριμένα στην προάσπιση θέσεων εργασίας, προκειμένου να πετύχουν εξαιρέσεις ή να υποχωρήσουν.

Η θεματική εξέλιξη του Γύρου της Ντόχα περιελάμβανε αρχικά τα εξής 20 θέματα (Ministerial Declaration, 2001):

1) Προσαρμογή των συμφωνιών του ΠΟΕ, του προγενέστερου γύρου, στις αναπτυσσόμενες χώρες (Implementation Issues). Με την ίδρυση του ΠΟΕ εντάχθηκαν στις επίσημες Συμφωνίες της GATT, εκείνες για τις Υπηρεσίες (GATS) και Πνευματικά Δικαιώματα (TRIPS). Έτσι, προέκυψε και ο όρος *‘Νέα GATT’* ή *‘GATT-1994’*. Οι αναπτυσσόμενες χώρες που ήδη συμμετείχαν, όπως κι εκείνες που προστέθηκαν, το 2001, στον Γύρο της Ντόχα (περίπου 138 χώρες συνολικά) αντιμετώπιζαν μεγαλύτερες δυσκολίες προσαρμογής των οικονομιών τους για να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

2) Αγροτικά Προϊόντα,

3) Υπηρεσίες,

4) Μη-αγροτικά προϊόντα (NAMA): πρόσβαση στην αγορά (όρια και διαβάθμιση δασμών),

5) TRIPS (πνευματικά δικαιώματα),

6) Επενδύσεις-Εμπόριο,

7) κρατικές προμήθειες,

8) εμπορικές 'διευκολύνσεις' (επιδοτήσεις, αντί-ντάμπινγκ, κ.α),

9) διαιτησία,

10) εμπόριο και περιβάλλον,

11) ηλεκτρονικό εμπόριο,

12) 'μικρές οικονομίες',

13) Εμπόριο, Πίστη και Χρηματοδότηση,

14) εμπόριο και μεταφορά τεχνολογίας,

15) Ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες (LDCs),

16) ειδική και προνομιακή μεταχείριση,

17) Τεχνική συνεργασία και ανάπτυξη (capacity building),

18) εμπόριο-ανταγωνισμός,

19) διάφοροι κανόνες ΠΟΕ,

20) Υπηρεσίες.

Η μέριμνα για τα ζητήματα της πρόσβασης στην αγορά (market-access), των επιδοτήσεων και άλλων μη-δασμολογικών εμποδίων, της κρατικής ενίσχυσης (εγχώρια υποστήριξη), επιμερίστηκε στις προαναφερόμενες κατηγορίες (αγροτικά προϊόντα, NAMA, υπηρεσίες).

Η ετερογένεια και η πολλαπλότητα των θεμάτων της ατζέντα, εφαρμοζόμενα σε 141 περίπου χώρες το 2001 (είσοδος της Κίνας, Ομάν, κ.ά.) οδήγησαν σε τέτοιες διαφωνίες επί συγκρουομένων συμφερόντων και κατηγοριών περί παρεμβάσεων στα εσωτερικά του κράτους των αναπτυσσομένων, ώστε από τον Αύγουστο του 2004 απαλείφθηκαν από την ατζέντα τα 'θέματα-της Σινγκαπούρης'. Τα θέματα αυτά ήταν:

α) προστασία επενδύσεων και κίνηση κεφαλαίων,

β) προμήθειες του δημόσιου τομέα,

γ) πολιτικές ανταγωνισμού

δ) εμπορικές διευκολύνσεις.

Η μη παρέμβαση στο εσωτερικό του κράτους είναι ένα πρόταγμα της ρεαλιστικής σχολής, ενώ ο θεσμικός φιλελευθερισμός υποστήριξε ως θετικό τον ρυθμιστικό, συντονιστικό ρόλο ενός διεθνούς θεσμού, που στο προκείμενο αντιμετωπίστηκε με δυσπιστία από τα κράτη

και δεν πέρασε. Σημαντική αιτία για αυτό είναι ο ισχύων διαφορετικός βαθμός ανάπτυξης και οι διαφορετικές κουλτούρες για τη διακυβέρνηση, μεταξύ των μελών του ΠΟΕ.

Ένας σημαντικός ενδιάμεσος σταθμός ήταν η διάσκεψη του ΧΟΝΓΚ-ΚΟΝΓΚ, στην οποία συμμετείχαν 150 χώρες (2005). Η προαναφερόμενη διάσκεψη συγκεκριμενοποίησε τη συναίνεση σε τεχνικά /πρακτικά μέτρα, που παραμένουν ως κεκτημένο, εφόσον δεν σημειωθεί αλλαγή (Ministerial Declaration, WT/Min(05)/DEC, 2005). Τα θέματα αυτά ήταν:

α) Οι αναπτυσσόμενες χώρες θα καταργήσουν τις αγροτικές επιδοτήσεις 5 χρόνια μετά τις ανεπτυγμένες.

β) Οι αγροτικές επιδοτήσεις των ανεπτυγμένων χωρών να καταργηθούν το 2013, οπότε και εκπνέει η αναθεωρημένη ΚΑΠ της ΕΕ. Σημειωτέον ότι οι αναπτυσσόμενες (κυρίως G20+) έμειναν δυσαρεστημένες επιδιώκοντας προθεσμία ως το 2010.

γ) Το 97% προϊόντων των LDCs (NAMA και αγροτικά) να έχουν ελεύθερη είσοδο στις αγορές των ανεπτυγμένων το 2008. Για το βαμβάκι, πρόταση κατάργησης των εξαγωγικών επιδοτήσεων το 2006. Επειδή δεν επιτεύχθηκε η 'ενιαία απόφαση', το σκεπτικό του 2008 ήταν μήπως αποσπασθεί το συγκεκριμένο θέμα από τη διαδικασία single undertaking.

δ) Καμία συμφωνία για συγκεκριμένη μείωση των δασμών στα αγροτικά προϊόντα από τις ανεπτυγμένες χώρες.

ε) Ως προς τον τρόπο υπολογισμού των δασμών σχετικά με τη πρόσβαση στην αγορά των NAMA: από την Κανκούν, υιοθετήθηκε μια παραλλαγή του 'Ελβετικού' μαθηματικού τύπου, με διαφορετικούς συντελεστές ανά ζώνες-επίπεδα, χωρίς ακριβείς όμως προσδιορισμούς ['κλιμακωτή' ('tiered formula')]

στ) Ένα καίριο ζήτημα ήταν η μείωση ή εξάλειψη των 'κορυφών των δασμών' και της 'κλιμάκωσης των δασμών' (tariff-peaks, tariff-escalation). Για την μείωση της 'εγχώριας στήριξης' (domestic support / 'boxes') των αγροτικών προϊόντων, προβλέφθηκε η κατάταξη των χωρών σε 3 δέσμες-κατηγορίες, ανάλογα του ύψους των μέτρων στήριξης. Αυτές που ήταν στην υψηλότερη δέσμη, θα προέβαιναν σε υψηλότερες περικοπές από τις άλλες ('γραμμική μείωση-linear cut').⁹

ζ) Οι LDCs απέσπασαν καινούργιες προθεσμίες, τουλάχιστον 5 ή 7 ετών, για την εφαρμογή όρων σχετικών με Εμπόριο και Επενδύσεις. Όλα, όμως, τα χαριστικά μέτρα θα έπρεπε να λήξουν μέχρι το 2020. Αυτή η τελευταία διάταξη άλλαξε στο μετέπειτα σχέδιο

⁹ Βλ. 1^η σελ. και 'διευκολύνσεις εμπορίου-Trade Facilitation', Παράρτημα Ε, της Διυπουργικής Απόφασης και αντίστοιχα κείμενα της Επιτροπής Διαπραγμάτευσης που είχε ορισθεί από την Ντόχα: Trade-Negotiations-Committee.

Falconer-draft 2006 και 2008 (July Package) σε «μέχρι το 2016». Το ίδιο συνέβηκε και για τα Πνευματικά Δικαιώματα.

η) Επισιτιστική Βοήθεια : να μην μεταπωλείται για να αντιμετωπιστούν άλλες επείγουσες ανάγκες. Παρόλα αυτό το σχετικό αίτημα ορισμένων φτωχών χωρών παραμένει.

Ο ΠΟΕ συνεχώς αναθεωρεί, προετοιμάζει κείμενα και πακέτα στήριξης των διαπραγματεύσεων, επισκόπηση των εξελίξεων και των συμφωνημένων, προτάσεις του ίδιου του ΠΟΕ, αναθεωρημένα σχέδια, συγκέντρωση των σημείων που έχουν συμφωνηθεί σε ενιαία κείμενα, όπως «το πακέτο του Ιουλίου», 2006 και 2008 . Σύμφωνα με το πακέτο Ιουλίου 2008, συνοπτικά, τα θέματα έχουν ως εξής:¹⁰

Στα Αγροτικά Προϊόντα, τα κύρια σημεία αφορούν:

α) Τροπικά Προϊόντα: Ευρεία συναίνεση στη λίστα των προϊόντων που κατατάσσονται ως τροπικά και σύγκλιση σε ταχύτερες και βαθύτερες περικοπές δασμών.

β) Ευρεία συναίνεση στην αντιμετώπιση της Αλλοίωσης της Προνομιακής Μεταχείρισης (*Preference Erosion*) των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών (LDCs) όπως και για τα βιομηχανικά προϊόντα αλλά με μικρές παραλλαγές, καθώς επίσης και στη λίστα των συμπεριλαμβανομένων προϊόντων.

γ) SSG: ο μηχανισμός Προφύλαξης (βλ. γλωσσάρι) Οι 'μικρές κι ευπαθείς οικονομίες' των αναπτυσσόμενων χωρών μπορούν να κρατήσουν τον μηχανισμό αυτό για το 2,5%-5% των προϊόντων τους. Ενώ, για τις ανεπτυγμένες ο SSG μηχανισμός θα μπορούσε να εξαλειφθεί εντελώς .

δ) Για τις LDCs, ότι η πρόσβαση στην αγορά των αγροτικών τους προϊόντων θα είναι η ίδια με τα μη-αγροτικά προϊόντα.

ε) Για τα In-quota tariffs (βλ. γλωσσάρι), ιδιαίτερα για τους bound in-quota tariffs ή in-quota tariffs, δηλ. εκείνους εντός του εύρους των quota, γενικά δεν υπήρξε αποδεκτή σύγκλιση απόψεων, εκτός των ευνοϊκότερων εξαιρέσεων για τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες, τις μικρές και ευάλωτες οικονομίες, και τα πρόσφατα μέλη του ΠΟΕ. Μια άποψη είναι ότι εκείνοι που βρίσκονται ήδη κάτω του 5%, να κατέλθουν στο 0% , ενώ οι άλλοι να μειωθούν κατά 50% και ταυτόχρονα να υπόκεινται σε ένα ανώτατο όριο που δεν έχει ακόμη συμφωνηθεί. Ωστόσο, οι αναπτυσσόμενες χώρες θα τυγχάνουν ελαστικότερης εφαρμογής· ιδιαίτερα για τα 'ειδικά' προϊόντα, για τις αντίστοιχες εισαγωγές των οποίων, ενδέχεται τελικά να μην υποχρεωθούν σε καθόλου μείωση δασμών. Επίσης, οι 'μικρές κι ευαίσθητες' οικονομίες να μειώσουν γενικά

¹⁰ Βλ.: (http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/guide_agricsafeg_e.htm,
http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/chair_texts08_e.htm, TN/AG/W/4/Rev.1; TN/AG/W/4/Rev.2)

κατά 7% τους εντός-του-εύρους των quota δασμούς 'ειδικών' προϊόντων, οι υπόλοιποι κατά 15%. Άλλοι όμως διαφωνούν με τις μειώσεις. Ούτε υπάρχει σύγκλιση για την αντιμετώπιση σ' αυτό το θέμα των νέο-εισερχομένων μελών του ΠΟΕ. Ελαστικές κι ιδιαίτερα ευνοϊκές ρυθμίσεις προβλέπονται και για τις LDCs.

στ) Το *Blue box support* (εγχώρια υποστήριξη του Μπλε Κουτιού) ανά προϊόν των LDCs και των 'καθαρά' εισαγωγέων –γεωργικών- προϊόντων χωρών, θα υποβληθεί σε περιορισμούς, αν η εγχώρια υποστήριξη υπερβαίνει το 75% των συνολικών μέτρων εγχώριας στήριξης που έχει καταχωρηθεί στο 'Μπλέ Κουτί'. -Το ποσοστό κατέρχεται στο 30% για τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες γενικά, ενώ όσον αφορά το τελικό αποτέλεσμα, η πραγματική εγχώρια υποστήριξη δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 25% της συνολικής εγχώριας υποστήριξης (10% για τις αναπτυσσόμενες χώρες).

Παρατηρούμε, ότι οι τελικοί όροι λειτουργούν ως ανώτατο όριο που μπορεί να περιορίσει το αρχικό εύρος των ωφελειών για την εν λόγω χώρα. Επίσης, οι πολλές κατηγορίες κρατών για διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών ευνοούν τις μεταξύ τους τριβές (μικρές κι ευάλωτες οικονομίες, ελάχιστα αναπτυγμένες χώρες, χώρες καθαροί εισαγωγείς τροφίμων, πιο αναπτυγμένες μεταξύ των αναπτυσσόμενων. Το αντίστοιχο προκύπτει και με τη διαφοροποίηση των προϊόντων.)

ζ) Για την (ένταξη στην) κατηγορία των 'ευαίσθητων' προϊόντων των αναπτυσσόμενων χωρών' : να έχουν οι αναπτυσσόμενες χώρες εναλλακτικές λύσεις και να μπορούν να ορίσουν ορισμένα προϊόντα ως 'ευαίσθητα' χωρίς να επεκτείνονται τα *tariff-rate-quotas*. Αντίθετα οι ανεπτυγμένες, θα πρέπει να επεκτείνουν τα περιθώρια εντός των οποίων θα εφαρμόζουν χαμηλότερο δασμό (*tariff-rate quota*) · ούτε θα μπορούν να χαρακτηρίσουν ένα προϊόν τους 'ευαίσθητο' αν δεν έχει υπάρξει προηγουμένως αντικείμενο ενός *tariff-rate quota* · ή αν η ανεπτυγμένη χώρα δεν το έχει δηλώσει προηγουμένως σε κάποιο από τα 3 boxes. Διαφορετικά δεν θα μπορέσει να το προστατεύσει από τις αντίστοιχες εισαγωγές, ούτε κατά μία ποσόστωση, καθόσον στόχος είναι η κατάργηση των δασμών. Το μέτρο συσχετίζεται με τη μετατροπή των NTB σε δασμούς και με την σταδιακή εξάλειψή τους, μέσω της κατάταξής τους σε μία από τις 3 κατηγορίες (Amber, Blue, Green 'boxes').

η) Τα σχετικά με τις εξαγωγικές επιδοτήσεις έχουν, ως επί το πλείστον, επιλυθεί από την διάσκεψη του Χονγκ-Κονγκ 2005. Παραμένει όμως ένα ακανθώδες θέμα : η δυνατότητα για τις αναπτυσσόμενες χώρες που λαμβάνουν βοήθεια για επισιτιστικούς λόγους να μπορούν να την πουλήσουν ώστε να αποκτήσουν μετρητά για διατροφικούς λόγους πάλι (διαφορετικό είδος τροφίμων) ή άλλους λόγους. Πρόκειται περί υπερβολικών απαιτήσεων εκ μέρους αναπτυσσόμενων χωρών. Πέραν αυτού, σύγκλιση έχει σημειωθεί στον περιορισμό της

μονοπωλιακής δύναμης κρατικών εμπορικών εταιρειών που συντηρούν αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες.

Σε ότι αφορά τα μη-αγροτικά προϊόντα (NAMA) προβλέφθηκαν κυρίως τα ακόλουθα:

α) Για τις LDCs και για το 97% των προϊόντων τους, οι ανεπτυγμένες χώρες θα επιτρέψουν ελεύθερη είσοδο στην αγορά τους (market access).

β) Επεκτείνεται η λίστα των προϊόντων των αναπτυσσόμενων χωρών για τα οποία οι ανεπτυγμένες χώρες θα εφαρμόσουν προνομιακή, όχι όμως αμοιβαία, μεταχείριση, επεκτείνοντας μία παλαιότερη-της-Ντόχα πρακτική.

γ) κατά βούληση του κάθε κράτους, η προώθηση της απελευθέρωσης στους τομείς της εγχώριας οικονομίας. Εδώ παρατηρούμε, επικράτησαν ρεαλιστικές απόψεις.

δ) 'Μικρές κι ευαίσθητες' οικονομίες, όπου εκκρεμούν πολιτικής φύσης αποφάσεις για το όριο-στόχο του μέσου επιπέδου δασμών, στις δύο υψηλότερες δέσμες δασμών που εφαρμόζουν.

ε) Υπάρχουν ακόμη εννοιολογικές διαφορές σχετικά με τον ακριβή χαρακτηρισμό και κατάταξη ενός μεταποιημένου προϊόντος ως αγροτικού ή μη.

στ) Ειδικά θέματα για ορισμένες χώρες.: Η Βολιβία δεν θα είναι υποχρεωμένη να ενημερώνει το Συμβούλιο (για τα Προϊόντα) όσο διαρκεί η ειδική προνομιακή της μεταχείριση, ενώ η Μογκολία, θα αντιμετωπιστεί ως μικρών-οικονομικών-επιδόσεων χώρα 'υπό-μετάβαση'. Για την Νότιο Αφρική και την τελωνειακή ένωση που επιχειρεί με συνεταίρους της (South African Customs Union) αναγνωρίζεται η 'ευελιξία' στις υποχρεώσεις της που ζήτησε, αλλά δεν έχει συμφωνηθεί για πόσο χρόνο. Ούτε υπήρξε συμφωνία στο αίτημα της Βενεζουέλα να αντιμετωπίζεται ως 'μικρή κι ευάλωτη οικονομία', όπως και για τη διαφορετική μεταχείριση του Ομάν και για του 'Συμβουλίου Συνεργασίας του Περσικού Κόλπου'. Παρατηρούμε ότι πάλι προβάλλεται το κρατικό συμφέρον, ανεξάρτητα από το σκεπτικό της καταπολέμησης της φτώχειας στο οποίο αρχικά εντάχθηκε η Ντόχα· ενώ η ανακατανομή του πλούτου επιδιώκεται και από πλούσιες και φτωχές αναπτυσσόμενες χώρες.

ζ) Υπάρχουν ακόμη διαφωνίες αν τα νεότερα μέλη του ΠΟΕ θα πρέπει να έχουν 3 ή 4 χρόνια προθεσμία περισσότερο από τα άλλα μέλη προκειμένου να εφαρμόσουν τις Συμφωνίες URAA.

Για τις Υπηρεσίες και τα Πνευματικά Δικαιώματα τα κύρια θέματα ήταν ως εξής :

1) η κατ' εξαίρεση προστασία προϊόντων γεωγραφικών περιοχών όπως τα κρασιά και τα ποτά (ενδιαφέροντος ΕΕ και ανεπτυγμένων χωρών),

2) η τροποποίηση των παραπάνω διατάξεων περί των γεωγραφικών ενδείξεων (GIs extension) ώστε η γεωγραφική προστασία να επεκτείνεται πέραν των κρασιών και των ποτών,

3) προτάσεις να απατούνται στους αιτούντες την κατοχύρωση πατέντας, να αποκαλύπτουν την καταγωγή της παραδοσιακής γνώσης ή του γενετικού υλικού (αφορά περισσότερο τη σχέση ΠΟΕ –TRIPS Agreement και UN Convention on Biological Diversity(CBD)).

Οι αναπτυσσόμενες χώρες είχαν διατυπώσει τη δυσaráσκειά τους για τη χρήση που έκαναν οι φαρμακευτικές εταιρείες των αναπτυγμένων χωρών (αμερικανικές κυρίως) στα πνευματικών δικαιώματα των συνθέσεων των φαρμάκων τους με αποτέλεσμα οι φτωχές χώρες να μην μπορούν να έχουν προσπά φάρμακα ή να φτιάχνουν απομιμήσεις. Προτάζανε ότι η γνώση της βοτανολογίας και σχετικής φαρμακολογίας δεν μπορεί να διεκδικηθεί ως απόλυτα 'δυτικό' επίτευγμα, και άλλωστε διατυπώνεται ένα οικουμενικό δικαίωμα στην υγεία. Επίσης, παράταση μέχρι το 2016 για τις Ελάχιστες Αναπτυγμένες χώρες (LDCs) της προθεσμίας να εναρμονίσουν ανάλογα τις νομοθεσίες τους σχετικά με τις φαρμακευτικές πατέντες.¹¹

Συνολικά, δεν έχει σημειωθεί τέτοια πρόοδος ώστε να υπάρξει σχέδιο συμφωνίας. Απεναντίας, οι προβληματισμοί εστιάστηκαν στο αν ο συγκεκριμένος τομέας μπορεί να αποσπασθεί από την υποχρεωτική διαδικασία της 'ενιαίας απόφασης', από τα υπόλοιπα ζητήματα της DDA, όπως έγινε και με το ζήτημα του βάμβακος από την ομάδα χωρών την επονομαζόμενη Cotton-Club (χώρες: Chad, Mali, Benin, Burkina Faso), το 2004, μετά την Κανκούν.

Σχετικά με τις διαδικασίες, η Διυπουργική Δήλωση της Ντόχα, 2001, όριζε πώς θα οργανωθούν οι διαπραγματεύσεις. Αλλά, η διαδικασία των διαπραγματεύσεων άλλαξε από το 2008, με πρωτοβουλία του Γεν Δ/ντή Pascal Lamy. Ο Lamy, ακολουθώντας ένα σχήμα ομόκεντρων κύκλων καθόριζε ώστε κάποιες συναντήσεις θα γίνονται μεταξύ 7 αντιπροσωπειών και κατόπιν να γίνονται σ' ένα ευρύτερο κύκλο 30 αντιπροσωπειών, στο λεγόμενο 'Πράσινο Δωμάτιο', και τέλος να καταλήγουν στη Γενική Συνέλευση.¹² Η διαδικασία αυτή δεν είναι καινούργια. Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες παραπονέθηκαν για τις διαβουλεύσεις του 'Πράσινου Δωματίου' που συγκαλούνται σε κρίσιμες στιγμές των διαπραγματεύσεων και ενέχουν μόνο μερικές χώρες-μέλη (Josling, 2007, 75). Αλλά η πρακτική αυτή αιτιολογείται από πλευράς ΠΟΕ, ότι οι μερικές διαπραγματεύσεις θα έχουν ούτως ή άλλως πολυμερή ισχύ και είναι απλά αποτελεσματικότερες (Νότης, 2008, 144). Η αύξηση του αριθμού των μελών (153 το 2008) ήταν ένας λόγος που υπαγόρευσε την παραπάνω μεταβολή όπως και τη δυσκολία της μεταξύ τους συνεννόησης ακόμη και στις

¹¹ Βλ. WTO, 'Understanding the WTO', The Agreement on Intellectual Property Rights.

¹² (www.wto.org/english/news_e/news08_e/meet08_summary_28july_e.htm)

επιπροπές εργασίας. Με ποια κριτήρια όμως επιλέγονται οι συμμετέχοντες σε κάθε κύκλο; Εδώ εφαρμόζονται τα κριτήρια της ρεαλιστικής σχολής, καθόσον η επιλογή γίνεται με την οικονομική κι εμπορική ισχύ, την περιφερειακή ηγεμονία, τις πρωτοβουλίες δημιουργίας συνασπισμών και δραστηριοποίησης στην υποβολή προτάσεων. Οι Γεν. Διευθυντές ήσαν: αρχικά ο Mike Moore (ΝεοΖηλανδός, ευνοούμενος των ΗΠΑ)· ο Supachai Panitchpakdi, 2002-5 και σημερινός Γεν. Γραμματέας της UNCTAD, Ταϊλανδός· Έκτοτε, ο πρώην Ευρωπαίος Επίτροπος, ο Γάλλος Pascal Lamy, του οποίου η θητεία ανανεώθηκε την 29/4/2009 (wto.news@wto.org)¹³.

Αντίστοιχα, οι προεδρεύοντες των αγροτικών διαπραγματεύσεων ήσαν αρχικά: Harbinson, Castillo, Debrez. Ο Falconer από 2006 έως 22/4/2009, που ανέλαβε αντίστοιχα καθήκοντα ο ΝεοΖηλανδός David Walker –συμπτωματικά με το πέρας της αντίστοιχης συνδιάσκεψης του G20.¹⁴

Καταλήγοντας βλέπουμε ότι οι παρεχόμενες διευκολύνσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες ως επί το πλείστον συνοψίσθηκαν: 1) στη παροχή μεγαλύτερων χρονικών περιθωρίων εφαρμογής των μέτρων για την φιλελευθεροποίηση της αγοράς, πράγμα που υποδηλώνει τη παραδοχή πρακτικά, των άμεσα αρνητικών συνεπειών του ελεύθερου εμπορίου, σε μη-εκ των προτέρων ισχυρές οικονομίες. 2) Σε εξαιρέσεις σχετικά με το ποσό μείωσης των δασμών, 3) σε ελεύθερη είσοδο των προϊόντων των LDCs στις αγορές των πλουσίων χωρών χωρίς αμοιβαία υποχρέωση: πρόκειται όμως, για μη-ποιοτικώς-ανταγωνιστικά προϊόντα 30 περίπου χωρών μόνο· 4) σε συγκεκριμένο ορίζοντα κατάργησης των αγροτικών επιδοτήσεων.

B). Μη-δασμολογικά εμπόδια.

Τα 'non-tariff barriers' (NTB) θεσμοθετούνται από μια κυβέρνηση στο εσωτερικό της στα εγχώρια προϊόντα, για την προστασία τους από τους κινδύνους της αγοράς και τον ανταγωνισμό των εισαγόμενων προϊόντων. Αντίθετα, οι δασμοί θεσμοθετούνται από μια κυβέρνηση στο εσωτερικό της, σε προϊόντα άλλου κράτους. Έτσι, τα NTB άπτονται θεμάτων κρατικής κυριαρχίας, όπως διαμαρτυρήθηκαν εντονότερα οι αναπτυσσόμενες χώρες.

Ωστόσο, η συζήτηση για τα NTB κλιμακώθηκε τη δεκαετία του 1970, όταν πλέον οι οι δύο μεγάλοι σύμμαχοι και εταίροι –ΗΠΑ και Ευρωπαϊκή Κοινότητα (αλλά κι άλλοι εταίροι της GATT)- απεφάνθησαν ότι χρειαζόταν από τότε να προβλεφθεί ένα καθεστώς για τα NTB.

Ο Grieco (1993) θεωρεί ότι αυτό έγινε γιατί:

¹³ http://www.wto.org/english/news_e/news09_e/tnc_chair_report_29apr09_e.

¹⁴ (WTO News, http://www.wto.org/english/news_e/news09_e/agng_22apr09_e.htm).

Η εκτίμηση ότι η μέχρι τότε απελευθέρωση του εμπορίου με τη μείωση των δασμών, πολλαπλασίασε τις εμπορικές συναλλαγές και τα οφέλη που απορρέουν (Ρουμελιώτης, 2002, 217). Επομένως υπήρχε λόγος να συνεχισθεί η ίδια τάση (η εμπειρία τότε, επιβεβαίωσε τη θεωρία του 'ελεύθερου εμπορίου'). Ο όγκος του εμπορίου διπλασιάστηκε 1960-70 και αυξήθηκε πλέον 85% μεταξύ 1970-73. Ωστόσο, η αλλαγή του Νομισματικού Συστήματος (1971-κατάρρευση του Bretton-Woods) έχει το μερίδιό της στην αναταραχή του εμπορίου που προκλήθηκε τότε και στην τάση νέο-προστατευτισμού, κάτω όμως, από τις δεσμεύσεις της GATT (O'Brien & Williams, 2007, 215). Έτσι, προέκυψαν τα NTB. Επίσης, οι ΗΠΑ κατηγορούσαν τα ευρωπαϊκά κράτη για διαφορετική μεταχείριση, έξω από τις αρχές της GATT, λόγω των ενεργειών τους προς την ενιαία αγορά, της αγροτικής τους πολιτικής (ΚΑΠ) και των ιδιαίτερων εμπορικών σχέσεων που συνήπταν με ορισμένες χώρες Αφρικής, Καραϊβικής, Ειρηνικού, Ασίας. Έβλεπαν τα παραπάνω, ως επεκτεινόμενα μη-δασμολογικά εμπόδια εις βάρος του μεριδίου τους στο παγκόσμιο εμπόριο. Έτσι, οι ΗΠΑ συνέδεσαν τη λύση στη κρίση του 1971, μαζί με την αποδοχή εκ μέρους της Ευρώπης ενός νέου γύρου εμπορικών διαπραγματεύσεων για τα NTB. (Grieco, 1993, 52-53). Τέλος, κι άλλοι ανησυχούσαν για τα NTB. Ήδη κατά τη δεκαετία του 1960, κράτη-μέλη της τότε Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Ανταλλαγών (EFTA) απέβλεπαν στις προμήθειες των κρατικών ομολόγων, στις τεχνικές προδιαγραφές εισαγωγής μεταποιημένων προϊόντων κ.α. Ακόμη και εντός του ΟΟΣΑ εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για τις δημόσιες προμήθειες και τις επιδοτούμενες πιστώσεις εξαγωγών. Το ανάλογο ενδιαφέρον εντός της (παλιάς/προ-1994) GATT εκδηλώθηκε από τον Γύρο Κέννεντυ (1964-67) και εφεξής. Μεταφράστηκε σε αντίστοιχα άρθρα : VI(antidumping, countervailing measures), VII(custom-valuation), VIII (Standards of documentation required for importers), IX(marks of origin), XVI (καλούσε τα μέλη να δηλώσουν και να μειώσουν τις επιδοτήσεις των εξαγωγών τους). Πάντως, την περίοδο 1970-1980, η ΕΕ έκανε εκτενέστερη χρήση των επιδοτήσεων από ότι οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία. Αποκόμισε μεγαλύτερα σχετικά κέρδη αλλά και κινδύνους, λόγω των εμπορικών αντιποίνων των εταίρων της (SCM).

Άλλωστε, ιδιαίτερη ένταση υπήρχε, πριν και μετά την έναρξη του Γύρου της Ντόχα, σχετικά με τις αγροτικές επιδοτήσεις και την ΚΑΠ. Οι αγροτικές επιδοτήσεις ενέχουν ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλο τομέα, διότι τα πρωτογενή αγροτικά προϊόντα λίγη διαφοροποίηση επιδέχονται, και η ευπαθής φύση τους συμβάλει ώστε η επέκταση του μεριδίου αγοράς του ενός να γίνεται εις βάρος του άλλου. Όταν στην ΕΕ άρχισαν: 1) τα αγροτικά πλεονάσματα, παρά τον κεντρικό προγραμματισμό· 2) το σύστημα των επιδοτήσεων (προκειμένου η τιμή που απολάμβαναν οι αγρότες να είναι υψηλότερη της διεθνούς) να γίνεται ιδιαίτερα κοστοβόρο -παρά την ούτως ή άλλως

ημερομηνία λήξης του συστήματος - και 3) τα προστατευτικά αντίποινα των ΗΠΑ, η ώρα για την κατάργησή τους είχε επέλθει. Η αντίδραση της ΕΕ, όμως, στη μεγαλύτερη απελευθέρωση του εμπορίου που προωθούσαν οι ΗΠΑ στα 1980's σχετιζόταν με τις μεγαλύτερες απώλειες των ευρωπαϊκών αγροτικών επιχειρήσεων από τις αμερικανικές, (Grieco, 1993, 180).

Όταν άρχισε ο Γύρος της Ντόχα, προϋπήρχε η συμφωνία κατάργησης των NTB σταδιακά, με τη μετατροπή τους σε δασμολογικό ισοδύναμο και τη σχετική μείωσή τους όπως οι υπόλοιποι δασμοί.

Από την άλλη μεριά, από τη δεκαετία του 1960, πολλές αναπτυσσόμενες χώρες παραπονιόντουσαν, ότι η διεθνής εμπορική τάξη στα πλαίσια της GATT, συνεπαγόταν δυσανάλογα κέρδη για τις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες, και ότι τα NTB συνέβαλαν στην αύξηση των ανισοτήτων (Grieco, 1993 · Ρουμελιώτης, 2002, 215-236). Οι τελευταίες απάντησαν με την παραχώρηση προς τις αναπτυσσόμενες, εξαιρέσεων από τα άρθρα της GATT και ενός περιορισμένου προγράμματος μη-αμοιβαίων παραχωρήσεων, των 'Γενικευμένων Προτιμήσεων' (GSP). Ουσιαστικά το σύστημα αυτό παρείχε εμπορικά οφέλη στις αναπτυσσόμενες με τον μονομερή περιορισμό των εμποδίων (δασμών) πρόσβασης στις αγορές των ανεπτυγμένων χωρών.

Τα παράπονα διατηρήθηκαν, αφενός, διότι οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν μπόρεσαν -για τεχνικούς λόγους (κυρίως τεχνολογίας, ίδιων θεσμών και ευρωπαϊκών διατάξεων εμπορίου)- να ωφεληθούν από το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που τους προσέφεραν οι GSP. Αφετέρου η φτώχεια είχε επιδεινωθεί σε ορισμένες από αυτές, όπως έδειξε το 'πρόβλημα του Χρέους των αναπτυσσόμενων χωρών', ενώ νέα προβλήματα προστέθηκαν με τις συμφωνίες της Ουρουγουάης (1986-94). Οι συμφωνίες για τη Γεωργία, τις Υπηρεσίες και τα Πνευματικά Δικαιώματα οδήγησαν σε ασυμμετρίες: ο μέσος όρος των δασμών σε εισαγωγές αναπτυσσόμενων χωρών που εφαρμοζόταν από χώρες του ΟΟΣΑ να είναι υψηλότερος από εκείνον μεταξύ των χωρών ΟΟΣΑ (Laird, 2002. Παρατίθεται στο Stiglitz, 2005).

Παράλληλα άλλες αναπτυσσόμενες, εγκαταλείποντας την τεχνική της υποκατάστασης των εισαγωγών και προβαίνοντας σε φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις από τη δεκαετία του 1980, μετατράπηκαν σε αναδυόμενους παίκτες στο διεθνές σύστημα.

Ο προβληματισμός για τα NTB μεταφέρθηκε αυτούσιος στον Γύρο της Ντόχα, αφού δεν είχαν εξαλειφθεί, με μία πρόσθετη παράμετρο : την ανάπτυξη.

1) ΕΜΜΕΣΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΔΙΕΞΟΔΟΥ.

1.1. Συστημικοί λόγοι.

1.1.1 Διεθνής Οικονομική Αρχιτεκτονική

Ένα ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο «χρειαζόμαστε μια νέα 'οικονομική αρχιτεκτονική' για να προωθηθούν οι εμπορικές συνομιλίες»;¹⁵ Με τον όρο αυτόν αναφερόμαστε στις δομές του διεθνούς συστήματος και της σύγχρονης οικονομικής τάξης.¹⁶

Η διεθνής οικονομική αρχιτεκτονική στην οποία αναφερόμαστε είναι η μεταπολεμική του Bretton-Woods. Έχει ιδεολογικό προσανατολισμό: τον οικονομικό φιλελευθερισμό. Μέχρι τη δεκαετία του 1970 εφαρμοζόταν ως 'εδραιωμένος φιλελευθερισμός' με Κεϋνσιανές επιρροές ('embedded liberalism', Ruggie, 1998, 65). Όμως, τα προβλήματα της περιόδου 1970-1980 (κατάρρευση καθεστώτος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, ενεργειακές κρίσεις, στασιμότητα, πληθωρισμός, χρέη αναπτυσσόμενων χωρών) συνέβαλαν στη μεταστροφή του συστήματος προς τον ορθόδοξο οικονομικό φιλελευθερισμό και την ελεύθερη αγορά (Ρουμελιώτης, 2002).

Το διεθνές σύστημα εντός του οποίου δημιουργήθηκε ο ΠΟΕ (1995) ήταν εκείνο στο οποίο είχε υπερίσχυε η ιδεολογία της ελεύθερης αγοράς και η πεποίθηση ότι η αγορά αυτορυθμίζεται. Η δεκαετία του '90 χαρακτηρίζεται από την κατίσχυση των χρηματοοικονομικών, το σύστημα που ευνόησε τον γρήγορο πλουτισμό με βάση χρεόγραφα, τον πολλαπλασιασμό του εμπορίου και τις αναδυόμενες οικονομίες σε Ν.Ασία και Λατ. Αμερική (Stiglitz, 2003).

Η δεσπόζουσα θέση των ΗΠΑ –στο στρατιωτικό αλλά και οικονομικό πεδίο- της έδωσε τη δυνατότητα μεταφοράς πλούτου σε ειδικές ομάδες συμφερόντων στο έδαφός της (στον ίδιο, 2003). Έτσι, οι πλούσιες χώρες της Δύσης ενέταξαν τον Γύρο της Ντόχα στην προοπτική καταπολέμησης της φτώχειας, στους 'Στόχους της χιλιετίας του ΟΗΕ' για τις

¹⁵ Ομιλία Γ. Παπαστάμκου, όταν υποστήριξε στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 3/2/2009, <http://www.europarl.europa.eu/news>, παρατίθεται στην http://www.e-logos.gr/eidisiogr/eur-koinv/eur_090203.asp, 6/2/2009). 'Δευτέρα στην Ολομέλεια: φυσικό αέριο, διαπραγματεύσεις της Ντόχα και διακρίσεις με βάση το φύλο'. Σε: *Τα Νέα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κ. Καραμανλής*.

¹⁶ Κατά μία άλλη, αναλυτικότερη άποψη, η Weiss, εννοεί τη πολυστρωματική δομή της διεθνούς διακυβέρνησης που εκτείνεται: α) καθέτως, από υπερεθνικούς οργανισμούς μέχρι περιφερικούς και τοπικούς παράγοντες, β) οριζοντίως, από τις πολυεθνικές μέχρι τις ΜΚΟ (Weiss, 2005, σελ. 745)].

αναπτυσσόμενες χώρες, παραχωρώντας διευκολύνσεις οι οποίες θεωρητικά θα ευνοούσαν την περαιτέρω ανάπτυξη κι έξοδο από την ένδεια (Ρουμελιώτης, 2006, 236-237). Όμως οι ελεύθερες αγορές, οδήγησαν σε κρίσεις όχι μόνο Ασιατικές χώρες και χώρες της Λατινικής Αμερικής, αλλά και την ίδια τις ΗΠΑ και την Ευρώπη · π.χ. την περίοδο 1995- 2001 όπως και 2008. Οι οικονομικές κρίσεις θέτουν το ερώτημα αν ευθύνεται το σύστημα ή οι μονάδες του, δηλ. οι δομές του. Δηλ. αν υπάρχει πρόβλημα στην οργάνωση του διεθνούς οικονομικού συστήματος (κινητικότητα κεφαλαιαγορών, 'ηθικός κίνδυνος', ή το είδος του εμπορικού συστήματος) ή οφείλεται σε 'λάθος διακυβέρνηση' των χωρών-μελών του , οπότε και χρειάζονται εσωτερικές μεταρρυθμίσεις. Την περίοδο του 'Γύρου της Ντόχα', οι θεσμοί της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης εκλαμβάνουν ως δεδομένο ότι ευθύνονται τα κράτη-μέλη στον τρόπο που ασκούν την εσωτερική διαχείριση. Η διεθνής κρίση των ετών 2001-2005, ως συνέπεια εκείνης του τέλους της δεκαετίας του 1990 στην ΝΑ.Ασία, συνέπεσε με μία άλλη αναδιανομή του κόστους προσαρμογής : εκείνη που αφορά τη κρίση του εξωτερικού χρέους των πιο φτωχών χωρών.

Η 'αποκανονικοποίηση' της (κεφαλαι)αγοράς, που ήταν συνάρτηση της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου και των Υπηρεσιών, διαπερνούσε τα αιτήματα των πλούσιων χωρών μέσω της δανειοδότησης βάσει της 'Συναίνεσης της Ουάσινγκτον' (Ρουμελιώτης, 2006, 228), και των εμπορικών διαπραγματεύσεων. Παρόλο που τα 'θέματα της Σινγκαπούρης' απαλείφθηκαν από την DDA το 2004, παρόμοιες απίεες διένεξης παραμένουν στις συνομιλίες για τα TRIPS και τις Υπηρεσίες (βλ. οικεία ενότητα).

Άλλωστε τα ανάλογα επιχειρήματα που πρόβαλλαν πολλές αναπτυσσόμενες χώρες , αναφέρονταν σε : «επέμβαση στα εσωτερικά τους» ή «απειλή της αυτοτέλειάς» τους αν ενδώσουν σε εσωτερικές μεταρρυθμίσεις για το εμπόριο υπηρεσιών . Η παγκόσμια κρίση του 2008 δικαίωσε τους φόβους αυτούς και μεγεθύνει τα προβλήματα. Πώς είναι ωφέλιμο για μian αναπτυσσόμενη χώρα, ν' ανοίξει τις αγορές της στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες των αμερικανικών τραπεζών; Πώς θα επιμεριζόταν το ρίσκο; (Stiglitz, σε Ναυτεμπορική, 19/2/2009).

Η διεθνής αρχιτεκτονική συνέβαλε στο αδιέξοδο της DDA λόγω: α) του πλήθους των κρατών-μελών και β) ότι, παρά τις δημοκρατικές μεθόδους λήψης αποφάσεων του ΠΟΕ, η ισχύς επιτυγχάνει να επηρεάζει έμμεσα τις δομές και τις διαδικασίες του ΠΟΕ.

1.1.1. α) Ο μεγάλος αριθμός των μελών του ΠΟΕ (153 τον Ιούνιο 2008) μεταφέρει εντός των οργάνων και των διαδικασιών του ΠΟΕ τις μεταξύ τους σχέσεις.

Μέσω της αλληλεξάρτησης των κρατών και της πρακτικής του «δούναι-και-λαβείν» που διέπει τους θεσμούς του Bretton Woods, η θέση του κάθε μέλους στο διεθνές σύστημα αντανakλάται στη συμπεριφορά του: τι ψηφίζει, τι εισηγείται, με ποιους συνασπίζεται και το ειδικό βάρος του στις επί μέρους συμμαχίες. Συνεπώς η ισχύς, που προσδιορίζει τη θέση του κάθε μέλους στο σύστημα, αντανakλάται στις αλληλεπιδράσεις τους. Ο πολλαπλασιασμός του αριθμού των μελών του ΠΟΕ, συνεπάγεται τον πολλαπλασιασμό των ανταγωνιστικών εγωιστικών συμφερόντων, των αξιών και των αντιλήψεων αλλά και των αντίστοιχων φόβων εξαπάτησης (παρά το κανονιστικό πλαίσιο), ενώ οι δομές του συστήματος συντελούν σε σύνθετη κι ασύμμετρη αλληλεξάρτηση (Keohane & Nye, 1989).

Άλλωστε, στα πλαίσια του ΠΟΕ, η τυπική ισοδυναμία της ψήφου του κάθε κράτους και η ομοφωνία (όταν πρόκειται για τροποποίηση των συμφωνιών επί των αρχών ή των διαδικασιών) αφήνει περιθώρια άσκησης διαφόρων μορφών πειθούς και αντίστοιχα ισχύος, εντός κι εκτός του οργανισμού (διμερείς σχέσεις, περιφερειακές ολοκληρώσεις, ανταλλάγματα στους άλλους πυλώνες του συστήματος: νομισματικό σύστημα, αναπτυξιακή βοήθεια, άμυνα, κ.α.).

Επομένως, πόση 'κοινωνία κρατών' υπάρχει στον ΠΟΕ; Στον ΠΟΕ εισέρχονται μόνο όσοι αποδέχονται *a priori*, την ανοικτή οικονομία της αγοράς. Υπάρχει ομοιογένεια μόνο στο ότι τα μέλη έχουν προ-αποδεχθεί τις συμφωνίες στους τρεις βασικού πυλώνες: τη γεωργία, τις υπηρεσίες, τα πνευματικά δικαιώματα. Εννοούμε, τη διαδικασία εισδοχής στον οργανισμό, που ενοποιεί τα μέλη στη βάση της κυρίαρχης ιδεολογίας, δηλ. του οικονομικού φιλελευθερισμού και μάλιστα της εποχής της 'Συναίνεσης της Ουάσινγκτον'.

Ωστόσο, ο ΠΟΕ είναι μία εξαιρετικά ανομοιογενής κοινωνία κρατών στα υπόλοιπα θέματα: κατανομή ικανοτήτων, αντιλήψεις, θεσμοί, κ.ά. Έτσι, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα σύστημα κρατών όπου τα διαφορετικά εθνικά συμφέροντα και οι κρατικές προτεραιότητες, η άνιση κατανομή της ισχύος και η συνεπακόλουθη έλλειψη ισότητας (αλλά και η ετερογένεια της κουλτούρας) εμποδίζουν την αποδοχή της αρχής ότι το 'καλό του μέρους (της χώρας μας) μπορεί να είναι λιγότερο σημαντικό από το καλό του συνόλου', όπως θα προέτρεπε η φιλελεύθερη θεωρία. Εξάλλου, οι απαιτήσεις των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών στις διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ντόχα ήταν στον απόηχο του προγενέστερου (δεκαετία 1970) ανεπτυχούς αιτήματος, για μια Νέα Οικονομική Τάξη στον ΟΗΕ. Το αίτημά τους, ως θέμα *δικαιοσύνης*, εφόσον διατυπώνεται στα πλαίσια του ΠΟΕ έρχεται σε σύγκρουση με τον ρόλο του, ως ένα από τους τρεις κύριους πυλώνες του συστήματος Bretton Woods, που δεν

θα επέτρεπε ανατροπή του καθεστώτος της GATT και της μεταπολεμικής αμερικανικής ηγεμονίας. Οι αναπτυσσόμενες χώρες ζητούν δικαιοσύνη από έναν οργανισμό που πρωτίστως διασφαλίζει την τάξη -το *status quo*- επιτρέποντας μόνο δευτερεύουσες και επί μέρους διευθετήσεις σε κανόνες, κανονισμούς και διαδικασίες που έχουν προ-αποφασισθεί (με όλους τους κανόνες της πειθούς, της επίσημης, της άτυπης διακυβέρνησης, αλλά και με δημοκρατικές διαδικασίες).

Η διαχείριση των συμφερόντων στον ΠΟΕ είναι τέτοια που επιτρέπει στα ανεπτυγμένα κράτη να υπερέχουν της «ομιρίας των ψήφων» των αναπτυσσομένων χωρών μέσω των θεσμών, διαδικασιών χρηματοδότησης, αναθεώρησης εμπορικών πολιτικών και μη ανεξάρτητου οργάνου Διαιτησίας. Κάτω από τη νομική επίφαση της αρχής της ισότητας (1κράτος= 1 ψήφος, ως μορφή διεθνούς δικαιοσύνης), οι μεγάλες δυνάμεις επιτελούν σημαντική λειτουργία σε σχέση με τη διεθνή τάξη, μέσω των μηχανισμών του ΠΟΕ. Ας τους δούμε:

1.1.1. β) Ο ΠΟΕ ως εξαρτημένη μεταβλητή της ισχύος.

Οργανωτικά, το ανώτατο όργανο του ΠΟΕ είναι η *Σύννοδος Υπουργών (Ministerial Conference)*, η οποία συνέρχεται τουλάχιστον κάθε δύο χρόνια. Όλα τα μέλη του ΠΟΕ διαθέτουν μία ψήφο το καθένα, εκπροσωπούμενα από τον αρμόδιο υπουργό τους. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από την ολομέλεια συναινετικά. Η λήψη αποφάσεων γίνεται με ομοφωνία αν και δεν αποκλείονται οι πλειοψηφικές διαδικασίες.¹⁷

Στο μεταξύ των δύο ετών διάστημα οι δραστηριότητες του ΠΟΕ διεκπεραιώνονται από το *Γενικό Συμβούλιο* (συνήθως διπλωμάτες ή επικεφαλής αντιπροσωπειών), που αποτελείται από αντιπροσώπους των κρατών-μελών. Το *Γενικό Συμβούλιο* επιβλέπει τις εργασίες των Συμφωνιών, των Υπουργικών αποφάσεων, αλλά, μεταξύ άλλων συνεδριάζει και ως Σώμα αναθεώρησης ή επισκόπησης της εμπορικής πολιτικής (*Trade Policy Review Body*), όπως και ως Όργανο Διαιτησίας (*Dispute Settlement Body*). Όπως παρατηρεί ο Ρουμελιώτης (2006, 286) το παραπάνω σημαίνει ότι «τα ίδια τα μέλη αποφασίζουν για τις ποινές, δηλ. δεν υπάρχει ανεξάρτητη Αρχή».

¹⁷ Εκτός από την ομοφωνία που αφορά τις βασικές αρχές, άλλες διατάξεις χρειάζονται πλειοψηφία 2/3 όπως και για την αποδοχή ή μη της ένταξης μιας υποψηφιότητας. 3/4 απαιτούνται για την ερμηνεία ή εφαρμογή του περιεχομένου των συμφωνιών ή αποδοχή εξαίρεσης (*waiver*) ενός κράτους από τις υποχρεώσεις του για ορισμένο διάστημα (Κότιος, 2005, 179)

Όλα τα μέλη του ΠΟΕ υφίστανται περιοδικά την εξέταση της εμπορικής τους πολιτικής.

Ο τόνος, όμως, στην χάραξη της παγκόσμιας εμπορικής πολιτικής, δίνεται από τα ισχυρά οικονομικά κράτη- μέλη: ΗΠΑ, ΕΕ, Ιαπωνία, Καναδάς, που έχουν και το μεγαλύτερο μερίδιο στο παγκόσμιο εμπόριο. Τούτο προκύπτει από το γεγονός ότι ο μηχανισμός για την αναθεώρηση της πολιτικής του διεθνούς εμπορίου προβλέπει την ανά δύο χρόνια συνάντηση των τεσσάρων για την επισκόπηση της πορείας της οικονομίας · ενώ είναι ανά τέσσερα χρόνια που το προβλέπει για τα επόμενα 16 μέλη (τα οποία προσδιορίζονται από το μερίδιό τους στο διεθνές εμπόριο) και ανά 6 χρόνια για τα υπόλοιπα.¹⁸

Τέλος μια μακρύτερη περίοδος δυνατοτήτων αναθεώρησης επιφυλάσσεται για τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες. Εκεί εντάσσονται και οι μεταβατικές γι' αυτές περίοδοι. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο συσχετισμός ισχύος των ανεπτυγμένων οικονομιών αντανakλάται στη διαμόρφωση πολιτικής του ΠΟΕ, ενώ τυπικά, ισχυρά οικονομικά κράτη όπως οι ΗΠΑ, έχουν ισοδύναμη ψήφο με τα αδύναμα. Όμως, αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό συνέβαλε να χαιρετισθεί ο ΠΟΕ ως δημοκρατικός και επωφελής τόσο για τις αναπτυσσόμενες όσο και για τις λιγότερο αναπτυσσόμενες οικονομίες. Αλλά, η διαφορετική περιοδικότητα στην επισκόπηση και αναθεώρηση των εμπορικών πολιτικών, με κριτήριο τον όγκο του εμπορίου που διεξάγει κάθε χώρα, ή οι χρονοβόρες διαδικασίες των διαιτησιών και τα σκοτεινά σημεία στην χρηματοδότηση από ιδιωτικές εταιρείες (εθελοντικές χορηγίες), αφήνουν περιθώρια για να χρησιμοποιηθεί η Διαδικασία Αναθεώρησης της Εμπορικής Πολιτικής (Trade Policy Review) ως ηγεμονικό εργαλείο.

Σε αντιπερισπασμό, αυξανόμενη είναι η τάση ομαδοποιήσεων και συμμαχιών των χωρών κατά τις ψηφοφορίες και διαβουλεύσεις επί μέρους θεμάτων.

Όμως, θα πρέπει να συνυπολογίσουμε ότι επειδή μερικές διαβουλεύσεις και διαδικασίες είναι ιδιαίτερα χρονοβόρες λόγω του πλήθους των μελών και της άνισης ανάπτυξης, προβλέπεται η δυνατότητα για επιμέρους συμφωνίες προώθησης της φιλελευθεροποίησης μεταξύ των πρόθυμων μερών, υπό την αρχή βέβαια του πιο ευνοημένου έθνους (MFN). Χαρακτηριστικό είναι ότι στην πράξη, δεν χρειάζεται να συμφωνήσουν παρά ένας «ικανοποιητικός αριθμός μελών» («κρίσιμη μάζα»: Νότης, 2008, 147). Έτσι, τέτοιες διμερείς συμφωνίες με πολυμερή ισχύ, δημιουργούν άνισα βάρη προσαρμογής στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (Siglitz, 2005, 71). Κατ' αυτόν τρόπο, δημιουργούνται διαφορετικές ταχύτητες στην εξέλιξη των γεγονότων της εμπορικής ζωής μεταξύ των μελών.

¹⁸ (http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm11_e.htm, 25/3/2008).

Σχετικά με τη διαιτησία προβλέπεται ότι αν τα κράτη αποτύχουν να λύσουν τις διαφορές τους με τη συμβουλευτική παρέμβαση ειδημόνων, θα υπάρχουν διαδικασίες που διαρκούν από ένα (1) ως και δύομισή (2,5) χρόνια. Η διαφορά με την GATT είναι ότι, ενώ πριν τον ΠΟΕ μία καταψήφιση των αποφάσεων διαιτησίας μπορούσε να εμποδίσει την εφαρμογή του κανονισμού (veto), μετά τη σύσταση του ΠΟΕ- οι κανονισμοί που απορρέουν από διαιτησία εφαρμόζονται αυτόματα, εκτός αν υπάρξει ομόφωνη καταψήφιση.¹⁹ Η διαφορά αυτή, ενώ είναι πιο αποτελεσματική και λιγότερο χρονοβόρα, δίνει λαβή σε μη ισότιμη μεταχείριση των μελών. Επί πλέον σε συνδυασμό με τον πολλαπλό ταυτόχρονα ρόλο του Γενικού Συμβουλίου, επιτρέπει τον ηγεμονικό (στρατηγικό) χειρισμό των αποφάσεων της διαιτησίας (Ρουμελιώτης, 2006).

Το πρόβλημα που υπάρχει με τις ποινές είναι : αν μια χώρα παραβεί κανόνες του ΠΟΕ πρέπει να διορθώσει τη στάση της, διαφορετικά να προσφέρει αντιστάθμισμα στη θιγόμενη χώρα (*countervailing measures* πχ. μείωση δασμών σε τομείς και προϊόντα ενδιαφέροντος της θιγόμενης χώρας) · αν αυτό δεν γίνει, να υποστεί κάποιο κόστος -ως εμπορική ποινή- π.χ. να της επιβληθούν κυρώσεις με τη μορφή 'ανάκλησης παραχωρήσεων ή υποχρεώσεις' απέναντι στην άλλη πλευρά. Δηλ. ενώ οι ποινές πρέπει να εφαρμόζονται στον ίδιο εμπορικό τομέα που διεξάγεται η αντιδικία, αν αυτό δεν είναι εφικτό 'η ποινή μπορεί να εφαρμόζεται σε διαφορετικό τομέα'.²⁰ Πάντως παρόλο που καταβάλλεται προσπάθεια να περιορίζονται τα spillover effects σε άσχετους τομείς, εκ των πραγμάτων, τούτο δεν αποκλείεται. Η πρακτική αυτή δεν μένει χωρίς δυσάρεστες μακρο-οικονομικές συνέπειες, ιδιαίτερα για μικρές χώρες, ενώ «ενδέχεται να είναι ανεπαίσθητες για μεγάλες χώρες. Έτσι προκύπτει άνιση μεταχείριση» (Ρουμελιώτης, 2006, 286). Επίσης, μία τιμωρία που χρησιμοποιείται στα πλαίσια του ΠΟΕ είναι και η επιβολή δασμών στα προϊόντα του 'παραβατικού' κράτους (Στίκλιτζ, 2005, 77). Αυτό το μέτρο δημιουργεί αντιφάσεις, διότι στόχος είναι η διαρκής μείωση των δασμών. Έτσι οι δασμοί νομιμοποιούνται και όσο θα ισχύουν σαν μέσο τιμωρίας δεν θα τείνουν να μειώνονται. Έτσι, αυτός ο φαύλος κύκλος δεν τελειώνει. Χαρακτηριστικό είναι, όπως αναφέρουν οι Meilke και Granfield, ότι εξ αιτίας του τρόπου που υπολογίζονται οι δασμοί και οι μειώσεις τους, καθώς και του τρόπου υπολογισμού που μετατρέπει τις επιδοτήσεις σε δασμούς, η προστασία που παρέχει ένα μέτρο αντιποίνων μπορεί να είναι μεγαλύτερο από το απαραίτητο, ώστε να αντισταθμιστεί η ζημία (Moschini and Meilke 1992 · van Duren 1991. Παρατίθεται σε Meilke & Granfield, 2007, 299). Γι' αυτό τα εμπορικά αντίποινα είναι τόσο δημοφιλή και διαρκούν αρκετά. Έτσι, οι Olona Ivus και Aaron

¹⁹ (http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/whatis_e.htm/31/3/2008).

²⁰ (<http://www.wto.org/2/4/2008>: "Settling disputes").

Strong (2007, 48), διαπίστωσαν ασυμμετρίες με τη σύσταση του ΠΟΕ. Το εμπόριο ενισχύθηκε, αλλά άνισα. Άλλωστε, ανισότητες προϋπήρχαν του γύρου της Ουρουγουάης (Ρουμελικιώτης, 2009, κεφ. 5). Τέλος, χαρακτηριστική είναι η έλλειψη συνεργασίας του ΠΟΕ με άλλους οργανισμούς σε σχετικά θέματα, όπως 'ελεύθερο εμπόριο και προστασία του περιβάλλοντος' (Ρουμελικιώτης, 2006, 286).

1.1.1.γ. Οι πολλές εξαιρέσεις της GATT.

Από το 1947-1994 η GATT, γνωμοδοτούσε μόνο για μεταποιημένα προϊόντα (βιομηχανικά κυρίως) και μόνο σε επίπεδο συζητήσεων ασχολείτο με τα αγροτικά ενώ, τελευταία με τις υπηρεσίες και τα πνευματικά δικαιώματα. Από το 1994 όλο το φάσμα της οικονομίας εντάχθηκε στον διάλογο εμπορικής πολιτικής. Όταν δημιουργήθηκε ο ΠΟΕ ενσωμάτωσε ολόκληρο το καθεστώς της GATT, όπως ακριβώς είχε διαμορφωθεί με τις πολλές εξαιρέσεις από τα άρθρα της, δηλ. ήδη εξασθενημένο .

Οι εξαιρέσεις της GATT (βλ. γλωσσάρι) υπονομεύουν τη συνεργασία των κρατών στο πλαίσιο του ΠΟΕ καθώςον:

- 1) παραβιάζουν τη ρήτρα του 'μάλλον ευνοούμενου κράτους' ('MFN').
- 2) επιβεβαιώνουν τις ρεαλιστικής-φύσεως-ανησυχίες των κρατών που αφορούν όλο και περισσότερα μέλη: 23 το 1947, 77 το 1970 (Grieco, 1993), 123 το 1994, 138 στη Ντόχα, 140 στη Κανκούν, 146 Χονγκ-Κονγκ, 153 Ιούνιος-2008.
- 3) Εξάλλου, αλλοιώνουν το ίδιο το εμπορικό καθεστώς του ΠΟΕ (GATT). Πότε, γιατί και πως ; Ο Krasner (1984) απαντά: Αν οι αρχές, οι νόρμες, οι κανονισμοί και οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων γίνουν λιγότερο συναφή μεταξύ τους, τότε σημαίνει ότι το καθεστώς έχει εξασθενήσει. Το ίδιο σημαίνει και αν οι εφαρμοζόμενες πρακτικές του δεν είναι συνεπείς με τις αρχές, ή τις νόρμες, ή τις διαδικασίες, όπως πχ η διαφορική μεταχείριση των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών στη GATT. Επίσης, ο συγγραφέας διευκρινίζει, ότι αλλαγές σε κανονισμούς και διαδικασίες είναι αλλαγές μέσα στο καθεστώς (εξελικτικά) · αλλαγές στις αρχές και τα πρότυπα-νόρμες είναι αλλαγή είδους καθεστώτος (επαναστατικά), πράγμα που δεν έχει συμβεί στην GATT. Οι τρεις προσεγγίσεις που διακρίνει για την σπουδαιότητα των καθεστώτων, μας προσφέρουν τα θεωρητικά εργαλεία για να εκτιμήσουμε τις σύγχρονες εμπορικές διαπραγματεύσεις: 1) οι ρεαλιστικές, δομικές προσεγγίσεις που θεωρούν τα καθεστώτα αναποτελεσματικά, 2) οι Γκροτιανές κατευθύνσεις που τα βλέπουν ως αναπόσπαστα του διεθνούς συστήματος, και 3) οι νεοφιλελεύθεροι που βλέπουν τα καθεστώτα σημαντικά κάτω υπό ορισμένες προϋποθέσεις. (Krasner, 1984)

Έτσι, σύμφωνα με τον Keohane, ο λόγος ύπαρξης των διεθνών καθεστώτων είναι να επιτρέπουν στα κράτη να συνεργάζονται, και να διευκολύνουν τις διαπραγματεύσεις, επειδή το κάθε κράτος αντιλαμβάνεται με διαφορετικό (ανταγωνιστικό) τρόπο το εθνικό του συμφέρον. Τα διεθνή καθεστώτα ή διεθνή κανονιστικά πλαίσια, διαδέχονται τον ρόλο της ηγεμονικής δύναμης αφού παρακμάσει (Keohane, 1984).

Ωστόσο, η ρεαλιστική σχολή, ανταπαντά, ότι δεν είναι μόνο το εγωιστικό-κρατικό συμφέρον που ενεργοποιεί η διεθνής αναρχία, αλλά επίσης, την ανάγκη επιβίωσης και ανεξαρτησίας. Ως-εκ-τούτου, το κάθε κράτος μεριμνά για τα σχετικά κέρδη ή τις σχετικές απώλειες ως προς τα άλλα κράτη. Όχι απαραίτητα συνεχώς. Απλώς επικεντρώνονται στον κίνδυνο ότι σχετικά κέρδη προερχόμενα από συνεργασία, μπορεί να ευνοήσουν συνεταιρούς που αύριο ενδεχομένως να είναι αντίπαλοι ή να επιδείξουν κυριαρχικές διαθέσεις. ('Defensive positionalism', Grieco, 1993).

1.1.2. Άτυπη διακυβέρνηση .

Ωστόσο, οι εξελίξεις των εμπορικών συνομιλιών επηρεάζονται άμεσα και από την άτυπη διακυβέρνηση, δια μέσου της οποίας, άλλωστε, διεξάγεται ο Διακρατικός Συντονισμός των Οικονομικών Πολιτικών. Αρκετές χώρες συμμετέχουν σε περισσότερες από ένα συνασπισμούς κρατών (γκρουπ) και σε περιφερειακές ολοκληρώσεις-όπου μερικοί είναι τοπικοί ηγέμονες. Έτσι, προωθούν τη συνοχή των συμφερόντων τους, τη συνεκτικότητα των μέτρων πολιτικής και τη συσχέτιση με τη πολιτικο-στρατιωτική πλευρά της ισχύος, αφού τουλάχιστον οι μόνιμες χώρες-μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, που συμμετέχουν επίσης στο NATO, υπερ-εκπροσωπούνται.

Πράγματι, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ παρατηρήθηκε συσχέτιση μεταξύ των εξελίξεων στις διαπραγματεύσεις της Ντόχα, για την υπέρβαση των εμποδίων των πρώτων 3-4 ετών και G8 (το γκρουπ των επτά ισχυρότερων οικονομιών, συν τη Ρωσία). Αντίθετα, στη συνέχεια, η αδυναμία ή/και αδράνεια σχετίζεται με την διεκδίκηση μεγαλύτερου ρόλου ισχύος από αναδυόμενες χώρες όπως Κίνα, Ινδία, Βραζιλία.

Δηλ. ενώ, στην αρχή του Γύρου της Ντόχα, παρατηρήθηκε έντονη αντιπαλότητα μεταξύ των συμμάχων κι ομοϊδεατών του G8- ΗΠΑ και ΕΕ- σχετικά με τις αγροτικές επιδοτήσεις, αργότερα , στην Κανκούν (Μάρτιος 2003) παρουσίασαν κοινή πρόταση (βλ. 2.3.Αγροτικά Προϊόντα). Στη συνέχεια, το αδιέξοδο της Κανκούν ξεπεράστηκε με τη σύγκλιση σε επί μέρους 'modalities'(ποσά, ποσοστά, χρονικά όρια) για τα αγροτικά προϊόντα, τον Ιούλιο

2004, αλλά αφού είχε μεσολαβήσει η σύνοδος G8 στο Ενίαν, μόλις δύο μήνες μετά την Κανκούν (Ιούνιος 2003). Αυτή η αλληλεπίδραση των δομών διακυβέρνησης, υλοποιήθηκε με συναντήσεις αντίστοιχων αξιωματούχων και μέσω αυτών ενός μικρότερου γκρουπ : Αυστραλίας, Βραζιλίας, ΕΕ, Ινδίας και ΗΠΑ - στο Παρίσι και το Σάο-Πάολο – παράλληλα, με τις αντίστοιχες συνεδριάσεις ΟΟΣΑ και UNCTAD (τέλη Απριλίου 2004).²¹

Επιπλέον, όταν ξεκίνησε ο 'Γύρος-της-Ντόχα', εκκρεμούσε ακόμη, η διευθέτηση του χρέους των αναπτυσσόμενων χωρών. Μάλιστα, τον Δεκέμβριο 2001, η Αργεντινή ανακοίνωσε αδυναμία αποπληρωμής των χρεών της (O'Brien & Williams, 2007, 236). Συμπτωματικά, η (υπό-όρους) διαγραφή του χρέους των φτωχότερων χωρών (περίπου 18) συνετελέσθη στα τέλη 2005 (εφαρμόσθηκε από το ΔΝΤ το 2006), δηλ. μετά την προσωρινή και μερική επιτυχία στο Χονγκ-Κονγκ (άνοιξη του ίδιου έτους).

Η προώθηση των συνομιλιών της Ντόχα απασχόλησε το πρόγραμμά του G8 τα έτη: 2004 (Sea Island), 2005 (Gleneagles), 2006 (Αγία Πετρούπολη), 2007 (Heiligendamm), χωρίς αποτέλεσμα αλλά και χωρίς ανάληψη ιδιαίτερων πρωτοβουλιών.

Αντίθετα, το 2008, είναι στα πλαίσια της συνόδου G20, που συμφωνήθηκε να καταβληθεί προσπάθεια ολοκλήρωσης των συνομιλιών, ενώ παράλληλα να αποφευχθεί ο προστατευτισμός. Ωστόσο, ως προς το τελευταίο τα κράτη δεν υπάκουσαν επαληθεύοντας τις προβλέψεις της ρεαλιστικής θεωρίας σε καιρό κρίσης. Πάντως, μετά την εαρινή σύνοδο του G20 (Απρίλιος 2009) αντικαταστάθηκε ο πρόεδρος (Falconer) της επιτροπής για τις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ στα αγροτικά προϊόντα (βλ. Ιστορικό, η ατζέντα).

Η μείωση της αμερικανικής ισχύος ενδυναμώνει τον ρόλο των αναδυόμενων παικτών του διεθνούς συστήματος. Ήδη σε αρκετές περιπτώσεις (διασκέψεις Κανκούν και Χονγκ-Κονγκ), κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων και προκειμένου να επιλυθούν επί μέρους συγκρούσεις συναντήθηκε ξεχωριστά η ομάδα G8+5 (Βραζιλία, Κίνα, Ινδία, Μεξικό και Νότια Αφρική). Η εξασθένιση του ηγέτη αλλά και η μη ικανοποιητική ενδυνάμωση των νέων παικτών ώστε να ανακαταλείμουν τις δομές και να επιβάλλουν μια νέα τάξη συνιστά μία αιτία για τις ανεπιτυχείς προσπάθειες πίεσης, προκειμένου να γίνουν περισσότερες τροποποιήσεις της ατζέντα ή παρασκηνιακών ανταλλαγών κατά τις διαπραγματεύσεις. Άλλωστε, νέοι συνασπισμοί αναπτυσσόμενων χωρών εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια του Γύρου της Ντόχα όπως η G33 , G90.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες διαμαρτύρονται έντονα για την κρίση 2007-8, επειδή βυθίζονται περισσότερο στη φτώχεια αντί να εξέρχονται από αυτήν (πχ αντιδράσεις

²¹(http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negs_bkgmd23_julypack_e.htm, 12/10/2008).

Βραζιλίας). Άλλωστε, στη σύνοδο G20, 2/4/2009, η Κίνα αμφισβήτησε το δολάριο ως αποθεματικό νόμισμα ενώ στήριξε το αμερικανικό χρέος. Αντίστοιχη αμφισβήτηση εκφράστηκε και από Βραζιλία και Ρωσία.²²

Ακόμη, η άτυπη διακυβέρνηση συντονίζει τις πολιτικές των κρατών ως προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα, που επηρεάζει το εμπόριο, ίσως περισσότερο από την απελευθέρωση των αγορών των αγροτικών προϊόντων ή των υπηρεσιών.

Το σύστημα των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, η αύξηση του όγκου και της ταχύτητας των κεφαλαιακών ροών μαζί με την μείωση των ελέγχων διακίνησης κεφαλαίων, εμποδίζουν το ελεύθερο εμπόριο : με την αστάθεια επί των τιμών που προκαλούν και τη λήψη προστατευτικών μέτρων που ενθαρρύνονται από τα ελλείμματα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών. Η αβεβαιότητα για τις σχετικές τιμές που συνεπάγονται οι ταχείες αλλαγές των ισοτιμιών δυσχεραίνουν τον υπολογισμό του σχετικού κόστους και του συγκριτικού πλεονεκτήματος. Χαρακτηριστικά, ο Supachai Panitchpakdi, (πρώη Γεν. Δντής ΠΟΕ και σημερινός της UNCTAD), σε ομιλία του στο ΔΝΤ (Απρίλιος 2008), με αφορμή την χρηματοπιστωτική κρίση, επέκρινε ότι, ενώ υπήρξε σχεδόν παγκόσμιος συντονισμός από τις κυβερνήσεις για τη διάσωση των (ιδιωτικών) τραπεζών με ενέσεις ρευστότητας, δεν υπήρξε στη νομισματική πολιτική.²³ Πολύ πιο επικριτικός υπήρξε απέναντι στην υπερβολική ρύθμιση του διεθνούς εμπορίου και την ελλιπή του νομισματικού και χρηματοοικονομικού συστήματος

1.1.3. Οι Περιφερειακές συνεργασίες.

Οι επιμέρους περιφερειακές ολοκληρώσεις των κρατών-μελών του ΠΟΕ έχουν το μερίδιό τους στην καθυστέρηση προόδου των συνομιλιών, ενώ παράλληλα αυξάνεται όλο και περισσότερο το ποσοστό του εμπορίου που διεξάγεται σε περιφερειακή βάση (Ρουμελιώτης, 2002, 216). Οι περιφερειακές συνεργασίες δημιουργούν αντιπερισπασμό στο πολυμερές εμπόριο, διότι λειτουργούν πιο αποτελεσματικά, ενσωματώνοντας ευρύτερους, πολιτικούς κι αναδιανεμητικούς στόχους. Ο περιορισμένος αριθμός των μελών, οι τοπικοί ηγεμόνες, τα περισσότερα κοινά κριτήρια σύγκλισης συμφερόντων, η περισσότερη ομοιογένεια θεσμών και κουλτούρας των μελών, η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στη συνεργασία, η εμπειρία της ΕΕ, κ.α. συνέτειναν στην περαπέρω εξάπλωσή τους από τη δεκαετία του 1990 και μετά. Για

²² Ναυτεμπορική, 1/4/2009, 14/3/2009.

‘Ισχυρότερη φωνή η Κίνα’. (31/3/2009). *The Wall Street Journal*, *Ναυτεμπορική*, σελ.32.

‘Νέα αντιπαράθεση ΗΠΑ και Κίνας για θέματα εμπορίου’. (14/4/2009). *Ναυτεμπορική*, σελ.26

²³ IMF, ‘Statement by Supachai Panitchpakdi Secretary-General of UNCTAD, to the International Monetary and Financial Committee and the Development Committee’. Washington, DC, 12-13 April 2008.

τους ίδιους λόγους, οι περιφερειακές συνεργασίες μπορούν ν' απορροφούν τους κραδασμούς της ισχύος στους κόλπους του ΠΟΕ, παρόλο που δεν λύνουν τις βασικές αντιπαραθέσεις. Κι ενώ αποτελούν ένα αντιστάθμισμα στο αδιέξοδο των εμπορικών συνομιλιών, έχουν αποτελέσει αντικείμενο κριτικής, γιατί μέσω αυτών παρατηρείται: α) στρέβλωση του εμπορίου. Ότι δηλ. τα θετικά αποτελέσματα του ελεύθερου εμπορίου καταστρατηγούνται με την περιορισμένη επιλογή εταίρου από κράτος της ίδιας περιφέρειας, β) ηγεμονική συμπεριφορά πολλών τοπικών εύρωστων οικονομιών (Panagariya, Melo, Bhagwati, Krugman, Irwin, Ginger, Winters, 1995), γ) στρατηγικά, ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα δια μέσου συναλλαγών των ίδιων των περιφερειακών ολοκληρώσεων μεταξύ τους (cross-regionalism, Tónias, A., 2008), δ) διακριτική μεταχείριση εις βάρος μη-μελών (Perdikis, 2007, 92). Συγκεκριμένα, ένα ειδικό ζήτημα που συνδέει τις δυσκολίες των διαπραγματεύσεων με τις περιφερειακές συνεργασίες είναι οι 'κανόνες καταγωγής' (rules of origin) και η καταστράτηγηση της πολιτικής δασμών που επιβάλλεται μέσω του ΠΟΕ· πχ, μία χώρα μπορεί να εισάγει με προνομιακούς δασμούς, σε μια ζώνη ελεύθερων ανταλλαγών στην οποία δεν ανήκει, μέσω μιας άλλης χώρας- μέλους της ζώνης αυτής. Οι διατάξεις του ΠΟΕ είναι ασαφείς όσον αφορά τον προσδιορισμό της προστιθέμενης αξίας και του αναλογούντα δασμού, ανά στάδιο μεταποίησης του προϊόντος σε διαφορετική χώρα (Lang, S. & Gaisford, J., 2007, 134).

Η καταγγελλόμενη από μέρος της βιβλιογραφίας (Griller, 2008) ότι οι ΗΠΑ και η ΕΕ απέφυγαν να αναλάβουν ηγετικό ρόλο, ισοδυναμεί με τη θέση τους ως ηγέτιδων δυνάμεων να επιθυμούν να μην ευοδωθούν τα σχέδια των αναπτυσσομένων χωρών, που θα ήταν απειλητικά για τη θέση τους στο σύστημα και τα σχετικά κέρδη. Συνήψαν, όμως, αντίστοιχα νέα καθεστώτα περιφερειακών συνεργασιών. Από την άλλη μεριά, η ΕΕ τείνει να συμπεριφέρεται ως υπέρ-κράτος, αλλά διασπάται σε επιμέρους κράτη όσον αφορά ορισμένες πολιτικές της, όπως τα αγροτικά προϊόντα (Panagariya, 1995). Αντίστροφα, η ΕΕ, λόγω του καθεστώτος της ευρωπαϊκής ενοποίησης, δύναται να επικαλείται το επιχείρημα: αφού μόνον αυτή έχει προχωρήσει περισσότερο από τους υπόλοιπους στην απελευθέρωση του εμπορίου και έχει καταργήσει τελείως τους δασμούς και τους φραγμούς σε όλα τα κράτη της επικράτειάς της, δεν είναι δίκαιο να κατηγορείται ότι θέτει φραγμούς στο εμπόριο (Griller, 2008).

Ωστόσο, φαίνεται ότι ο δρόμος για το ελεύθερο εμπόριο περνά από τις περιφερειακές συνεργασίες. Ήδη μέχρι το 2006 είχαν υπογραφεί 190 περιφερειακές συμφωνίες (Le Monde, 20/6/2006. Παρατίθεται σε: Ρουμελιώτης, 2009, 243). Άλλωστε, τα κράτη μπορούν να συμμετέχουν σε περισσότερες από μία περιφερειακές ενώσεις, αλλά μόνο σε μία τελωνειακή ένωση (Τόνιας, 2008). Επιπλέον, η δομή που προκύπτει από τις 'ζώνες ελεύθερων ανταλλαγών' (FTA) και 'περιοχές προνομιακών ανταλλαγών' (PTA) περιπλέκει το «τι τελικά

ισχύει», τις εμπορικές συμφωνίες (κυρίως στη εφαρμογή των προνομιακών δασμών (preferential-tariffs), των κανόνων καταγωγής (rules-of-origin) και τις διαπραγματεύσεις (Τονίας, 2008). Κι αυτό είναι εις βάρος της κοινής συναίνεσης, στις εμπορικές διαπραγματεύσεις,²⁴ διότι όπως επισημαίνει ο Ρουμελιώτης (2002, 234), οι περιφερειακές οικονομικές συνεργασίες όχι μόνο αποβλέπουν στην σταδιακή κατάργηση των μεταξύ τους εμπορικών φραγμών, αλλά και «στη βελτίωση της θέσης τους στα γενικότερα πλαίσια των παγκόσμιων συστημάτων και συσχετισμών».

Ήδη, η Παγκόσμια Τράπεζα, το 2000, αναγνωρίζει 4 μορφές περιφερειακών συνεργασιών (παρατίθεται στο: Perdakis, 2000, σελ.106): 1) FTA=Free Trade areas , ελεύθερο κι από μη-δασμολογικά εμπόδια εμπόριο, αλλά κάθε μέλος τηρεί τη δική του εμπορική πολιτική στα μη-μέλη, 2) CU=customs Union, κάθε μέλος διατηρεί την ίδια εμπορική πολιτική στα μη-μέλη, 3) CM=common market , μεγαλύτερη ολοκλήρωση αγορών με ελεύθερη διακίνηση εργασίας και κεφαλαίου, 4) Economic Union, ακόμη μεγαλύτερη ολοκλήρωση με κοινό νόμισμα. Ο ΠΟΕ αντέδρασε σ' αυτό το φαινόμενο που δυναμιτίζει τις πολυμερείς εμπορικές συμφωνίες στο δικό του πλαίσιο, επισημαίνοντας ότι υπάρχει κίνδυνος σύγχισης για τους κανονισμούς (Ρουμελιώτης, 2009, 243).

Εξάλλου, το να υπάρχει 'εντελώς ελεύθερο εμπόριο' για όλους θα καταλήξει «στο χάος», στη μη-ρύθμιση, και δεν θα είναι δυνατόν να αντληθούν οφέλη από την ύπαρξη διαφορών στις τιμές, ή να λειτουργήσουν αποτελεσματικά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα. Πολύ περισσότερο δεν θα υπάρχει εκ των πραγμάτων, η ευνοϊκή μεταχείριση, ως εξαίρεση, για τις LDC's (Τονίας, 2008).

Η ανάπτυξη όμως σχέσεων μεταξύ εμπορικών περιφερειών μεταξύ τους, ή ενός κράτος μιας εμπορικής περιφέρειας με μια άλλη περιφέρεια (cross-regionalism)-όπως Ισραήλ/NAFTA- ενέχει και κάποια θετικά σημεία: αποσβένει τις πιθανές συγκρούσεις μεταξύ εμπορικών περιφερειών κι αποφεύγονται σφαίρες απόλυτης επιρροής. Επίσης, αναπτυσσόμενες χώρες δύνανται, ενώ είναι 'δορυφόροι' μιας μεγάλης εμπορικής δύναμης, να γίνουν 'πυρήνες' περιφερειακών συνεργασιών με άλλες αναπτυσσόμενες χώρες. Αλλά, η ανάπτυξη PTA αυξάνεται ανεξέλεγκτα προς όφελος όμως των μεγάλων εμπορικών εταίρων. Οι LDCs τείνουν να ευνοούνται λιγότερο από τις αναδυόμενες οικονομίες συγκριτικά με τις ανεπτυγμένες χώρες (Τονίας, 2008, 4-5).

²⁴ Σε πολλές περιπτώσεις, FTA επιτρέπουν προνομιακή εμπορική μεταχείριση μεταξύ χωρών που συνήθως γειτνιάζουν γεωγραφικά, ενώ αυτό το χαρακτηριστικό δεν είναι απαραίτητο για τις PTA. (Τονίας, 2008): πχ οι συμφωνίες της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ (Lome, Cotonu κ.α).

Όμως η εξάπλωση των περιφερειακών συμφωνιών κι η αλληλοεπικάλυψή τους, συνεπάγεται όχι μόνο νέα κόστη, αλλά και ερωτήματα συμβατότητας των εμπορικών κανόνων μεταξύ τους και με τον ΠΟΕ, που τήρησε παθητική στάση, απέναντι στο φαινόμενο αυτό.²⁵

1.2. Σχετικά με τις αντιλήψεις.

1.2.1. Εμπόριο.

Ένας άλλος λόγος του ‘αδιεξόδου της Ντόχα’ είναι η υστέρηση της ιδεολογίας του ελεύθερου εμπορίου περί αμοιβαίων ωφελειών (παίγνια θετικού αθροίσματος) με την πραγματικότητα του σύγχρονου στρατηγικού εμπορίου. Όμως, ο ιδεολογικός προσανατολισμός του ΠΟΕ –στα κείμενα και τις πολιτικές του- είναι να υποστηρίξει τις οικονομίες που εναγκαλίζονται τον οικονομικό φιλελευθερισμό της ‘Συναίνεσης της Ουάσινγκτον’, όπως κι εκείνες που μεταβαίνουν σε καθεστώς ελεύθερης αγοράς (Josling, 2007, 75).

Το ‘φιλελεύθερο’ εμπόριο καλλιέργησε προσδοκίες- στη θεωρία- για μια οικουμενική ελευθερία διακίνησης αγαθών, ευημερία για όλους, με αντιλήψεις φιλελεύθερου διεθνισμού. Αλλά, η σύγχρονη θεωρία έχει δείξει ότι από δύο συντελεστές παραγωγής και άνω, δεν υπάρχουν απόλυτα οφέλη, αλλά ζημιές για κάποιους που μόνο με πρακτικές αναδιανομής εισοδήματος θα θεραπεύονταν, πόσο μάλλον όταν ο ανταγωνισμός είναι ατελής (Πατάζογλου, 2008). Επί πλέον, ενώ τα σύγχρονα επιχειρήματα υπέρ του ελεύθερου εμπορίου αναφέρονται στις ωφέλειες αποδοτικότητας, αντικρούονται από το : ‘οι χώρες μπορούν να βελτιώσουν τους όρους εμπορίου τους μέσω άριστων επιπέδων δασμών και εξαγωγικών φόρων’ (Krugman, 2002, 348). Άλλο επιχείρημα κατά του ελεύθερου εμπορίου είναι οι ανεπάρκειες της αγοράς, το οποίο συχνά αντικρούεται με εκείνο της θέσπισης εγχώριων μεταρρυθμίσεων (Stiglitz 2005, Krugman 1989). Επίσης, ‘ελεύθερο’ εμπόριο σημαίνει αυτορυθμιζόμενο εμπόριο, κατ’ αναλογία προς την έννοια της ‘ελεύθερης αγοράς’ η οποία άλλωστε, θεωρείται ουτοπία για ερευνητές όπως οι Polanyi²⁶ και Kindleberger (1996).

Όμως, οι δασμοί, στη μείωση των οποίων στοχεύει το πολυμερές εμπόριο, επιτρέπουν μια αναδιανομή του εισοδήματος και μετριασμό των ασυμμετριών στους όρους

25 Γι αυτό το λόγο, ο ΠΟΕ συγκάλεσε μια συνδιάσκεψη, 2007, εισάγοντας την έννοια του ‘πολυμερούς περιφερισμού’ = μη-διακριτική επέκταση των περιφερειακών συμφωνιών σε περισσότερες χώρες.
http://www.wto.org/english/res_e/publications_e/multila_region_e.htm

26 «Το ελεύθερο εμπόδιο οδηγεί στην εξαφάνιση μεγάλων ομάδων αγροτών παραγωγών» (Polanyi, 2001, 179).

εμπορίου μεταξύ των χωρών, ενώ για πολλές αναπτυσσόμενες φτωχές χώρες είναι πηγή κυβερνητικών εσόδων. Όμως, οι δασμοί και τα μη-δασμολογικά εμπόδια μιας χώρας λειτουργούν εις βάρος του υπολοίπου κόσμου, στις εμπορικές συναλλαγές της. Εξάλλου, μπορούν ν' αντισταθμιστούν από την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων. Αυτό το τελευταίο έχει επισύρει φόβους των αναπτυσσόμενων χωρών επικαλούμενες την εθνική τους ανεξαρτησία με αποτέλεσμα να μην ανταγωνιστικές στη προσέλκυση ξένων επενδύσεων και εκ των υστέρων να τις επιδιώκουν με θέρμη. Αλλά, λόγω των πολυεθνικών και της εξέλιξης της τεχνολογίας, οι χώρες πλέον δεν στηρίζονται στο συγκριτικό, αλλά στο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, δηλ. στον ανταγωνισμό για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, οι συνθήκες του οποίου επηρεάζονται από τη στρατηγική των πολυεθνικών. Η βασική πεποίθηση είναι ότι η ευημερία μιας χώρας εξαρτάται από την 'ανταγωνιστικότητά' της. Η στρατηγική πολιτική εμπορίου αντανakλά αυτόν ακριβώς τον ανταγωνισμό των κρατών, σε πολιτικές που ενθαρρύνουν τις εξαγωγές ή αποθαρρύνουν τις εισαγωγές σε κάποιους τομείς που δεν εξαρτώνται από τους φυσικούς πόρους ή το συγκριτικό πλεονέκτημα (Krugman, 1989 και 2002).

Το παραπάνω στηρίζει το επιχείρημα ότι χρειάζεται η παρέμβαση του κράτους για να αντιμετωπίσει τις ανεπάρκειες της αγοράς και να δημιουργήσει εξωτερικές οικονομίες (Ασιατική εμπειρία). Ακόμη κι ο ΠΟΕ παραδέχεται πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και έχει συστήσει Fund (με συμμετοχή IMF, ΠΤ) για τις αρνητικές επιπτώσεις στα κράτη που θα καταργήσουν τις αγροτικές επιδοτήσεις. Ωστόσο, οι ρυθμίσεις και παρεμβάσεις του κράτους σχετίζονται περισσότερο με τον «δίκαιο ανταγωνισμό» παρά με το 'δίκαιο' εμπόριο²⁷. Πάντως, το δίκαιο εμπόριο παραπέμπει σε θέματα ηθικής και τάξης. Όμως, η έννοια του δικαίου προσδιορίζεται διαφορετικά ανάλογα με την κουλτούρα και την ισχύ ή την αδυναμία των μελών μιας ετερογενούς κοινωνίας. Η επίκληση του 'δικαίου' από τις αναπτυσσόμενες χώρες (ως αντιστάθμισμα προγενέστερων ασύμμετρων μεταφορών πόρων προς τις πλούσιες) νομιμοποιεί ηθικά, δηλ. ιδεαλιστικά, (γι αυτές) τη διαδικασία αλλαγής (σε αντιδιαστολή της διαδικασία αλλαγής του ρεαλιστή Gilpin βάσει υπολογισμού κόστους-οφέλους).

Το ζήτημα-κλειδί ανάγεται στη αναδιανομή εισοδήματος για το εσωτερικό των κρατών και την αναδιανομή του πλούτου μεταξύ των χωρών. Ορισμένα αναπτυσσόμενα κράτη αναζητούσαν ένα μείγμα της εμπειρίας τους από την κομμουνιστική τους προσέγγιση (πχ την εθνικοποίηση των ξένων επενδύσεων, αυξημένο κρατικό έλεγχο, κρατική παρέμβαση) και τον

²⁷ Είναι ζήτημα που ανακινήθηκε ιδιαίτερα από τον Stiglitz (2005).

φιλελευθερισμό (πλήρη απελευθέρωση του εμπορίου, κατάργηση και των NTB, των εξαγωγικών επιδοτήσεων), καθώς επίσης και την έμμεση μεταφορά πόρων από τις ανεπτυγμένες χώρες .

Από τη στιγμή όμως, που ελαττώνουμε τους δασμούς και τις ποσοστώσεις, το ελεύθερο εμπόριο ανάγεται στο 'επιχειρείν' και σχετίζεται περισσότερο με τον ανταγωνισμό στους επιθυμητούς τομείς της οικονομίας. Δηλ. εκείνους που παρέχουν υψηλή προστιθέμενη αξία, υψηλούς μισθούς ή χρησιμοποιούν υψηλή τεχνολογία. Όμως αυτοί οι κλάδοι τείνουν να δημιουργήσουν ανεργία ακριβώς διότι είναι εντάσεως κεφαλαίου. Οι Bennett και Oliver (2006, κεφ.12) αναφέρουν ότι στη σύνοδο του ΠΟΕ στο Σηάτλ 1999, οι εκπρόσωποι των αναπτυσσομένων χωρών δήλωσαν ότι δεν ανεβάζουν τα ημερομίσθια επειδή θα χάσουν το 'συγκριτικό' τους πλεονέκτημα, δηλ. τα χαμηλά ημερομίσθια. Παρατηρούμε ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα αντί να αναφέρεται σε πλουτοπαραγωγικές πηγές αναφέρεται σε ανθρώπους , κι έτσι η διατήρηση χαμηλών ημερομισθίων για ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες μετατρέπεται σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.²⁸ Άλλωστε, αρκετοί οικονομολόγοι έχουν επισημάνει αρνητική συσχέτιση μεταξύ της απελευθέρωσης του εμπορίου και της οικονομικής κατάστασης πολλών αναπτυσσομένων χωρών (Ρουμελιώτης, 2002, 221).

1.2.2. Ανάπτυξη.

Δύο χρόνια μετά την επίσημη έναρξη του Γύρου της Ντόχα και μετά την αποτυχία της Κανκούν, το 2003, το IMF, στη διάσκεψη του Δελχί (14-16/Νοεμβρίου/2003) συνεκτιμούσε θετικά τη συσχέτιση της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου και των ΑΞΕ, με την μεγέθυνση και τη μείωση της φτώχειας σε Ινδία και Κίνα (Breuss, 2008, 235) Ωστόσο , δεν είναι καθόλου προφανές από τη βιβλιογραφία, ότι η μεγαλύτερη διεύρυνση των αγορών είναι καλύτερη για την μεγέθυνση ή την ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας. Υπάρχουν αντιτιθέμενες απόψεις και ερωτήματα για τη συσχέτιση των παραπάνω μεταβλητών μεταξύ τους (Breuss, 2008, 235-244). Ας μην παραβλέπουμε την επίδραση κι άλλων μεταβλητών στην ανάπτυξη, όπως οι γεωγραφικοί παράγοντες (Diamond, 1997; Landes, 2005; Braudel 2005), οι θεσμοί, το ανθρώπινο κεφάλαιο και η εκπαίδευση, το κοινωνικό κεφάλαιο, το 'κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας' κ.ά.

²⁸ Το προαναφερόμενο ανάγεται στο θεώρημα των Heckscher-Ohlin, που εξηγεί το οφέλη του διεθνούς εμπορίου εφόσον οι χώρες ειδικεύονται στον συντελεστή παραγωγής που έχουν σε μεγαλύτερη αφθονία · πχ σε προϊόντα εντάσεως εργασίας, υπό την προϋπόθεση απουσίας μεταφορικών εξόδων, ειδίκευσης κ.ά. (Rutherford (ed).1995. Routledge Dictionary of Economics. London, New York: Routledge).

Ωστόσο, οι πεποιθήσεις γύρω από το εμπόριο και την ανάπτυξη, συνέβαλαν στο αδιέξοδο της Ντόχα ; Ότι δηλ. το εμπόριο , με το άνοιγμα των αγορών συνεπάγεται την ανάπτυξη μέσω εξαγωγών (Azoulay, 2002). Αν και τα ερωτηματικά παραμένουν, εκείνο στο οποίο υπάρχει συμφωνία είναι ότι τουλάχιστον το θετικό εμπορικό ισοζύγιο συνεπάγεται μεγέθυνση · δηλ θέματα ευημερίας κι όχι αλλαγής δομών της οικονομίας. Επίσης, εκείνο που το εμπόριο συνεπάγεται συχνά, είναι αναδιάρθρωση των εξαγωγών κι όχι απαραίτητα εκβιομηχάνιση.²⁹ Το εμπόριο αναδιαρθώνει τις εξαγωγές και επηρεάζει την ανάπτυξη, έμμεσα και υπό προϋποθέσεις. Δεν υπάρχει άμεση, αναγκαία συσχέτιση αλλά πολιτική (βλ. επίσης, ενότητα 2.3). Αν δεν επενδυθούν αποδοτικά, τα έσοδα του εμπορίου ενδέχεται να τινάζουν απλώς την κατανάλωση ή/και να δαπανηθούν για στρατιωτικούς σκοπούς. Αντίθετα, το εμπόριο προϋποθέτει κάποιο επίπεδο ανάπτυξης ώστε τα εμπορεύσιμα αγαθά να έχουν τη δυνατότητα απόκτησης πρόσθετης αξίας. Εξάλλου, το εμπόριο στηρίχτηκε στη ναυτική ισχύ και στα όπλα (Howard, 2003). Άλλωστε, ο προστατευτισμός συνδυάστηκε με περιόδους ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας (19^{ος}), ενώ ακόμη και σήμερα μεγάλες δυνάμεις (ΗΠΑ-ΕΕ) εξακολουθούν να προστατεύουν έμμεσα τον αγροτικό τους τομέα (Ρουμελιώτης, 2002,218-219).

Εκείνο που επιδεινώνει τη σύγχυση στη συσχέτιση εμπορίου –ανάπτυξης, είναι η υπόθεση ότι η συμπεριφορά των δρώντων στην αγορά –επομένως και το εμπόριο- εδράζεται στον ορθολογισμό, όπως τον είχε αντιληφθεί ο φιλελευθερισμός 18^{ου} –19^{ου} και η νεοκλασική οικονομία, ενώ βασίζεται επιπλέον, και στην επιθυμία (απόκτησης) (Foucault, 1966, 205-207). Δηλ. σε μια συμπεριφορά που δεν βασίζεται σε σχέση κόστους-οφέλους, αλλά, επιπλέον και σε ψυχολογικούς παράγοντες.

Επίσης το ότι, όπως έχει επισημάνει ο Κονδύλης (1998), από τις αρχές του 20^{ου} παρατηρείται αλλαγή ‘επιστημονικού παραδείγματος’ προς τη καταναλωτική κοινωνία. Χαρακτηριστικό είναι ότι το τελικό στάδιο ανάπτυξης κατά τον Rostow , δηλ. ‘η απογείωση’, είναι η περίοδος της μαζικής κατανάλωσης (Azoulay, 2002). Το ερώτημα «τι ανάπτυξη θέλουμε;» είναι ένα ζητούμενο που δεν τέθηκε στο Γύρο της Ντόχα · περιστασιακά μόνο αναφέρθηκε η ‘πράσινη’ ανάπτυξη που θεωρήθηκε από τις αναπτυσσόμενες χώρες ως ένα πρόσχημα των ανεπτυγμένων, για να πετύχουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα εις βάρος τους.

Εν τούτοις, η έννοια της ανάπτυξης διευρύνθηκε με την εισαγωγή ποιοτικών κριτηρίων σε άλλους θεσμούς –εκτός ΠΟΕ, όπως, στους Δείκτες Ανθρώπινης Ανάπτυξης που χρησιμοποιούνται σε διεθνείς οργανισμούς του ΟΗΕ (UNDP, UNCTAD). Όμως, δεν

²⁹ βλ. σχετικά με αντίστοιχη θεώρηση της Ρωσίας, στην περιφερειακή ένωση της Μαύρης Θάλασσας : Valambous, 2005.

αντικατοπτρίζουν τις διαφορές στο ΑΕΠ/κεφαλή των χωρών, δηλ την ανισότητα οικονομικής ισχύος μεταξύ χωρών που έχουν τον ίδιο δείκτη. Επί παραδείγματι, η Ελλάδα στις αρχές της τρίτης χιλιετίας κατατασσόταν στην 26^η θέση ΔΑΑ-ως πλούσια χώρα- αλλά ως προς την αγοραστική δύναμη ήταν μία από τις φτωχότερες (Πουλοπούλου , 2007, 637)

Πάντως, μέσα από τα κείμενα του ΠΟΕ δηλώνεται ή/και εκμαιεύεται η άποψη ότι το εμπόριο –το ελεύθερο εμπόριο- σχετίζεται θετικά και άμεσα με την ανάπτυξη, διότι έτσι επιτυγχάνεται η μεγιστοποίηση των ωφελειών των συγκριτικών πλεονεκτημάτων όπως πρεσβεύει ο ορθόδοξος οικονομικός φιλελευθερισμός. Πιο εξειδικευμένα επισημαίνεται ότι η GATS σχετίζεται θετικά με την ανάπτυξη και μάλιστα η ανάγκη αυξημένης συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών στο εμπόριο υπηρεσιών (Νότης, 2008, 74). Συνεπακόλουθα, μέσω του ΠΟΕ επιζητείται να προαχθεί και ο ‘ελεύθερος ανταγωνισμός’ που συσχετίζεται και με την ‘ελεύθερη διακίνηση’ των κεφαλαίων. Εξάλλου, απετέλεσαν μέρος της DDA (πρόσβαση στην αγορά, θέματα της Σινγκαπούρης, κ.α.). Ωστόσο, μερικοί ερευνητές έδειξαν ότι η εξαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση έχει τελικά την τάση να επιδεινώνει τους όρους εμπορίου μιας χώρας προς όφελος του υπόλοιπου κόσμου και αντίστροφα για την εισαγωγικά προσανατολισμένη (Krugman & Obstfeld, 2002, 156).

Παρόλ’ αυτά, αξιοσημείωτη είναι η πεποίθηση μεταξύ ορισμένων υποστηρικτών του ελεύθερου εμπορίου (με καταβολές στην προσέγγιση του Keynes), ότι το εμπόριο μπορεί να λειτουργήσει θετικά για την ευημερία και την ανάπτυξη υπό την προϋπόθεση ρυθμίσεων, λόγω των ατελειών της αγοράς, και μάλιστα της ασύμμετρης πληροφόρησης (Stiglitz, 2005). Ως απόδειξη αναφέρουν την θετική Ασιατική εμπειρία όπου το κράτος -μια κεντρική ρυθμιστική αρχή- είχε ρόλο στις αγορές. Το σχετικό επιχείρημα (Stiglitz) στηρίζεται βασικά, στη διάκριση μεταξύ ‘ανοίγματος’ των αγορών, που επιτρέπει η πρωτογενής έννοια του εμπορίου και της ‘απελευθέρωσης’ του εμπορίου, που εγκολπώνεται ο ορθόδοξος φιλελευθερισμός. Αντίστοιχα η πρώτη, παραπέμπει απλώς σε χαμηλά επίπεδα εισαγωγικών εμποδίων, ενώ η δεύτερη στον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η πρώτη. Δηλ. ότι η ‘φιλελευθεροποίηση’ σημαίνει μεταφορά πόρων από τους τομείς στους οποίους μια χώρα δεν έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα σε άλλους και ότι αυτό συνεπάγεται κέρδη (για την κοινωνία, εφόσον συνδυαστεί με αναδιανεμητικές-φορολογικές ή εισοδηματικές- πολιτικές). Όμως δεν είναι η ένδεια πόρων το πρόβλημα καθαυτό -που οι αναπτυσσόμενες χώρες αφήνουν ανεκμετάλλετους πόρους, ή υπο-απασχολούν τους συντελεστές παραγωγής (κυρίως εργασία). Αλλά ότι η ‘απελευθέρωση’ των πόρων προς κάποιους άλλους τομείς γίνεται χωρίς οι νέοι τομείς να είναι ικανοί να απορροφήσουν την αυξανόμενη προσφορά, χωρίς ούτε αποδεδειγμένα να αποτελούν το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας.

Προεκτείνοντας τον συλλογισμό, το παραπάνω είναι περισσότερο ρευστό στη σύγχρονη εποχή των συνεχώς μεταβαλλόμενων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των χωρών. Αντίθετα, γίνεται περισσότερο εμφανές, ότι η ανάπτυξη των φτωχότερων προσαρμόζεται στις ανάγκες του διεθνούς καταμερισμού εργασίας όπως διέπεται από τις ανάγκες του στρατηγικού εμπορίου. Για τον ίδιο λόγο άλλωστε η 'απελευθέρωση' των αγορών συνεπάγεται αυξημένα πολιτικά-οικονομικά-κοινωνικά κόστη για τις αναπτυσσόμενες χώρες, που είναι δύσκολο να τα δεχθούν (Ρουμελιώτης, 2002, 215-236). Άλλωστε, είναι στην αντιμετώπιση του μεγαλύτερου κόστους προσαρμογής για τις αναπτυσσόμενες, που στηρίζεται το επιχείρημα για τις εξαιρέσεις και τη παράταση των προθεσμιών εφαρμογής των συμφωνιών.

Ως εκ τούτου οι αναπτυσσόμενες χώρες χρησιμοποιώντας ρητορική οικονομικού φιλελευθερισμού, περιέπεσαν σε αντιφάσεις-αυτοπαγιδεύτηκαν, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Stiglitz (2005), όσο βέβαια, το εγχείρημά τους εκτυλίσσεται στα πλαίσια του ΠΟΕ. Αφενός διότι ήταν υποχρεωμένες από τις συμφωνίες που είχαν υπογράψει προκειμένου να εισέλθουν στον ΠΟΕ· αφετέρου διότι είχαν φιλελεύθερη διακυβέρνηση στο εσωτερικό τους που για πολλές χώρες είχε αποφέρει οφέλη από τη δεκαετία του 1990. Το αίτημά τους, εν κατακλείδι, συνίστατο σε μεγαλύτερη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και μάλιστα των αγροτικών προϊόντων, καθώςον τα δικά τους είναι πιο ανταγωνιστικά ως προς τα αντίστοιχα των ανεπτυγμένων χωρών, λόγω της ανειδίκευτης εργασίας που διαθέτουν σε αφθονία (Ρουμελιώτης, 2002, 221).

Όμως η φιλελευθεροποίηση για να λειτουργήσει, δεν μπορεί να απομονωθεί σε έναν τομέα, καθώςον τίθενται συμπληρωματικά θέματα χρηματοδότησης, επένδυσης, αποδοτικότητας. Άλλωστε, ο φιλελευθερισμός διαθέτει μια οικουμενική-διασυνοριακή οπτική γωνία. Σύντομα πολλές αναπτυσσόμενες χώρες ενώ τον επικαλούνταν για να πετύχουν αυξημένα κέρδη ώστε να αναπληρώσουν τις απώλειές τους, εναντιώνονται στις παράπλευρες συνέπειες επικαλούμενα 'επέμβαση στο εσωτερικό' τους (υπηρεσίες, πνευματικά δικαιώματα-φάρμακα, ΑΞΕ, κ.α), 'ασφάλεια και διατροφική αυτάρκεια', τουλάχιστον σε καιρό κινδύνου, κ.ά.

Χωρίς ρυθμίσεις λοιπόν, σε διεθνές περιβάλλον ορθόδοξου φιλελευθερισμού από τη δεκαετία '90, οι αναπτυσσόμενες, ζητώντας ανάπτυξη μέσω μείωσης των κυβερνητικών παρεμβάσεων (μείωση δασμών και μη-δασμολογικών εμποδίων) χωρίς (κυβερνητικές) ρυθμίσεις σε συναφή θέματα βρέθηκαν με βάρη προσαρμογής τεχνικά, βραχυπρόθεσμα, όσο και διαρθρωτικά. Άλλωστε όπως μαρτυρούν και τα γεγονότα το πρώτο θέμα της ατζέντα της Ντόχα που συγκέντρωσε τη μεγαλύτερη ανησυχία αρχικά ήταν το 'implementations issues', το

σχετικό με την εφαρμογή των συμφωνιών της Ουρουγουάης (για πρώτη φορά τα μέλη της GATT θα εφαρμόζαν συμφωνία για τη γεωργία, υπηρεσίες , πνευματικά δικαιώματα κ.α.).

Επί πλέον μερικές αναπτυσσόμενες χώρες (ιδωμένες ως σύνολο) εμφανίζονται να αναζητούν δύο μέτρα και σταθμά. Ορισμένες, οι πιο φτωχές και ελάχιστα ανεπτυγμένες (LDCs), επιζητούν την επ' αόριστον αναβολή της φιλελευθεροποίησης των αγορών τους με συνεχείς ανανεούμενες μεταθέσεις των προθεσμιών, ενώ επιζητούν την ελεύθερη είσοδο των προϊόντων τους στην αγορά των πλουσιών. Χρησιμοποιώντας το άρθρο XVIII της (προ1994) GATT που τους δίνει το δικαίωμα διαφορετικής προνομιακής μεταχείρισης, περιθωριοποιούνται στις διαπραγματεύσεις- ως 'μόνιμη εξαίρεση'- επιζητώντας την όποια άμεση ευημερία, ουσιαστικά την έξοδο από τη φτώχεια μόνο, φοβούμενες την εσωτερική απελευθέρωση των αγορών. Τελικά, εξελίσσονται σε διελκυστίνδα μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ, καθόσον η τελευταία τους προσφέρει περισσότερα από ότι οι συμφωνίες του ΠΟΕ (συμφωνίες Λομέ I, II, Κοτονού (2000), κ.α.) και πετυχαίνει οι εξαγωγές των LDCs -ΑΚΕ να κατευθύνονται προς αυτήν. Π.χ. Η πρωτοβουλία 'Everything But Arms' της ΕΕ που προσέφερε ελεύθερη είσοδο σ' όλα τα προϊόντα των LDCs, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των εξαγωγών τους προς την ΕΕ κατά 9,6%, 2001(Brenton, 2003. Παρατίθεται στον Stiglitz, 2005).

Ωστόσο, δεδομένης της ανισότητας των κρατών και των περιορισμένων γεω-οικονομικών δυνατοτήτων, η αύξηση ισχύος που συνεπάγεται η οικονομική ανάπτυξη θέτει το κράτος σε διαφορετική θέση στη δομή του διεθνούς συστήματος. Άλλο κράτος θα καταλάβει την προηγούμενα υποδεέστερη θέση του, ενώ άλλο απειλείται με εκτόπιση από την άνοδό του. Συνεπώς, επειδή η ανάπτυξη σχετίζεται άμεσα με την οικονομική ισχύ – που είναι μία βασική συνιστώσα της ισχύος, όπως και η στρατιωτική- είναι παίγνιο μηδενικού αθροίσματος και ενέχει a-priori συστημικό κίνδυνο. Η ανάπτυξη προκαλεί τον ανταγωνισμό κι όχι τη συνεργασία, όπως η αύξηση της ευημερίας του εμπορίου, γενικά. Οι συνέπειες της ανάπτυξης είναι κατανοητές με τα εργαλεία της ρεαλιστικής κι όχι νεοφιλελεύθερης προσέγγισης. Η ανάπτυξη είναι ένα πρόταγμα-αίτημα ρεαλιστικής φύσης κι όχι νεοφιλελεύθερης. Η προσθήκη μιας ανταγωνιστικής παραμέτρου στην ήδη έκρυθμη ατζέντα 'της Ντόχα' (από τα NTB) δεν θα μπορούσε παρά να δυσκολέψει τις διαπραγματεύσεις.

Όμως, ουσιαστικά, στον γύρο της Ντόχα, δεν επρόκειτο για την ανάπτυξη όλων γενικά· αλλά περισσότερο να καταπολεμηθεί η φτώχεια και να αποκατασταθεί μια – ιδεαλιστική-αίσθηση 'δικαίου' από την μέχρι σήμερα ανάπτυξη των πλουσιών χάρη στη μεταφορά πόρων από τις φτωχότερες. Μια αναδιανομή πλούτου –μέσω εμπορίου- θα απάλυνε τις 'επαναστατικές' δυσaréσκειες των αναπτυσσόμενων χωρών. Όπως το αντιλαμβάνεται ο Stiglitz, στο επίκεντρο της DDA, ήταν η μεγέθυνση που θα μείωνε τη

φτώχεια, μέσα από το πρίσμα της περαιτέρω φιλελευθεροποίησης. Θα έπρεπε συνεπώς, να προάγει την ανάπτυξη των φτωχών χωρών (Stiglitz, 2005, 215). Όχι όμως με το αζημίωτο. Το συμφέρον των ανεπτυγμένων χωρών επικεντρώνεται στην επέκταση των αγορών στις υπηρεσίες και τα πνευματικά δικαιώματα (Ρουμελιώτης, 2009, 241). Πράγματι οι πλούσιες χώρες, αντιμετωπίζοντας την ανάπτυξη μέσω εμπορίου αποσκοπούν στην έξοδο από τη φτώχεια, χωρίς διατάραξη της διεθνούς τάξης. Διατήρηση του *status quo* και παράλληλα ανάπτυξη, σημαίνει στην πράξη ελεημοσύνη. Οι ανεπτυγμένες χώρες διευκόλυναν εκείνες τις διαρθρωτικές αλλαγές, που σχετίζονταν με το άνοιγμα των αγορών συνολικά. Δεν προώθησαν πχ αναδιανομές γής, περιουσιακές μεταρρυθμίσεις, κ.α. μέσω των άλλων πυλώνων για την ανάπτυξη όπως είναι η βοήθεια και οι άλλες χρηματοδοτήσεις.

1.2.3. Γεωργία

Στο Γύρο της Ντόχα η προώθηση της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου συνδυάστηκε εκτός από το βραδυφλεγές θέμα της Ανάπτυξης και με τα Αγροτικά Προϊόντα. Δεν είναι τυχαίο που η γεωργία είχε μείνει εκτός των διαπραγματεύσεων επί GATT ενώ μόλις στον προγενέστερο της Ντόχα, Γύρο της Ουρουγουάης, υπήρξε συμφωνία μόνο επί της αρχής.

Η αρχική πρόθεση ήταν να μειωθούν οι τιμές των αγροτικών προϊόντων στον καταναλωτή, ενώ θα βοηθούσαν οι παραγωγοί των αναπτυσσόμενων και φτωχών χωρών. Έτσι εξηγείται και οι επιστημάνσεις μέσω του Τύπου κατά την κρίση ακρίβειας των τροφίμων το 2007: να ολοκληρωθεί ο γύρος της Ντόχα ώστε να μειωθούν οι τιμές τροφίμων με την κατάργηση των επιδοτήσεων. Το μέσον θα ήταν η απελευθέρωση του εμπορίου αγροτικών προϊόντων και η κατάργηση των σχετικών NTB.

Ποιοί όμως οφελούνται από τις εξαγωγικές επιδοτήσεις; Οι εξαγωγικές επιχειρήσεις κυρίως και λιγότερο οι παραγωγοί. Γι αυτό τον λόγο, η ΕΕ επιδιώκει να επιτραπούν και να μετατραπούν όσες επιδοτήσεις μπορούν να εκληφθούν ως κοινωνικό επίδομα του αγρότη, ανεξάρτητο από την παραγωγή του χωραφιού, και να κατατάσσεται έτσι, στο 'πράσινο κουτί' στο ζήτημα της πρόσβασης στην αγορά (*market-access*). Η γεωργία άπτεται της κρατικής ασφάλειας και τροφικής αυτάρκειας σε περίοδο κινδύνου, τη σημασία της οποίας επισημαίνει η ρεαλιστική σχολή, ενώ ο ιδεαλισμός του φιλελευθερισμού επέμενε να αντιμετωπίσει τα αγροτικά προϊόντα όπως και τα άλλα. Η αμέλεια υπολογισμού των ρεαλιστικών παραμέτρων της γεωργίας σε διαπραγματεύσεις φιλελευθεροποίησης αγροτικών προϊόντων είναι ένας παράγοντας που προκάλεσε τα σημερινά αδιέξοδα. Τα επιχειρήματα που αντέταξαν πολλές αναπτυσσόμενες χώρες ήσαν 'ασφάλεια τροφής', σε επί μέρους θέματα αγροτικών

διαπραγματεύσεων κι όχι αξίες του ελεύθερου εμπορίου. Η αγροτική αυτάρκεια έχει στρατιωτική σπουδαιότητα. Παράλληλα στο εσωτερικό του 'μαύρου κουτιού' του κράτους, που συνεξετάζει ο νεοφιλελευθερισμός, οι αγροτικές ομάδες πίεσης στα προηγμένα κράτη επιδιώκουν τον προστατευτισμό: πχ η θέση της Γαλλίας στις αγροτικές επιδοτήσεις υπερίσχυσε ως θέση της ΕΕ, στις διαπραγματεύσεις της Ντόχα για τον καθορισμό των χρονικών περιθωρίων εξάλειψης των αγροτικών επιδοτήσεων (2013).

Συμπερασματικά και συμφωνώντας με τον Κότιο (2005, 193-199) θα συνοψίζαμε ότι οι συστημικοί λόγοι που δημιουργούσαν εμπόδια στις εμπορικές διαπραγματεύσεις πριν τη Ντόχα (Panagaryia & Melo, 1995, 6) εξακολουθούν να ισχύουν και αφορούν τον μεγάλο αριθμό μελών και τις μεταξύ τους δομικές σχέσεις, τη μείωση της αμερικανικής ισχύος και την διεθνή οικονομική τάξη, τα προστατευτικά μέτρα που γίνονται όλο και περισσότερο δυσδιάκριτα (εξαιρέσεις GATT), τις θεσμικές διαφορές κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης μεταξύ των κρατών.

Αλλά χρειάζεται να προσθέσουμε: τις αντιλήψεις για την ανάπτυξη και τη γεωργία · ακόμη: τον τρόπο που ασκείται το σύστημα του οικονομικού φιλελευθερισμού μετά τη δεκαετία 1980 (*laissez-faire*) σε καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών και Διακρατικού Συντονισμού Οικονομικών Πολιτικών. Η προσθήκη της θεματικής της ανάπτυξης, καλλιέργησε προσδοκίες που υπερέβαιναν τις δυνατότητες εμπορικών, μόνο, συνομιλιών. Ωστόσο, αν οι προαναφερόμενοι λόγοι δυσκόλεψαν τις διαπραγματεύσεις της Ντόχα δεν σημαίνει αυτομάτως, ότι αν δεν υπήρχαν, θα είχαν ολοκληρωθεί οι συνομιλίες. Είναι ώρα λοιπόν, να αναζητήσουμε τα άμεσα αίτια και τα τεχνικά προβλήματα.

2) ΑΜΜΕΣΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΔΙΕΞΟΔΟΥ

Υπενθυμίζουμε, ότι το ζητούμενο στις διαπραγματεύσεις της Ντόχα ήταν να έχουν οι αναπτυσσόμενες χώρες διευρυμένες αναπτυξιακές δυνατότητες μέσω του εμπορίου, να προχωρήσουν οι εργασίες για την κατάργηση των μη-δασμολογικών εμποδίων και να μειωθούν περαιτέρω οι δασμοί.

Οι έριδες επικεντρώθηκαν σε ζητήματα που άπτονται της 'ελεύθερης πρόσβασης στην αγορά', τα μη-δασμολογικά εμπόδια, ιδιαίτερα για τα αγροτικά προϊόντα και τις υπηρεσίες.

2.1. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.

Οι Υπηρεσίες είναι ο τομέας εμπορίου που διακυβεύεται περισσότερο αν οι διαπραγματεύσεις της Ντόχα αποτύχουν, επειδή εμπεδώθηκαν –ως αντικείμενο των πολυμερών εμπορικών συμφωνιών– μόλις με τη σύσταση του ΠΟΕ, στον προγενέστερο-της-Ντόχα κύκλο συνομιλιών (Beaulieu, 2007, 150). Ωστόσο, οι αντιλήψεις για τις Υπηρεσίες απέτελεσαν εμπόδιο στις διαπραγματεύσεις. Οι υπηρεσίες δεν είναι το ίδιο εμπορεύσιμες με τα προϊόντα, με την έννοια ότι δεν αποθηκεύονται, ούτε μεταφέρονται. Επομένως πρέπει να καταναλίσκονται εκεί όπου παράγονται (Beaulieu, 2007, 150). Επίσης, συνοδεύονται από μεγάλη διαφοροποίηση ανά παροχέα. Επί πλέον, όσο δύσκολο κι αν είναι να μετρηθούν, αποτελούν τον ευρύτερο οικονομικό τομέα στις ανεπτυγμένες και αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες (στο ίδιο, σελ. 153). Όμως, στηρίζουν στο έπακρο την αμερικανική οικονομία που τις θεωρεί εξαγωγίμο αγαθό. Οι υπηρεσίες αποτελούν για τις πλούσιες δυτικές χώρες, το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ, περί το 60%-70%. Έτσι, οι ΗΠΑ και άλλες πλούσιες δυτικές χώρες, επιδιώκοντας να τις εμπορευματοποιήσουν, τις μεταχειρίζονται ως μετρήσιμα εμπορεύματα. Σε πολλές περιπτώσεις, οι υπηρεσίες αντιμετωπίστηκαν ως προϊόντα : όσον αφορά τα εργαλεία φιλελευθεροποίησης και τα αιτήματα (Νότης, 2008 · Beaulieu, 2007, 150-162 · Weib, 2008, 370 · Stiglitz, 2005).

Εντούτοις, στο παραπάνω θέμα, ο Stiglitz αναγνωρίζει ότι οι μορφές franchising ορισμένων υπηρεσιών (εστιατόρια, κομμωτήρια κλπ) ή οι πωλήσεις διαμέσου Internet, δύνανται να αντιμετωπιστούν όπως τα αντίστοιχα των παραδοσιακών προϊόντων (Stiglitz, 2005, 236).

Ωστόσο, το κοινό σημείο των υπηρεσιών με τα υπόλοιπα προϊόντα, είναι η επιχειρηματικότητα και ο εμπορικός ανταγωνισμός. Αλλά, σε κάποιες χώρες-μέλη, αποτελούν δημόσια αγαθά (πχ. ηλεκτρισμός, ύδρευση) κι όχι δικαιοδοσία του ιδιωτικού τομέα, με συνέπεια να δημιουργηθούν έντονες αντιπαραθέσεις. Ήδη, η Γενική Συνθήκη GATS διακρίνει τέσσερα είδη υπηρεσιών (Άρθρο 1, § 2): α) δεν απαιτείται η φυσική παρουσία αγοραστή-πωλητή, β) η κατανάλωση γίνεται στο εξωτερικό (τουρισμός), γ) η εμπορική παρουσία του παροχέα είναι στη χώρα του καταναλωτή, δ) απαιτούνται προσωρινές μετακινήσεις φυσικών προσώπων : ο παροχέας πηγαίνει στον καταναλωτή (παρατίθεται στο: Beaulieu, 2007, 152 · Weib, 2008, 370 · Νότης, 2008, 45).³⁰

Από τα παραπάνω τέσσερα είδη εμπορίου υπηρεσιών προκύπτει ότι η φιλελευθεροποίηση του εν λόγω κλάδου σχετίζεται με μέτρα φιλελευθεροποίησης των επενδύσεων, δηλ. με την ελεύθερη διακίνηση των συντελεστών παραγωγής (Νότης, 2008, 46). Επίσης, ένα μέτρο φιλελευθεροποίησης του εμπορίου υπηρεσιών μπορεί να είναι αποτελεσματικό για έναν κλάδο, ενώ μπορεί να είναι εντελώς αναποτελεσματικό για έναν άλλο (στο ίδιο, 47). Αξιοσημείωτο είναι, ότι από το 1990 μέχρι και τις αρχές της DDA, οι μεταφορές και ο τουρισμός επιβραδύνονταν σε σχέση με άλλες περιόδους (Beaulieu, 2007, 153).

Αν θυμηθούμε την προτροπή του Stiglitz (2005) ότι για να προχωρήσουν οι συνομιλίες της DDA, θα πρέπει να αφήσουμε κατά μέρος τα σχετικά με τη φιλελευθεροποίηση των επενδύσεων και τη διακίνηση των κεφαλαίων, αντιλαμβανόμαστε καλύτερα ότι η εγκατάλειψη των 'θεμάτων της Σινγκαπούρης' δεν απομάκρυνε τα σχετικά εμπόδια, εφόσον μέρος αυτών, παρέμεινε στον τομέα των υπηρεσιών, αποτελώντας πρόσθετο λόγο δυσκολιών. Άλλωστε ο ίδιος διατυπώνει καθαρά, ότι η φιλελευθεροποίηση των υπηρεσιών στις φτωχές χώρες ενδέχεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις γι 'αυτές (Stiglitz, 2005, 216). Ο ΠΟΕ δεν παραβλέπει το γεγονός αυτό. Αντίθετα έχει συμβάλει στην πρόβλεψη ενός ταμείου (σε συνδυασμό με άλλους δωρητές), ώστε οι θιγόμενες από την φιλελευθεροποίηση χώρες να μπορούν να δανειστούν με ευνοϊκούς όρους ('development box').

Ο πίνακας 1 του Παραρτήματος, επιβεβαιώνει το ενδιαφέρον για σχετικά κέρδη των ΗΠΑ στις υπηρεσίες, έναντι των ανεπτυγμένων -οικονομικά- εταίρων τους: Η Βόρειος Αμερική εξάγει 24,5% έναντι 15,1% σχετικών εισαγωγών, ενώ η δυτική Ευρώπη εισάγει και εξάγει ένα

³⁰ Εντούτοις συχνά στις στατιστικές, ο εξαιρετικά ετερογενής τομέας των υπηρεσιών συμπεριλαμβάνει 11 κλάδους (Beaulieu, 2007, 153). Ο ΠΟΕ πολλάκις ομαδοποιεί τις υπηρεσίες, σε α) μεταφορών, β) ταξιδίων, γ) λοιπές εμπορικές (ibid). Όμως θεωρούμε πιο έγκυρη την αναφορά του Νότη ότι οι χώρες-μέλη του ΠΟΕ χρησιμοποιούν στις στατιστικές τους 12 τομείς υπηρεσιών, βάσει του συστήματος Central Product Classification του ΟΗΕ, παρόλο που το έγγραφο στο οποίο αναφέρεται ο συγγραφέας δεν είναι διαθέσιμο on-line (Νότης, 2008, 95).

παρεμφερές υψηλό ποσοστό υπηρεσιών (22,7%- 22,9%). Η Αφρική είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας υπηρεσιών (24,4%). Παράλληλα, η Ασία δεν έχει αναπτύξει τόσο το εμπόριο υπηρεσιών της όσο το εμπόριο αγαθών, ενώ η απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών υπήρξε πρωτίστως μέριμνα της NAFTA μετά το 1994 (Beaulieu, 2007, 155).

Ωστόσο, είναι περισσότερο με την εσωτερική νομοθεσία των κρατών που εφαρμόζεται ο προστατευτισμός στο εμπόριο υπηρεσιών (Beaulieu, 2007, 154-155 · Νότης, 2008, 49, 74). Τα εμπόδια φιλελευθεροποίησης του εμπορίου υπηρεσιών είναι κατά τον Νότη (στο ίδιο, 44, 104) : περιορισμοί πρόσβασης στην αγορά (πχ. προκαθορισμένα ποσοστά συμμετοχής ξένων κεφαλαίων), διακρίσεις στην ίση εθνική μεταχείριση (πχ. θέματα φορολογίας) και λοιπά (αναγνώριση προσόντων, προτύπων ποιότητας, χορήγηση υποχρεωτικών αδειών αν δημιουργούν διακρίσεις ξένων κι εθνικών φορέων, κ.α). Επίσης αναφέρει, ότι στο εμπόριο υπηρεσιών εφαρμόζονται ποσοτώσεις και άλλα μη-δασμολογικά εμπόδια (στο ίδιο, 43).

Ένα βασικό επιχείρημα προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, προκειμένου να ενδώσουν στην ανάπτυξη μέσω εμπορίου υπηρεσιών, ήταν ότι θα αποκτήσουν τεχνογνωσία και υψηλής ποιότητας ενδιάμεσες εισροές από τις αντίστοιχες επενδύσεις. Υποστηρίχθηκε με μοντέλα Γενικής Ισορροπίας (CGE) που μετρούν την επίπτωση στην ευημερία (Beaulieu, 2007, 157). Παράδειγμα αποτελούν οι πίνακες Νο 2 και 3 του Παραρτήματος.

Εντούτοις, παράγοντες αντίθετοι στην GATS, έθεσαν θέμα απειλής της Δημοκρατίας, καθώς παρεμβαίνει σε θέματα ρύθμισης παροχών υπηρεσιών, standards, αλλά και διακίνησης προσώπων. Το άρθρο VI της GATS (περί διοικητικών ρυθμίσεων) απετέλεσε ιδιαίτερο αντικείμενο διενέξεων (Weib, 2008, 370-382 · Beaulieu, 2007, 158). Οι επιπλοκές των προαναφερομένων ζητημάτων στον μηχανισμό διατησίας του ΠΟΕ, όταν πρόκειται για επιδοτήσεις προς εταιρείες παροχής υπηρεσιών είναι προφανείς · πολύ περισσότερο για εταιρείες media, δημοσκοπήσεων κλπ (Stiglitz, 2005, .235)

Ο Stiglitz αναλύοντας την απελευθέρωση του εμπορίου των υπηρεσιών επισημαίνει επιπλέον (Stiglitz, 2005, 235-247): αυτό που μπορεί να αποφέρει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε μια αμερικανική εταιρεία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών έναντι μιας εγχώριας είναι η γνώση και η πληροφόρηση, που όμως είναι ασύμμετρες. Επίσης, αναγνωρίζει τους φόβους που προκαλούν οι 'Υπηρεσίες' στις αναπτυσσόμενες χώρες (ρεαλιστικούς: εθνική ασφάλεια), ιδιαίτερα για το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η κρίση των στεγαστικών δανείων μειωμένης ασφάλειας (subprimes) του 2007-8, φαίνεται να τους δικαιώνει εκ των υστέρων.

2.1.1. Διαπραγματεύσεις

Η Διυπουργική Δήλωση της Ντόχα (2001), έδινε κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο διεξαγωγής των διαπραγματεύσεων. Καλούσε τα κράτη να υποβάλλουν προτάσεις για τις δεσμεύσεις τους (παρατίθεται σε Beaulieu, 2007, 157-159 · WTO, 2001, WT/MIN(01)DEC/I). Τα κράτη υιοθέτησαν για τις υπηρεσίες, τη μέθοδο 'απαιτήσης-προσφοράς' ως τρόπο συνδιαλλαγής. Διακρίνουμε: α) την 'θετική' προσέγγιση ή 'από τη βάση προς την κορυφή' και β) την 'αρνητική' ή 'από την κορυφή προς τη βάση'.

Σύμφωνα την πρώτη, τα κράτη υποβάλλουν πρώτα τις εθελούσιες δεσμεύσεις τους που μπορούν να ξαναγίνουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Το αντίστοιχο μειονέκτημα είναι η έλλειψη διαφάνειας (Stephenson, 2002, κεφ. 3, παρατίθεται στο: Beaulieu, 2007, 158). Στη δεύτερη, όλοι οι κλάδοι υπηρεσιών είναι διαπραγματεύσιμοι εκτός από εκείνους για τους οποίους, τα κράτη ζητούν εξαιρέσεις. Οι ASEAN, MERCOSUR υιοθέτησαν την θετική προσέγγιση, ενώ οι άλλοι –συμπεριλαμβανομένης της NAFTA– υποστήριξαν την αρνητική. Τελικά η MERCOSUR δέχθηκε μια υβριδική λύση μεταξύ των δύο. Μια απία που διαίρεσε τις περιφερειακές ενώσεις, ήταν η αντιμετώπιση των επενδύσεων στην GATS : μια επένδυση κανονικά συνεπάγεται μια φυσική παρουσία στην ξένη χώρα, όπως κατ' αντιστοιχία το 3^ο είδος εμπορικής υπηρεσίας. Η MERCOSUR ακολούθησε αυτή την οπτική γωνία ενώ άλλες περιφέρειες, κυρίως η NAFTA, επιθυμούσαν την αντιμετώπιση των επενδύσεων ξεχωριστά από τα αγαθά και τις υπηρεσίες (Beaulieu, 2007, 159).

Όλες οι προαναφερόμενες βιβλιογραφικές πηγές για τις υπηρεσίες συμφωνούν ότι το αδιέξοδο των διαπραγματεύσεων στις υπηρεσίες (ενδιαφέροντος ανεπτυγμένων χωρών) συνδυάζεται άμεσα με το αδιέξοδο στα γεωργικά προϊόντα (ενδιαφέροντος αναπτυσσόμενων χωρών) (Stiglitz 2005 · Beulieu 2007, 159). Στα επιχειρήματα που απευθύνθηκαν προς τις αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να ανοίξουν τις αγορές τους, συγκαταλέγονται η καινοτομία και η αύξηση της παραγωγικότητας, η μείωση των στρεβλώσεων του εμπορίου κ.ά. (Ρουμελιώτης, 2006, 185). Στο αίτημα 'αποκανονικοποίησης' / 'απορύθμισης' των αγορών, του τομέα των υπηρεσιών, εκ μέρους των ΗΠΑ , οι περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες απάντησαν με αίτημα φιλελευθεροποίησης των αγορών των αγροτικών προϊόντων. Όμως, τούτο προσκρούει σε θέματα διατροφικής αυτάρκειας/ασφάλειας και εκλογικών απαιτήσεων των ισχυρών.

Μια άλλη αντιπαράθεση εμφανίσθηκε με επίκεντρο την ΕΕ επί των αναθεωρημένων προτάσεων (2005, Χονγκ-Κονγκ · προγενέστερες : 2003) . Αναφέρουμε μερικά σημεία που εναντιώθηκαν οι ανταγωνιστές της (Νότις, 2008, κεφ. 4) :

1) Στα περιθώρια της ξένης κεφαλαιακής συμμετοχής σε εταιρείες που ιδιωτικοποιούνται π.χ. σε Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, Φιλανδία. Τέτοιες επιδιώξεις αντιπροσωπεύουν τα ενδιαφέροντα της NAFTA, αλλά και ισχυρών ή αναδυομένων οικονομιών της Α. Ασίας. Έτσι επιβεβαιώνεται ο μεταξύ πλουσίων χωρών ανταγωνισμός για σχετικά κέρδη.

2) Στη συνήθη πρακτική της ΕΕ, αιτήσεις επενδύσεων ιδιαίτερα υψηλών ποσών να υποβάλλονται για έγκριση στις κρατικές αρχές · ή αν υλοποιούνται από πρόσωπα κρατικής εμπιστοσύνης · ή αν πρόκειται για ευαίσθητους τομείς όπως η άμυνα (κλασσική ρεαλιστική ανησυχία), τηλεπικοινωνίες (σχετικά κέρδη υπέρ Γαλλίας) ή ενέργεια (υπέρ Ιταλίας).

3) στους περιορισμούς αγοράς ακίνητης περιουσίας από ξένους σε χώρες όπως Ελλάδα, Δανία. Επίσης, σε διακρίσεις εθνικής μεταχείρισης για την χορήγηση άδειας απόκτησης γης και μίσθωσης ακίνητης ιδιοκτησίας, από χώρες όπως Γερμανία, Ιρλανδία, Σουηδία, Φιλανδία, Ιταλία. Σημειωτέον ότι τέτοιοι περιορισμοί σχετίζονται με το εμπόριο υπηρεσιών τουρισμού, μεσιτικών, χρηματο-οικονομικών και εκφράζουν περισσότερο τον ανταγωνισμό Βορρά-Βορρά.

4) στους περιορισμούς στη παρουσία φυσικών προσώπων (4^{ος} τρόπος εμπορίου υπηρεσιών) και αφορά. περισσότερο αντιπαράθεση Βορρά-Νότου: τη μετανάστευση.

Στον διάλογο μεταξύ πλουσίων χωρών οι αντιθέσεις προκύπτουν επειδή η ΕΕ επιβάλλει ορισμένους περιορισμούς για τους μη-ενδοεταιρικά μετατιθέμενους (intra-corporate transfers). Η αναθεωρημένη πρόταση προτείνει τη κατάργηση των ελέγχων οικονομικής αναγκαιότητας, κ.ά. · ωστόσο σχετικά προβλήματα προκύπτουν από τις εθνικές ευρωπαϊκές νομοθεσίες κατά την εναρμόνισή τους στα πλαίσια της ΕΕ (στο ίδιο, 153-155). Το βασικό αντεπιχείρημα ωστόσο της ΕΕ συνίσταται ότι, η ίδια είναι ήδη η πιο προχωρημένη μορφή ενοποιημένης αγοράς και επιδιώκει να είναι μια άριστη νομισματική περιοχή · δηλ. ελεύθερη διακίνηση των συντελεστών παραγωγής. Ακόμη, η ΕΕ έχει διατυπώσει αιτήματα έναντι άλλων μελών, όπως: ενώ οι ευρωπαίοι πάροχοι επαγγελματικών υπηρεσιών περιβάλλονται με κύρος ως ειδικοί και εμπειρογνώμονες, αντιμετωπίζουν εμπόδια για τις μετακινήσεις τους, στις εθνικές προστατευτικές ρυθμίσεις αναπτυσσομένων χωρών. Το παραπάνω αφορά ιδιαίτερα τις υπηρεσίες πληροφορικής, παροχής συμβουλών, διαφήμισης, διαχείρισης, σχετικές με τη γεωργία, αλιεία, τηλεπικοινωνιών (περίπτωση Ελλάδας, όπου οι αντίστοιχε εταιρείες δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε άλλες δραστηριότητες), ταχυμεταφορών, χρηματοπιστωτικές, ασφαλιστικές κλπ. Πάντως υπάρχει θέμα ερμηνείας: ότι δηλ. το αίτημα περαιτέρω φιλελευθεροποίησης του εμπορίου υπηρεσιών δεν θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως

αίτημα 'αποκανονικοποίησης' (deregulation), αλλά ως αίτημα εφαρμογής της αρχής του 'μᾶλλον ευνοημένου κράτους'.

2.2. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Ο ΠΟΕ ορίζει τα πνευματικά δικαιώματα ως «τα δικαιώματα που παραχωρούνται σε πρόσωπα για τις δημιουργίες της σκέψης τους. Συνήθως παρέχουν στο δημιουργό, το αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης για ένα χρονικό διάστημα». ³¹

Ωστόσο, όπως επισημαίνουν οι O'Brien & Williams, τρία σημαντικά θέματα προκύπτουν με τη διάδοση της γνώσης: η διάχυση της τεχνολογίας, η επιβολή αντιποίνων για παραβίαση της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων και ο ανταγωνισμός μεταξύ διαφορετικών μορφών γνώσης και ιδεολογιών (O'Brien & Williams, 2007, σελ. 376-382).

Αλλά, τα σύγχρονα προβλήματα πνευματικής ιδιοκτησίας (TRIPS) αφορούν κυρίως προηγμένες υπηρεσίες, βιοτεχνολογία όπως και εμπορική καλλιτεχνική παραγωγή, περισσότερο αγγλο-αμερικανικού ενδιαφέροντος (λογισμικό computer, φάρμακα, μουσική, κ.λπ). Λόγω των περιορισμών που θέτουν τα TRIPS στον ΠΟΕ, η αντιγραφή και συνεπώς η μεταφορά προηγμένης τεχνολογίας γίνεται πιο δύσκολη. Αντίθετα, παλαιότερα, η αντιγραφή τεχνολογίας επέτρεψε αναπτυξιακές διαδικασίες στις φτωχότερες χώρες.

Ακόμη, η εμπορευματοποίηση των ιδεών στα θέματα υγείας (φάρμακα) θέτει σοβαρά ηθικά διλήμματα (Stiglitz, 2005). Το 2003-λίγο πριν την Κανκούν- οι ΗΠΑ αντιστέκονταν σε μία συμφωνία που θα επέτρεπε τη διαθεσιμότητα ορισμένων ζωτικών φαρμάκων (AIDS) σε άλλες χώρες παραχωρώντας άδεια αντιγραφής του πνευματικού δικαιώματος δικών τους εταιρειών. Αν και το πρόβλημα ξεπεράστηκε επιτυχώς -με επιχειρήματα του τύπου ότι οι φαρμακευτικές βιομηχανίες εκμεταλλεύονται τη βοτανολογική παράδοση που ανήκει σε όλους ³² είναι εν τούτοις ενδεικτικό των ρεαλιστικών ανησυχιών του διαλόγου Βορρά- Νότου με αφορμή τα πνευματικά δικαιώματα. Εν τούτοις, το θέμα αυτό προκάλεσε επίσης, και τον ανταγωνισμό Νότου-Νότου, διότι χώρες όπως η Βραζιλία και η Ινδία, ήσαν σε θέση να αντιγράψουν φαρμακευτικές πατέντες και να τις εμπορευθούν σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες που δεν είχαν αυτή τη δυνατότητα (O'Brien & Williams, 2007, 379).

Η σχετική διατύπωση στο TRIPS Agreement (1994) του URAA, προκαλεί ασάφειες που περιέπλεξαν τις διαπραγματεύσεις: «θα παραχωρούνται πατέντες σε κάθε ευρεσιτεχνία προϊόντος ή διαδικασίας σε όλους τους τομείς της τεχνολογίας, αρκεί να αποτελούν

³¹ (Γραμματεία ΠΟΕ, 30/1/2009, http://www.wto.org/english/tatop_etrips_e/intel1_e.htm).

³² www.wto.org)-

καινοτομίες και να επιδέχονται βιομηχανική εφαρμογή» (άρθρο 27, ενότητα 1, παρατίθεται σε O'Brien & Williams, 2007, 378)

Ωστόσο, το ζήτημα των πνευματικών-δικαιωμάτων δεν είναι αποκομμένο από τα υπόλοιπα. Προβλήματα TRIPS υπεισέρχονται και στα θέματα των αγροτικών προϊόντων, αφού γεωργικά φάρμακα επηρεάζουν την αγροτική ανάπτυξη, την κτηνοτροφία, και εμπορία των τροφίμων. Παρόμοια εμπλοκή υπεισέρχεται και στις υπηρεσίες καθώς και στα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας. Έτσι, δικαιολογείται η διαδικασία της 'ενιαίας απόφασης' και η συνακόλουθη καθυστέρηση.

Ακόμη, σύμφωνα με την παράγραφο 19 της Διυπουργικής Δήλωσης της Ντόχα, θα έπρεπε να συζητηθεί η αναθεώρηση κι επέκταση του άρθρου 27.3(β) του TRIPS Agreement – που εξαιρούσε τη δημιουργία πατέντας σχετικά με φυτά και ζώα άλλα, εκτός των μικροοργανισμών κ.α- και η συσχέτισή του με τη Συνθήκη για τη βιολογική ποικιλότητα (Bourgeois, 2008, 392). Το άρθρο αυτό ενέχει πολλές ασάφειες ως προς τους όρους του. Πάντως, το επιχείρημα των ανεπτυγμένων χωρών συνίστατο κυρίως στο ότι οι διαφορετικές κρατικές προστατευτικές ρυθμίσεις των πνευματικών δικαιωμάτων αποτελούν μια μορφή μη-δασμολογικού εμποδίου. Έτσι, οι ασυμμετρίες στα εθνικά μέτρα και σταθμά (standards) προκαλούν στρεβλώσεις του εμπορίου. Το κύριο ανεπιχείρημα των αναπτυσσόμενων χωρών συνίστατο στο ότι ένα περισσότερο άκαμπτο πλαίσιο πνευματικών δικαιωμάτων θα επέτρεπε την εμφάνιση μονοπωλιακών δυνάμεων σε ξένες επιχειρήσεις, συνεπώς θα συνιστούσαν μια απειλή για την εσωτερική τους κυριαρχία, δεδομένης της τεχνολογικής υπεροχής των πλούσιων χωρών (Inus, 2007, 171). Όπως επισημαίνει ο Keet (2007), η αναλογία των πνευματικών δικαιωμάτων στην τελική αξία των προϊόντων αυξήθηκε «δραματικά» στα τέλη του 20^{ου} και συνεχίζεται στον 21^ο. Η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων εντάσσεται στην στρατηγική της 'οικονομίας της γνώσης' των ανεπτυγμένων χωρών. (Keet, 2007(b), 522-523). Αντίθετα, οι αναπτυσσόμενες, παράγουν λίγη 'οικονομία γνώσης' και δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα. Ωστόσο, το ζήτημα αυτό συμβάλλει στο αδιέξοδο των εμπορικών διαπραγματεύσεων για τον επιπλέον λόγο: Πριν τη σύσταση του ΠΟΕ αποτελούσε αντικείμενο ενός άλλου οργανισμού (WIPO), όπου οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν συμμετείχαν υποχρεωτικά, ούτε διέθετε μηχανισμό διαιτησίας. Με την δημιουργία του ΠΟΕ, και αντίστοιχα του TRIPS-Agreement, μόλις στον πριν-τη-Ντόχα URAA, τα πνευματικά δικαιώματα έγιναν επιδεκτικά εμπορικών αντιποίνων. Τα τελευταία, βάλλουν κατά της εθνικής ανεξαρτησίας με την έννοια ότι δημιουργούν κόστος που ενδεχομένως το κράτος-μέλος να μην μπορεί να το αγνοήσει, στην εσωτερική του πολιτική. Είναι επειδή οι αναπτυσσόμενες χώρες έλαβαν ως αντάλλαγμα την υπόσχεση για αυξημένη πρόσβαση-στην-αγορά των αγροτικών τους

προϊόντων, που δέχθηκαν τη συμφωνία για τα πνευματικά δικαιώματα (όπως και στην περίπτωση των υπηρεσιών). Συνεπώς, οι σχετικές αθετήσεις των υποχρεώσεων των πλουσίων χωρών, οι επιδοτήσεις των αγροτικών τους προϊόντων κ.λ.π. συσχετίζονται με τη διένεξη περί πνευματικών δικαιωμάτων (Ket, 2007(b), 522-523 · Bourgeois, 2008, 385-395).

2.2.1. Διαπραγματεύσεις.

Χαρακτηριστικό ενός σύγχρονο ανταγωνισμού δύο μεγάλων εμπορικών εταίρων, είναι η εξελισσόμενη διαμάχη ΗΠΑ –Κίνας για την κινέζικη πειρατεία σε αμερικανικά πνευματικά δικαιώματα (βιομηχανίας διασκέδασης κυρίως). Η αμερικανική πίεση στρέφεται στη κινεζική νομοθεσία³³ (Ναυτεμπορική, 23/3/2009, σελ. 30). Ωστόσο, ισχύει, η από-το-2002-πρόβλεψη για τις LDC's της εξαιρέσης μέχρι το 2016, προκειμένου να εναρμονίσουν τη νομοθεσία τους. Τα σχετικά κέρδη είναι στο επίκεντρο.

Ακόμη, όπως επιβεβαιώνει ο ΠΟΕ, οι γεωγραφικές ενδείξεις (GIs) της καταγωγής ενός προϊόντος είναι αντικείμενο των TRIPS.³⁴ Οι GIs, κατά στρατηγικό τρόπο, επηρεάζουν την εμπορευσιμότητα ποτών-κρασίων, ενδιαφέροντος ΕΕ και άλλων πλουσίων χωρών, παρέχοντας υψηλή προστασία για τα προϊόντα αυτά. Έτσι, δικαιολογείται η αντιπαράθεση πλούσιων και φτωχών εταίρων προς χώρες της ΕΕ (πχ Γαλλία) για ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που απειλούν σχετικά κέρδη ή την ανάπτυξη φτωχότερων χωρών με παρεμφερείς παραγωγικές δυνατότητες.

Σε γενικές γραμμές ωστόσο, αιτήματα των ΗΠΑ για τις υπηρεσίες, τις επενδύσεις, τα πνευματικά δικαιώματα, συνάντησαν τη σθεναρή αντίσταση της Βραζιλίας. Έτσι, επιβεβαιώνεται πάλι η μερκαντιλιστική συμπεριφορά των κρατών.

2.3. ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ.

Τα 'αγροτικά προϊόντα' είναι ένα σύνθετο κι ακανθώδες θέμα των διαπραγματεύσεων. Αφενός γιατί σχετίζεται με το επίμαχο ζήτημα της πρόσβασης-στην-αγορά, αφετέρου με το πρώτο θέμα της DDA: Implementation Issues (βλ. α' μέρος : Η ατζέντα).

Ενώ παρεμφερή ζητήματα ανέκυψαν και στον πυλώνα των υπηρεσιών, τα αγροτικά προϊόντα επειδή α) είναι μετρήσιμα σε σχέση με τις υπηρεσίες, συνεπώς οι αντιδικίες για τα

³³ http://www.wto.org/english/news_e/news09-e/362r_e.htm, Φεβρουάριος 2009. Επίσης, 'Προβλήματα στη νομοθεσία για τα πνευματικά δικαιώματα'. (23/3/2009). The Wall Street Journal, Ναυτεμπορική, σελ. 30).

³⁴ ('Understanding the WTO: The Agreements. Intellectual property: protection and enforcement.' www.wto.org, Ιανουάριος, 2009).

επίπεδα των δασμών πιο μαχητές· β) πιο ευπαθή κι αναλώσιμα σε σχέση με τα βιομηχανικά προϊόντα, αλλά και με ανελαστική ζήτηση ως προς το εισόδημα στις πλούσιες χώρες· γ) είναι ειδικού ενδιαφέροντος των αναπτυσσόμενων χωρών, απετέλεσαν ένα πεδίο μάχης στις διαπραγματεύσεις. Παράλληλα προέβαλαν, τον ανταγωνισμό ΗΠΑ-ΕΕ, παρόλο που ο τελευταίος είχε αποτελέσει επίκεντρο του URAA (Matthews, 2008).

Σύμφωνα με στοιχεία του ΠΟΕ, οι περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες αύξησαν το μερίδιό τους στις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων, την περίοδο 1993-98, κατά \$47δισ (από 40,1% σε 42,4%)· ενώ δεν έλειψαν οι περιπτώσεις επιδείνωσης των αποδόσεων. Το παγκόσμιο εμπόριο αγροτικών αγαθών, την ίδια περίοδο, σημείωσε αύξηση \$100δισ.³⁵

Η υπόθεση ήταν ότι ο αναπτυξιακός 'Γύρος της Ντόχα' θα διευκόλυνε την ανάπτυξη των φτωχότερων χωρών, δια μέσου της φιλελευθεροποίησης των αγορών. Διευκολύνοντας την περαιτέρω διείσδυση των αγροτικών προϊόντων των φτωχών, στις αγορές των πλουσιότερων- με την εξαίρεση των επιδοτήσεων- τα προϊόντα των φτωχότερων χωρών θα γινόντουσαν ανταγωνιστικότερα στη τιμή. Έτσι, θα μεταφέρονται πόροι προς τις οικονομικά ασθενέστερες χώρες. Ωστόσο, ακόμη και ο ΠΟΕ στην Υπουργική Απόφαση του URAA αναγνωρίζει την πιθανότητα αρνητικών επιπτώσεων της φιλελευθεροποίησης στις LDC's και σ' εκείνες που είναι καθαροί εισαγωγείς τροφίμων (Stiglitz, 2005, 224).³⁶

Πάραυτα, στην αυγή του Γύρου-της-Ντόχα, η ΕΕ διακατεχόταν από λιγότερο προστατευτισμό συγκριτικά με τις ΗΠΑ, χάρις στα διάφορα προνομιακά εμπορικά καθεστώτα με τρίτες χώρες (Bouet, Fontagné & et al., 2001, 4· πίνακας No 4).

2.3.1. Ζητήματα που ανέκυψαν.

1. Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι τα εμπορικά καθεστώτα που εφαρμόζουν οι ανεπτυγμένες χώρες δημιουργούν διακρίσεις μεταξύ των εταίρων : πχ το σύστημα δασμών MFN (Most Favored Nation), οι Ζώνες Ελεύθερων Ανταλλαγών (FTA), Τελωνειακές Ενώσεις, το Σύστημα των Γενικευμένων Προτιμήσεων (GSP) (Bouet, Fontagné & et al., 2001, 9-16). Η ΕΕ πχ, εφαρμόζει δασμούς MFN, παράλληλα σε άλλες χώρες δασμούς GSP, άλλους στις συμφωνίες της με τις χώρες ΑΚΕ (ACP μέχρι τις συμφωνίες Cotonu 2000), άλλους με τις LDC's, άλλους στις Ευρω-Μεσογειακές της συνεργασίες, άλλους σε χώρες που καταπολεμούν το εμπόριο ναρκωτικών· χωρίς να μετρήσουμε τα anti-dumping .

³⁵ (http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negs_bkqmd14_devopcount_e.htm, 12/10/2008).

³⁶ http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negs_bkqmd15_foodimport_e.htm, 12/10/2008

2. Ξεχωριστό θέμα παρουσιάστηκε με τα τεχνικά μέσα για τις μειώσεις των δασμών, όπως *tariff-quotas*, *TRQ*, *'ad valorem equivalent'* που εισήχθησαν στον τομέα των αγροτικών προϊόντων μόλις το 1995, με τη σύσταση του ΠΟΕ (Bouet, Fontagné & et al., 2001 · Stiglitz, 2005, 217-234). Αυτό έγινε γιατί, ενώ επί της αρχής είχε αποφασισθεί από τον Γύρο-του-Τόκιο (1973-9) να κατασταλούν τα *NTB* (που αποτελούσαν μια μορφή του νέο-προστατευτισμού), είναι με το πέρας του *URAA* , που απεφασίσθηκε για πρώτη φορά η ποσοτικοποίησή τους και η μετατροπή τους σε *'δασμούς-επί- της-αξίας'*. Μεταξύ αυτών και οι αγροτικές επιδοτήσεις, που θίγουν ιδιαίτερα τα συμφέροντα αμερικανικών και ευρωπαϊκών αγροτικών επιχειρήσεων (ΚΑΠ). Έτσι, ενώ η Συμφωνία για την Γεωργία –με τη σύσταση του ΠΟΕ- απαγόρευε τις ποσοστώσεις, με τα *TRQ* επιτρέπονται υπό την προϋπόθεση να καταβάλλεται μεγαλύτερος δασμός, πάνω από το ανώτερο όριο (Skully, 2007, 261).

Εξάλλου, η *'δασμοποίηση'* (*tariffication*= μετατροπή των ποσοτικών περιορισμών σε αντιστοιχία δασμών) σχετίζεται με την προβλεψιμότητα της συμπεριφοράς ενός κράτους στην εμπορική του πολιτική, που -σύμφωνα με τη σχολή του θεσμικού φιλελευθερισμού- συμβάλλει στον ρόλο ενός διεθνούς θεσμού να μειώνει την αβεβαιότητα και τα διλήμματα.

Οι ποσοστώσεις, ενώ έχουν καταργηθεί για τα βιομηχανικά προϊόντα, ισχύουν ακόμη για τα αγροτικά. Οι επιδοτήσεις, εξακολουθούν να επιτρέπονται μόνο στη γεωργία όλων των μελών και τη νηπιακή βιομηχανία των αναπτυσσόμενων χωρών (Lutz, 2007, 308). Όπως και τα λοιπά *NTB*, πρέπει να αντικατασταθούν με δασμούς -που θα αποτελούν το μόνο αποδεκτό προστατευτικό μέτρο (Νότης, 2008, 43). Γι' αυτό, παρεμφερή προβλήματα προκάλεσε και ο καθορισμός των κατώτατων ορίων των *'κουτιών'* της *'εγχώριας στήριξης'* (*domestic support*) (Hoffelther, 2008, 352). Δεν έχει όμως συμφωνηθεί ένας σταθερός- τυποποιημένος- τρόπος προσδιορισμού *'του ισοδύναμου βαθμού προστασίας'* (Lorracher & Kerr, 2007, 217). Υποτίθεται ότι η δασμοποίηση θα οδηγούσε σε δασμούς που αντιπροσωπεύουν τον αντίστοιχο βαθμό προστασίας που παρείχαν όλα τα μη-δασμολογικά εμπόδια μαζί, για ένα προϊόν. Πρόκειται για ένα πρόβλημα εφαρμογής των όσων είχαν συμφωνηθεί από τον *URAA*:³⁷ π.χ., όταν ο εφαρμοζόμενος σε μια χώρα δασμός (*applied-tariff*) είναι μικρότερος από τον *bound-tariff*, μια συμφωνία περαιτέρω μείωσης των κορυφών των δασμών (*tariff-peaks*) ή των *bound-tariff*, ενδέχεται να μην οδηγήσει σε περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, ούτε αύξηση της *'πρόσβασης στην αγορά'* των αγροτικών προϊόντων των ενδιαφερόμενων χωρών, που είναι το ζητούμενο (Lorracher & Kerr, 2007, 218-219). Αξιοσημείωτη είναι η παρατήρηση του Whalley (2007), σε πόσο λανθασμένες εντυπώσεις μπορούν να οδηγήσουν

³⁷ Η περίοδος προσαρμογής αφορούσε τα πρώτα δέκα χρόνια από το τέλος του *URAA*.

τα AVE. Μέσα από τρεις περιπτώσιακές μελέτες, συγκρίνει συγκεκριμένη εμπορική πολιτική όπως εφαρμόζεται αφού μετατραπεί σε αντιστοιχία δασμών. Πρόκειται λοιπόν, για μια αιτία του αδιεξόδου των διαπραγματεύσεων που σχετίζεται άμεσα και συγκεκριμένα με τον γύρο της Ντόχα, όπως και το εμπόριο των υπηρεσιών. Ακόμα, η έλλειψη διαφάνειας των NTB περιέπλεξε τα πράγματα, όπως και τα πρότυπα ποιότητας ή κανονισμοί υγιεινής. Αυτά τα προβλήματα δεν λύνονται με μετατροπή σε 'ad valorem equivalent' (Bouet, Fontagné & et al., 2001, 9-16). Άλλωστε, για τα παραπάνω χρησιμοποιήθηκε το επιχείρημα της υγιεινής εξασφάλισης και της επάρκειας των τροφίμων. Αυτό το τελευταίο άλλωστε, καθώς και η τροφική επάρκεια στοιχειοθέτησαν τη θεώρηση της γεωργίας ως «δημόσιο αγαθό με εξωτερικές οικονομίες που δεν ανταμείβονται από τις αγορές», τουλάχιστον στα πρώτα χρόνια της ΚΑΠ (Hofreither, 2008, 360).

3. Ξεχωριστό αντικείμενο συζητήσεων απετέλεσε η επισιτιστική βοήθεια. Όπως επισημαίνουν ο Rude και Hofreither πρόκειται για άλλον ένα τρόπο παράκαμψης των εξαγωγικών επιδοτήσεων (Rude, 2007, 288-289 · Hofreither, 2008, 352) : Η επισιτιστική βοήθεια, ενώ θα έπρεπε να έχει αμελητέες επιπτώσεις, όμως επηρεάζει τη Ζήτηση. Επίσης, αυξάνει όσο αυξάνουν τα αγροτικά πλεονάσματα των δωρητριών χωρών παρά όταν στενεύουν οι αγορές, οπότε οι αποδέκτριες χώρες τις έχουν περισσότερο ανάγκη.

Τούτο εξηγείται ως εξής: Κανονικά η βοήθεια παρέχεται σε τρεις μορφές: δωρεά σε μετρητά, φορτίο σε είδος, πωλήσεις τροφίμων με ευνοϊκούς όρους. Ενώ η πρώτη κατευθύνεται απ' ευθείας στον κρατικό προϋπολογισμό χωρίς έλεγχο για το πώς θα χρησιμοποιηθεί, στη δεύτερη, είναι δυνατόν να μεταφερθούν πόροι διαφορετικοί από τον ευπαθή τομέα του αποδέκτη, δηλ. αναλόγως του πλεονάσματος του δωρητή. Ακολουθούν δυσάρεστες μακροοικονομικές συνέπειες κι ανταγωνισμός εγχώριων παραγωγών ή εξαγωγέων, σε διαφορετικούς κλάδους. Τέλος, οι ευνοϊκοί όροι της τρίτης μορφής συμπεριλαμβάνουν τις ιδιαίτερες μακροπρόθεσμες πιστώσεις · επίσης, χαμηλές τιμές, ενδεχομένως κάτω του κόστους . Από αυτή την άποψη συνιστούν μια εξαγωγική επιδότηση. Πάντως, ενώ, τα επιδοτούμενα δάνεια για εξαγωγές στα βιομηχανικά προϊόντα αποτελούν αντικείμενο του WTO ASCM (non/actionable subsidies, ' traffic light boxes', domestic support), δεν υπάρχουν αντίστοιχοι κανόνες για τα αγροτικά (Rude, 2007, 289), πράγμα που σαφώς περιπλέκει τις διαπραγματεύσεις.³⁸

³⁸ Η πειθαρχία αναφορικά με τις εξαγωγικές πιστώσεις ακολουθεί τον 'κώδικα για τις εξαγωγικές πιστώσεις' του ΟΟΣΑ, που εφαρμόζεται όμως, μόνο στα βιομηχανικά προϊόντα. Δεν υπάρχει πρόβλεψη για τα αγροτικά προϊόντα (Μουτσάτσος, 2007, 463).

Συνεπώς, μερικές φτωχές χώρες ζήτησαν να τους επιτραπεί να μεταπωλούν την επισιτιστική βοήθεια για να ωφεληθούν τα έσοδά τους, αντί να την διανέμουν στους πάσχοντες ή σε εσωτερικές μεταρρυθμίσεις. Παρόμοια 'διπλή ηθική', εκφράστηκε και παλαιότερα στο Σηάτλ (1999), με εκπροσώπους αναπτυσσόμενων χωρών να δηλώνουν ότι δεν θέλουν να αυξήσουν τους μισθούς για να μη χαθεί το συγκριτικό τους πλεονέκτημα (O'Brien & Williams, 2007). Επίσης, το εργασιακό καθεστώς, το περιβάλλον, και κανονισμοί υγιεινής, επέσυραν αντιδράσεις από αρκετές αναπτυσσόμενες ως στρατηγική των ανεπτυγμένων για να αποσπάσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (WTO, 2008, Agriculture-negotiations backgrounder · Kerr, 2007(c), 330-335).

4. Άλλο θέμα τριβής, ήταν οι εμπορικές δραστηριότητες κρατικών εταιρειών των αναπτυσσόμενων χωρών ιδιαίτερα εκείνων σε μετάβαση προς την οικονομία της αγοράς. Το θέμα αναγόταν σε παρεμβάσεις στα εσωτερικά του κράτους και αδυναμίες των αγορών (Σημειώσεις της Γραμματείας του ΠΟΕ · Larue & Gervais, 2007, 320-328).

5. Η κριτική του Stiglitz έγκειται στο ότι δεν θεωρεί την φιλελευθεροποίηση των αγορών των αγροτικών προϊόντων ως ικανό μέτρο να προωθήσει την ανάπτυξη των φτωχότερων χωρών, χωρίς εσωτερικές αναδιανεμητικές μεταρρυθμίσεις φορολογίας, 'κοινωνικού δίκτυ ασφαλείας' για τους ανέργους ή της φτώχειας των πόλεων κ.α. (Stiglitz, 2005, 217-234). Άλλωστε η κατάργηση των επιδοτήσεων θα σημαίνει ενδεχομένως μεγαλύτερη τιμή για τους εγχώριους καταναλωτές και ενίοτε επιδείνωση των όρων εμπορίου (στο ίδιο, 220). Επιπρόσθετα, το ζήτημα περιπλέκεται γιατί, μέτρα προστασίας εφαρμόζουν και αναπτυσσόμενες χώρες · ενώ παράλληλα, γενική είναι η τάση να αυξάνεται ο προστατευτισμός στα αγροτικά προϊόντα· καίτοι στα μεταποιημένα έχει μειωθεί σημαντικά (βλ. πίνακας Νο 5). Ακόμη, μερικές αναπτυσσόμενες χώρες είναι (λογιστικώς) καθαρά εισαγωγείς-τροφίμων και η φιλελευθεροποίηση θα επιδεινώσει το Ισοζύγιο αν αυξηθούν οι διεθνείς τιμές. Άλλες πάλι, στηρίζουν την οικονομία τους στις εξαγωγές τροπικών φρούτων. Άλλωστε, ανεπτυγμένοι εταίροι όπως ΗΠΑ, ΕΕ, Αυστραλία, Ιαπωνία έχουν αυξήσει το εμπόριο τροφίμων τους. Ο Stiglitz παραθέτει τη μελέτη των Hertel, Anderson, Francois et al. (2000) για τα αποτελέσματα στην ευημερία 20 περιοχών από την φιλελευθεροποίηση 40% στην γεωργία. Από την έρευνά τους προκύπτει επιδείνωση των όρων εμπορίου για την Ινδία, ενώ για την Λατινική Αμερική και την Υποσαχάρια Αφρική, βελτίωση (Stiglitz, 2005, 227). Δύο μεγάλες αναπτυσσόμενες χώρες, η Αργεντινή και η Βραζιλία φαίνεται να ωφελούνται ταυτόχρονα : στους όρους εμπορίου και στην καλύτερη διαχείριση των πόρων (στο ίδιο, 231). Αυτή η επισήμανση είναι σημαντική για τα σχετικά κέρδη ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες, εξηγώντας έτσι τον μεταξύ τους ανταγωνισμό.

Πράγματι, οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν διατήρησαν ένα αρραγές μπλόκ στα αγροτικά ζητήματα, αλλά διασπάσθηκαν όπως στην περίπτωση του βαμβακιού. Οι 4 χώρες που απετέλεσαν –από το 2004– το Cotton-Club, αποσχίσθηκαν λόγω της καθυστέρησης από τις αντιρρήσεις μεγάλων αναπτυσσόμενων χωρών όπως Ινδία, Βραζιλία. Απετέλεσαν δική τους ομάδα επιδιώκοντας να αποσπάσουν τη συμφωνία-για-τις-επιδοτήσεις βάμβακος από τη διαδικασία της ‘ενιαίας δέσμευσης’. Επίσης, από την προαναφερόμενη πηγή προκύπτει ότι ΕΕ και Ιαπωνία ωφελούνται από την μείωση των κοστοβόρων επιδοτήσεων παραγωγής περισσότερο από ότι άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Αντίθετα, ο Matthews επικρίνει ότι το κυριότερο εμπόδιο για μια επιτυχή ολοκλήρωση των αγροτικών διαπραγματεύσεων έγκειται σε ευρύτερα πολιτικά εμπόδια πέραν του τομέα της Γεωργίας (Matthews, 2008, 315-338).

2.3.2. Εξέλιξη.

Χαρακτηριστικό του κλίματος που επικράτησε ήσαν τα τεκταινόμενα κατά τα 4 πρώτα χρόνια, γεγονότα. Στηριζόμενοι περισσότερο στους Matthews (2008) και Hofreither (2008) θα παρακολουθήσουμε : αφενός, τον ανταγωνισμό ΗΠΑ –ΕΕ στα αγροτικά, μέχρι την Κανκούν (αφού μετά συμφώνησαν σε κοινή πρόταση για τη μείωση των αγροτικών επιδοτήσεων) και αφετέρου, πώς αντιμετωπίσθηκαν οι αναπτυσσόμενες χώρες μέσω των διαδοχικών προτάσεων του ΠΟΕ : α) Harbinson text (από την Ντόχα (2001) έως Φεβρ- Μαρτ. 2003, β) De Castillo Draft (Αύγ. 2003), γ) Debrez text (Σεπτ. 2003).

Το πρώτο θέμα ήταν η αμερικανική επιδίωξη, να μειώσει η ΕΕ τις επιδοτήσεις και τα μέτρα εγχώριας στήριξης σε κοινά αποδεκτά επίπεδα. Επειδή παρά τις ευρωπαϊκές υποχωρήσεις υπήρξε αδιέξοδος, τον Αύγουστο 2003 δόθηκε εντολή και στους δύο εταίρους να επεξεργασθούν κοινό σχέδιο πρότασης. Το αποτέλεσμα ήταν :

1) ένα ‘μεικτός’ μαθηματικός τύπος για μειώσεις επί των δασμών αφού : Οι ΗΠΑ επιθυμούσαν την ‘Ελβετική’ φόρμουλα. αντίθετα, η ΕΕ την ‘γραμμική’ του Γύρου της Ουρουγουάης, (με μείωση των αγροτικών δασμών κατά 36% -κατά μέρο όρο- και τουλάχιστον -15% ανά δασμολογητέο είδος.³⁹

2) βελτιωμένη πρόσβαση στην αγορά duty-free και

³⁹ Ο μεικτός αυτός τύπος διαφέρει από την ‘κλιμακωτή’ φόρμουλα που προτάθηκε το 2004, έγινε αποδεκτή στο Χονγκ-Κονγκ και είναι πλησιέστερη στον Ελβετικό τύπο, δηλ. με διαφορετικές τιμές του σταθερού συντελεστή ανά κλίμακα, βλ. Παράρτημα πίνακες 7-11).

3) βελτιωμένα περιθώρια του Μηχανισμού Προφύλαξης (Safeguard mechanism) των αναπτυσσόμενων χωρών για να προστατεύσουν 'ευαίσθητα' προϊόντα (βλ. γλωσσάρι). Τα παραπάνω θέματα ενσωματώθηκαν στο Castillo Draft..

Η γραμμικού τύπου συνάρτηση - εξαρτώμενη από το αρχικό επίπεδο δασμών, σημαίνει ότι όσο πιο ψηλοί είναι οι δασμοί τόσο πιο ψηλά θα είναι και τα επίπεδα μείωσης (WTO, 2002, TN/MA/S/3/Rev.1, σελ.6, § 19). Η 'ελβετική' προβλέπει ότι ο τελικός δασμός συναρτάται επίσης του αρχικού δασμού, όσο και ενός ανεξάρτητου συντελεστή ως εξής : «όσο αυξάνεται ο συντελεστής αυτός τόσο μικρότερες είναι οι μειώσεις, λόγω αύξησης του συντελεστή» (στο ίδιο, σελ.11, § 32 · Νότης, 2008, 31-41 · Παράρτημα, πίνακας 10-11).

Συγκριτικά, με το αρχικό επίπεδο δασμών, και οι δύο τύποι αποβλέπουν στην εναρμόνιση των δασμών, επιδιώκοντας μεγαλύτερες μειώσεις για τους υψηλότερους δασμούς. Η διαφορά έγκειται στο ότι η ελβετική φόρμουλα προκαλεί ταχύτερα τη σύγκλιση των αρχικών δασμών προς τα χαμηλότερα επίπεδα από την γραμμική, δηλ. προκαλεί περισσότερο απότομες μειώσεις στους υψηλούς δασμούς από τη γραμμική. Η τελευταία θεωρείται καταλληλότερη για την περίπτωση που προβλέπονται διαφορετικές 'ζώνες δασμών' (WTO, 2003, TN/MA/S/3/Rev.2 · Παράρτημα, πίνακας 19).

Σε αντιδιαστολή με τις δύο προαναφερόμενες φόρμουλες, η γραμμική, αλλά ανεξάρτητη-των-αρχικών-δασμών φόρμουλα, που χρησιμοποιήθηκε στη GATT σε πρώιμους Γύρους, διατηρούσε σταθερή τη 'κλιμάκωση των δασμών' (tariff escalation), δηλ. την αναλογία των σχετικών κερδών (μετά την εφαρμογή των μειωμένων δασμών) .

Δεύτερο θέμα: οι διακυμάνσεις στην αντιμετώπιση των αναπτυσσόμενων χωρών δια μέσου των τριών αυτών επίσημων σχεδίων του ΠΟΕ, που λαμβάνουν μια αντιπαράθεση Βορρά-Νότου και εκτείνεται στις επόμενες θεματικές: :1) πρόσβαση-στην-αγορά, 2) εξαγωγικές επιδοτήσεις 3) εγχώρια υποστήριξη.

β.1) ΠΡΟΣΒΑΣΗ-ΣΤΗΝ-ΑΓΟΡΑ.

Σχετίζεται με τις προαναφερόμενες μαθηματικές φόρμουλες για τη μείωση των δασμών. Το Harbinson text παρουσίασε τελικά (2003) ένα συμψηφισμό των ευρω-αμερικανικών προτάσεων στο μαθηματικό τύπο και στο ύψος των περικοπών, αλλά 10ετή περίοδο προσαρμογής στις αναπτυσσόμενες χώρες με μικρότερες περικοπές (Matthews, 2008).⁴⁰ Η φόρμουλα Harbinson προκάλεσε αντιδράσεις και από τους οπαδούς του Έλβετικού τύπου, γιατί θα μετέφερε όλους τους δασμούς κάτω από ένα συγκεκριμένο maximum επίπεδο, αλλά και από τους υποστηρικτές του 'γραμμικού' τύπου, κυρίως της ΕΕ, γιατί θα

⁴⁰ Harbinson text βλ. WTO:TN/AG/6, TN/AG/W/1, TN/AG/W/1/Rev.1.

επιθυμούσαν να έχουν την δυνατότητα μικρότερων μειώσεων για ορισμένα προϊόντα. Οι ΗΠΑ-ΕΕ παρουσίασαν μία συνδυαστική πρόταση : μια μερίδα δασμών θα υπέκειτο στη σταθερά της ελβετικής φόρμουλας, μία άλλη στον γραμμικό τύπο με μία κατά μέσο όρο μείωση των δασμών που θα είχε ένα ελάχιστο όριο, και μία άλλη μερίδα δασμών θα ήταν *duty-free*.

Το G20+ των αναπτυσσόμενων χωρών, που σχηματίστηκε εν όψει της κοινής πρότασης ΗΠΑ-ΕΕ (Veiga, WTO, 2009), δέχθηκε τη συνδυαστική φόρμουλα ζητώντας όμως μια απλή ομοιόμορφη μείωση δασμών για τις ανεπτυγμένες, και πάντως μεγαλύτερη από εκείνη των αναπτυσσόμενων, ενώ για τις δεύτερες την ισχύουσα από τον γύρο της Ουρουγουάης διασυννοριακή μείωση δασμών. Την ίδια γραμμή τήρησε και το G90.

Ωστόσο, το Harbinson-text πρόβαλε περισσότερο από τα επόμενα, το αίτημα των αναπτυσσόμενων για ευνοϊκή διακριτική μεταχείριση, προτείνοντας μικρότερες μειώσεις σε μακρύτερες περιόδους. Επίσης, εισήγαγε την έννοια των 'ειδικών προϊόντων' σχετικά με την αγροτική ανάπτυξη, την ασφάλεια τροφίμων και των κτηνών. Αξιοσημείωτο όμως είναι ότι για πολιτικούς λόγους, δεν εγκρίθηκε μια ξεκάθαρη μαθηματική πρόταση του Harbinson για την κλιμάκωση-των-δασμών (WTO, 2003, TN/AG/W/1/Rev.1, σελ.7,15). Επίσης, το σχέδιο Harbinson είχε προτείνει την κατάργηση του SSG και την αντικατάστασή του με το SSM που θα ωφελούσε τις αναπτυσσόμενες περισσότερο, και υποστηρίχτηκε από G20+, G90, G33. Σημειωτέον ότι η πρόταση ΗΠΑ-ΕΕ συμπεριελάμβανε κι εκείνη το SSM, αλλά επέμενε να συνδέει το τελευταίο με τις εισαγωγές και τους κινδύνους του Ισοζυγίου Πληρωμών.

Το επόμενο σχέδιο Castillo, που εκπονήθηκε το ίδιο έτος, κράτησε τη συνδυαστική πρόταση ΗΠΑ-ΕΕ, αλλά με ένα ελάχιστο, καθοριζόμενο, όριο δασμολογικών μειώσεων που δεν θα ήταν μικρότερο από εκείνο που θα ζητούσε το G20.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες εκτίμησαν ότι το σχέδιο Castillo εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των ανεπτυγμένων χωρών, με την έννοια ότι μείωνε τις περικοπές των πλουσίων (Matthews, 2008 · Hofreither 2008).⁴¹ Έτσι, το G20+ των αναπτυσσόμενων χωρών, με προεξάρχουσες την Βραζιλία, Ινδία, Κίνα και Νότιο Αφρική, διατύπωσαν άλλα κείμενα (με πρωτοβουλία Βραζιλίας WT/MIN(03)W/6), ακολουθούμενες από Αφρικανικές και LDC's χώρες με διαφορετικά κείμενα. Τέλος πρωτοεμφανίστηκαν οι 4 χώρες της Αφρικής του Cotton Club, ζητώντας ολοσχερή κατάργηση των επιδοτήσεων βάμβακος και αποζημίωση από τις ΗΠΑ-ΕΕ για τις μέχρι τότε επιδοτήσεις.

⁴¹ *Castillo Draft*: http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/draft_decl_e.htm,
http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/draft_decl_annex_e.htm,
http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/draft_decl_covletter_e.htm

Εν τω μεταξύ, χώρες της Αφρικής-Καραϊβικής-Ειρηνικού, πιο ευαίσθητες στη διατήρηση της προνομιακής μεταχείρισης αναπτυσσόμενων και LDC's στις αγορές των ανεπτυγμένων, συνασπίστηκαν σε G90. Μια άλλη ομάδα επίσης σχηματίστηκε τότε (2003), η G33, γύρω από την Ινδονησία και τις Φιλιππίνες. Η ομάδα αυτή υπήρξε περισσότερο ευαίσθητη σε θέματα SSM (για την ενίσχυση φτωχών και ευάλωτων από την φιλελευθεροποίηση αγροτών και παραγωγών) και σχημάτισαν την "Ένωση για τα Στρατηγικά Προϊόντα" (Matthews, 2008, 319). Αντίθετα το CAIRNS Group, του οποίου ηγήθηκε η Αυστραλία, (14 από τα 17 μέλη του είναι αναπτυσσόμενες χώρες) υποστήριξε ένθερμα τον φιλελευθερισμό στο εμπόριο αλλά με πρόβλεψη για 'ειδική' μεταχείριση των αναπτυσσόμενων. Άλλες, πάλι, αναπτυσσόμενες χώρες ήθελαν ξεχωριστούς κανόνες για τις χώρες με διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης.

Το επόμενο σχέδιο Debrez⁴² απετέλεσε έναν προωθημένο συμβιβασμό, ασύμβατο όμως με τα 'Θέματα της Σινγκαπούρης'. Όμως, το σχέδιο Debrez, άφηνε μεγαλύτερα περιθώρια ευελιξίας για ένα περιορισμένο αριθμό προϊόντων, στη βάση των 'μη-εμπορικών ανησυχιών' όπως τροφική επάρκεια, υγιεινή τροφίμων και κτηνοτροφίας (ενδιαφέροντος και των αναπτυσσόμενων χωρών), περιβάλλον, προστασία καταναλωτών κ.α. (ενδιαφέροντος των πλουσίων χωρών). Επίσης, διατηρούσε τον 'ελβετικό τύπο και για τα προϊόντα των αναπτυσσόμενων χωρών, ενώ πρόσθεσε ότι δεν θα χρειαζόταν περισσότερες μειώσεις για όσες χώρες είχαν δεσμευτεί σε πολύ χαμηλά επίπεδα δασμών, φωτογραφίζοντας τις ΗΠΑ και ΕΕ, προκαλώντας την κριτική του G20+ (Matthews, 2008 · Hofreither, 2008).

Συμπερασματικά, τα σχετικά κέρδη για τις αναπτυσσόμενες χώρες ήταν περισσότερα στο σχέδιο Harbinson συγκριτικά με τα επόμενα σχέδια, έως και τις μέρες μας (πχ, το αρχικό χρονικό περιθώριο φιλελευθεροποίησης μέχρι το 2020 μειώθηκε στο 2016, ούτε ικανοποιήθηκε το αίτημά τους για κατάργηση των επιδοτήσεων το 2010 (βλ α' μέρος : Η ατζέντα).

Σχετικά με τα TRQ, το σχέδιο Harbinson είχε προτείνει την αύξηση των ποσοστώσεων μέχρι, συγκεκριμένα, το 10% της τρέχουσας εγχώριας κατανάλωσης του αντίστοιχου προϊόντος. Δεν πρότεινε τη μείωση των ΙQT, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων όπως για τα τροπικά φρούτα ή όπου τα fill-rates, ήσαν εξαιρετικά χαμηλά. Το συνδυαστικό σχέδιο ΗΠΑ-ΕΕ δεν ανέφερε κάτι παρόμοιο, αν και υπαινίσσεται ότι οι χώρες θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τα αντίστοιχα μέσα (TRQ, fill-rates), με την εφαρμογή των μαθηματικών τύπων στις μειώσεις των δασμών, ή για να επιβάλλουν minima στα 'ευαίσθητα'-στις-

⁴² Debrez Text: WTO, JOB(03)/150/Rev.2.

εισαγωγές προϊόντα (Matthews, 2008). Αντίθετα, τα σχέδια Castillo και Debrez, πρότειναν μειώσεις των IQT, αφήνοντας τα υπόλοιπα στοιχεία του TRQ προς διαπραγμάτευση (στο ίδιο).

Το G20+ υποστήριξε το Harbinson, ενώ το G90 διαφοροποιήθηκε, κάνοντας έκκληση για απλοποίηση των τεχνικών μέσων και μεγαλύτερη διαφάνεια.

Με τις φόρμουλες για τις μειώσεις των δασμών και την επέκτασή τους σε όλα τα μέλη προέκυψε το θέμα της μείωσης των περιθωρίων της προνομιακής δασμολογικής μεταχείρισης των LDC's. Το ερώτημα που τέθηκε ήταν αν οι απώλειες από τη διάβρωση της προνομιακής μεταχείρισης θα αντιστάθμιζαν τα κέρδη από την αυξημένη πρόσβαση-στην-αγορά των πλουσίων χωρών. Το ΔΝΤ σε πρόσφατη μελέτη, εξέτασε αυτό το θέμα υπολογίζοντας όχι τα θεωρητικά, αλλά τα πραγματικά περιθώρια που χρησιμοποιούνται για τις LDC's σε ΕΕ και ΗΠΑ από τη δεκαετία του '90. Εφαρμόζοντας τις προτεινόμενες –στον Γύρο της Ντόχα- μειώσεις δασμών η μελέτη αυτή έδειξε ότι (Amiti & Romalis, 2007): Η προνομιακή μεταχείριση ήταν λιγότερο γενναιόδωρη στη πράξη για τις LDC's (λόγω των περίπλοκων 'κανόνων καταγωγής' και επειδή εφαρμόζονται σε λίγα προϊόντα). Επίσης, ότι τα μεγαλύτερα κέρδη προκύπτουν όταν εφαρμοστούν γενναίες μειώσεις των MFN δασμών στα αγροτικά προϊόντα των ΗΠΑ –ΕΕ, και χρησιμοποιηθεί η 'κλιμακωτή φόρμουλα' ('tiered'). «Οι λίγες αναπτυσσόμενες χώρες που πιθανόν να χάσουν από το άνοιγμα-της-αγοράς ως συνέπεια της μείωσης των δασμών, είναι εκείνες που απολάμβαναν τα μεγαλύτερα οφέλη από τα υπάρχοντα σχήματα προνομιακής μεταχείρισης»(στο ίδιο).

β.2) ΕΞΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ.

Οι ΗΠΑ, CAIRNS group, κι αναπτυσσόμενες χώρες, συντονίσθηκαν κατά της ΕΕ για την κατάργηση των επιδοτήσεων. Εν τούτοις, αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Βραζιλία κ.α. χρησιμοποιούσαν υψηλούς δασμούς⁴³ (Breuss, 2008)

Η ΕΕ, η οποία χρησιμοποιούσε τις υψηλότερες επιδοτήσεις (με τα δεδομένα του ΠΟΕ στην αρχή του Γύρου), επεκαλείτο ότι είχε εφαρμόσει τελωνειακή ένωση για τα μέλη της, δηλ. είχε πετύχει υψηλότερους στόχους συγκριτικά με τα άλλα μέλη του ΠΟΕ (Breuss, 2008, 275) και, παράλληλα, διατηρούσε πληθώρα προνομιακών καθεστώτων με τις αναπτυσσόμενες και τις LDC's. Σταδιακά υποχώρησε σε σημαντικές μειώσεις.

Το σχέδιο Harbinson απέβλεπε να περιορίσει και τις επιδοτήσεις στις εξαγωγικές πιστώσεις, πλην εξαιρέσεων σχετιζόμενων με ξαφνική άνοδο των εισαγωγών μιας χώρας που θα επιδείνωνε το Ισοζύγιό της. Η συνδυαστική πρόταση ΗΠΑ-ΕΕ ζήτησε τα ίδια να εφαρμοσθούν επίσης στις κρατικές εταιρείες και στην επισπιστική βοήθεια. Ακόμη, την

⁴³ http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/brazil_e.htm, 9/3/ 2009.

μελλοντική σταδιακή εξάλειψη όλων των μορφών εξαγωγικών επιδοτήσεων. Στη συνέχεια το θέμα μεταφέρθηκε σε ζήτημα χρονικού ορίζοντα για την εξάλειψη των εξαγωγικών επιδοτήσεων με πρωτοστατούσα την G20, όπου δυναμικό ρόλο έπαιζε η Βραζιλία.

Ωστόσο, αξίζει να αναφέρουμε τις επιπλοκές που προκάλεσε η λήξη της *'Peace clause'*, δηλ. του περιορισμού της προσφυγής στο μηχανισμό διαιτησίας και τα εμπορικά αντίποινα σχετικά με τις εξαγωγικές επιδοτήσεις της ΕΕ, έληγε τέλος 2003. Δηλ. μερικές από αυτές τις επιδοτήσεις είχαν τοποθετηθεί προσωρινά στο 'πράσινο κουτί' (Matthews, 2008, 332). Ως αποτέλεσμα χώρες όπως η Βραζιλία, Αυστραλία, Ταϊλάνδη (ηγέτες των ομάδων των αναπτυσσόμενων) ξεκίνησαν αγωγές για αυτές τις επιδοτήσεις, εναντίον της ΕΕ. Σύμφωνα με μελέτες της UNCTAD (2003), μία μείωση κατά 50% όλων των αγροτικών δασμών έχει επίπτωση στην γενική ευημερία 21,5 δισεκτ. δολάρια (Παράρτημα πίνακας Νο 18). Αλλά τα σχετικά κέρδη είναι υψηλότερα για την Ιαπωνία, τη Βόρεια Αμερική, τις 'Ασιατικές Τίγρεις' και τη Δυτική Ευρώπη (Breuss, 2008, 281)

β.3) ΕΓΧΩΡΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ.

Ενώ ομάδες χωρών με υψηλή στήριξη, όπως πχ ΕΕ ή ΗΠΑ, ήσαν ικανοποιημένες με το 'Πράσινο_κουτί' όπως είχε προκύψει από τον URAA (Γύρο της Ουρουγουάης), αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και αγροτικοί εξαγωγείς - δηλ. πολυεθνικές, ενδιαφερόντουσαν να το περιορίσουν, ως υπαίτιο εμπορικών στρεβλώσεων (Matthews, 2008, 326). Το σχέδιο Harbinson, αν και δεν έβαλε ανώτατο περιοριστικό όριο, εν τούτοις ικανοποίησε ευρωπαϊκό και ελβετικό αίτημα ώστε να επιτρέπονται οικονομικές ενισχύσεις για την υγιεινή και ευζωία της κτηνοτροφίας.

Στο σχέδιο Debrez, το ζήτημα αφέθηκε υπό διαπραγμάτευση, με το G20 να ζητά τον περιορισμό του 'Πράσινου κουτιού' αλλά την εξαίρεση ενισχύσεων σχετικών με την αγροτική ανάπτυξη, θέμα που δεν προχώρησε ιδιαίτερα.

Σχετικά με το AMS (Amber box), το σχέδιο Harbinson είχε προτείνει περικοπή κατά 60% σε 5 χρόνια για τις ανεπτυγμένες και 40% σε 10 χρόνια για τις αναπτυσσόμενες. Η συνδυασμένη πρόταση ΗΠΑ-ΕΕ απέφυγε να συμπεριλάβει συγκεκριμένα νούμερα και έτσι πέρασε στο σχέδιο Castillo. Όμως στο Debrez, τα ανά-προϊόν AMS θα περιορίζονταν μ' ένα όριο, βάσει μιας χρονικής περιόδου που έμελλε να καθορισθεί· το G20 επιθυμούσε περαπέρα μειώσεις (Matthews, 2008).

Τέλος, για το 'Μπλε κουτί'⁴⁴, το σχέδιο Harbinson είχε εισηγηθεί να καταργηθεί ενσωματώνοντάς το με το AMS, ή να περιορισθεί στα επίπεδα 1991-2001· και για τα επόμενα

⁴⁴ Υπάρχει μόνο για τα αγροτικά προϊόντα και είναι περίπου το αντίστοιχο του 'Κίτρινου' των βιομηχανικών.

5 χρόνια, στο 50%. Η συνδυαστική πρόταση ΗΠΑ-ΕΕ ήταν μετριοπαθέστερη, προτείνοντας να περιορισθεί στο 5% της συνολικής αξίας της αγροτικής παραγωγής της κάθε χώρας, στο τέλος της περιόδου προσαρμογής. Η πρόταση αυτή επηρεάστηκε από την εσωτερική πολιτική καθόσον, τότε συνέπιπτε η ψήφιση από την Αμερικανική Γερουσία της 'Farm Act' (2002) και η αναθεώρηση της ΚΑΠ της ΕΕ (2003). Η ευρω-αμερικανική πρόταση πέρασε στο σχέδιο Castillo με μικρές παραλλαγές για τη μείωση των ορίων με τη γραμμική φόρμουλα, μετά από μια ορισμένη περίοδο.

Το Debrez, προέβλεψε επί πλέον μια πρόσθετη περικοπή από το πρώτο έτος εφαρμογής στο σύνολο των ποσοστών και των τριών κουτιών. Αντίθετα το G20+, απαιτούσε υψηλότερες περικοπές του 'Μπλέ κουτιού' με την προοπτική της εξάλειψής του. Άλλωστε οι τελευταίες διευρύνσεις της ΕΕ συνέπεσαν στα πρώτα χρόνια του ταραγμένου Γύρου-της-Ντόχα: απόφαση της 13/12/2002 για την εισδοχή 10 νέων μελών της Ανατολικής Ευρώπης, τον Μάιο 2004. Ο Hofreither στην ανάλυσή του, συσχετίζει το γεγονός αυτό με δομική ανάγκη για αναθεώρηση της ΚΑΠ και τη διατήρηση των επιδοτήσεων της ΕΕ για τη προσαρμογή των νέων μελών (Hofreither, 2008, 349-356).

Η αναθεώρηση της ΚΑΠ (2003) άλλαξε την οπτική γωνία για τις αγροτικές επιδοτήσεις: καθόσον τις αποσυνέδεσε από την παραγωγή (Ρουμελιώτης, 2005, 94-105). Επίσης, προέβλεψε μείωση των άμεσων πληρωμών σε μεγάλες μονάδες με την παράλληλη μεταφορά των εξοικονομημένων πόρων σε προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, τα οποία προσπάθησε παντοιοτρόπως να ενισχύσει (Hofreither, 2008). Πρόβαλε σε θεσμικό επίπεδο, το ενδιαφέρον της ΕΕ για το περιβάλλον, την ευζωία των κτηνών (animal welfare), υγιεινή φυτικών και ζωικών τροφίμων, κ.ά. Έτσι, χρειαζόταν τον αντίστοιχο προϋπολογισμό μέχρι το 2013 (Ρουμελιώτης, 2005, 81-5).

Γι' αυτό τουλάχιστον, αργότερα στο Χονγκ-Κονγκ, δεν ικανοποιήθηκε το αίτημα του G20+ για εξάλειψη των επιδοτήσεων το 2010, αλλά το 2013. Επί πλέον, η ΕΕ από το 2005 δραστηριοποιείται στη μείωση του κόστους της ΚΑΠ, έως 25% μέχρι το 2012, εστιάζοντας σε διοικητικές και νομοθετικές μεταρρυθμίσεις.⁴⁵

Τελικά με τα σχέδια Falconer, από το 2006 (WTO, 12/7/2006, TN/AG/W/3 · WTO, 1/8/2007, TN/AG/W/4 and Corr.1 · www.wto.org) εισάγεται η έννοια του 'non-product specific support' έναντι του domestic support, για να υποδηλώσει την κοινωνική ενίσχυση που

⁴⁵ Ρουμελιώτης, 2005. Επίσης, Ναυτεμπορική, 27/3/2009, σελ.7: 'Αποδίδει καρπούς η απλούστευση της γεωργικής πολιτικής της Ε.Ε.: Η Ευρώπη κοντά στο στόχο της μείωσης του διοικητικού φόρτου κατά 25% έως το 2012.' ΕΥΡΩΠΗ: Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις.

κατευθύνεται στους αγρότες παραγωγούς, διαχωρισμένη από την όποια ποσότητα κάποιου προϊόντος και που δεν θεωρείται ότι στρεβλώνει το εμπόριο ('πράσινο κουτί').

Ωστόσο, οι διυπουργικές συνομιλίες στη Γενεύη για τον νέο μηχανισμό SSM, διακόπηκαν 29/7/2008, λόγω διαφωνιών γιατί: "Το πρόβλημα δεν ήταν για την ενίσχυση των φτωχών αγροτών- είχαν τεθεί οι βάσεις στην 'κλιμακωτή φόρμουλα' μείωσης δασμών ('tiered formula') για τις αναπτυσσόμενες χώρες · ούτε διαφωνίες για μικρότερες περικοπές στα 'ειδικά προϊόντα' · ούτε για ' μικρές κι ευαίσθητες οικονομίες', νέα μέλη, ή LDC's · ούτε για την αμφισβήτηση του SSM."⁴⁶ Αντίθετα, ο λόγος ήταν ότι με την εφαρμογή των διατάξεων περί SSM, όπως είχαν διαμορφωθεί, με τις δεσμεύσεις των χωρών από τον URAA, προέκυπταν περιπτώσεις που ο εφαρμόσιμος δασμός, μπορούσε να είναι υψηλότερος από τη συμφωνία 1994 (βλ. πίνακας, 12-13), κάτι που αντίκειται στους ενσωματωμένους, στον ΠΟΕ, κανόνες της GATT (O'Brien & Williams, 2007, 159).

Το παραπάνω πρόβλημα έφερε αντιμέτωπες τις ΗΠΑ με την Κίνα και την Ινδία. Παρόλο που οι διαπραγματεύσεις διεξάγονταν με τον νέο τρόπο στο 'Πράσινο Δωμάτιο'. Τότε συμμετείχαν Αυστραλία, Βραζιλία, Κίνα, ΕΕ, Ινδία, Ιαπωνία, ΗΠΑ. Επρόκειτο για διαμάχη σχετικών κερδών μεταξύ πλουσίων και αναδυομένων ισχυρών οικονομιών. (βλ. Πίνακας 20-21). Συνεπώς, ανάγεται στις εσωτερικές συγκρούσεις του G20 και στην Άτυπη Διακυβέρνηση.

Το αδιέξοδο της διάσκεψης της Κανκούν συνέβαλε στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τις περιφερειακές ολοκληρώσεις. Όπως δήλωσε ο R. Zoellick, τότε αμερικανός εκπρόσωπος, οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται να προχωρήσουν με τις χώρες που δεν κωλυσιεργούν, σε διμερείς ή περιφερειακές συμφωνίες (Matthews, 2008, 331). Μερικές χώρες της Λατινικής Αμερικής αποσχίσθηκαν από το G20+ (Κολομβία, Περού, κ.ά.) προκειμένου να συνάψουν τέτοιες διμερείς συμφωνίες. Επίσης, η ΕΕ χρησιμοποίησε την εναλλακτική των περιφερειακών συνεργασιών για να πιέσει για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων, ενώ αύξησε το ενδιαφέρον της για τη MERCOSUR.

2.3.3. Διαπραγματεύσεις.

Μόνο για την πρώτη φάση του Γύρου (2000-2001), 126 περίπου κράτη υπέβαλαν προτάσεις για λογ/μό των ιδίων και των συμμάχων τους. Κάθε κράτος μπορούσε να

⁴⁶ http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/guide_agric_safe_e.htm, 21/10/ 2008.

συμμετάσχει σε περισσότερους του ενός συνασπισμούς, ανάλογα με το αντικείμενο της διαπραγμάτευσης. Οι συνασπισμοί κρατών άλλαζαν εντωμεταξύ⁴⁷.

Αναφέραμε τα παραπάνω ως ενδεικτικά των τεχνικών δυσκολιών και της μερκαντιλιστικής συμπεριφοράς των δρώντων. Ωστόσο για τα αγροτικά, θα θέλαμε να προσθέσουμε ότι, οι υποδιαίρεσεις των αναπτυσσόμενων κρατών σε πολλές κατηγορίες (LDCs, αναπτυσσόμενες, 'μικρές κι ευάλωτες', Cotton-Club) –που σημαίνει διαφορετική μεταχείριση ανά κατηγορία- και οι πολλές διαφοροποιήσεις των προϊόντων (ειδικά, ευαίσθητα κ.ά.), ενώ πρωταρχικά αποσκοπούσαν να ενισχύσουν τις διαφορετικές αναπτυξιακές ανάγκες, τελικά, ευνόησαν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό για την οικειοποίηση περισσότερων ωφελειών. Με την πρακτική αυτή επιβεβαιώνεται, πιστεύουμε, η ρεαλιστική προσέγγιση.

Επίσης, η διάσπαση των αναπτυσσόμενων συμπληρώθηκε με τον συνασπισμό τεσσάρων μικρών αναπτυσσόμενων χωρών (Cotton Club : Benin, Burkina Faso, Chad, Mali) που –από το 2004-αποσχίσθηκαν από τις υπόλοιπες (G90) για την λύση του προβλήματος του 'βαμβακιού' (οι 4 του Cotton Club θεωρούσαν ότι θάπρεπε ιδιαίτερα κι επί πλέον να αποζημιωθούν από ανεπτυγμένες όπως οι ΗΠΑ λόγω των επιδοτήσεων βάμβακος) εκτιμώντας ότι άλλες αναπτυσσόμενες αδικαιολόγητα καθυστερούσαν τις διαπραγματεύσεις. Επιβεβαιώνεται, δηλ. ότι οι στόχοι της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής είχαν κι έχουν προτεραιότητα έναντι της διεθνούς οικονομικής συνεργασίας.

Ένα άλλο ζήτημα αφορά τη 'γεωπολιτική' στάση της Κίνας. Η Κίνα δεν ηγήθηκε των αναπτυσσόμενων χωρών, ώστε να μην προκαλέσει τη 'σύμμαχο'- από εποχής Νίξον- ΗΠΑ, καθώς, το Κινέζικο χρηματοοικονομικό πλεόνασμα διοχετεύεται στην αγορά αμερικανικών δημοσίων ομολόγων, αντισταθμίζοντας όσο γίνεται το αμερικανικό έλλειμμα (O'Brien & Williams, 2007, 219). Ωστόσο, οι Κινέζοι δεν δίστασαν ν' αντιπαρατεθούν στις ΗΠΑ στα TRIPS και από το 2008, τουλάχιστον, στο αγροτικό SSM.⁴⁸

Σε ότι αφορά την αντίδραση για την διατροφική αυτάρκεια κι ασφάλεια, Ινδία και Νιγηρία ηγήθηκαν των ανησυχιών των αναπτυσσόμενων χωρών. Ενώ, η Βραζιλία ηγήθηκε των διαμαρτυριών των αναπτυσσόμενων χωρών ενάντια στον προστατευτισμό των πλούσιων, που, όπως ισχυρίσθηκε η Βραζιλία, άλλοτε προωθούσαν το ελεύθερο εμπόριο και που εξ αιτίας τους προέκυψε η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, επιδεινώνοντας τη θέση των

⁴⁷ Εκτενής κατάλογος συνασπισμών-προτάσεων υπάρχει σε :
http://www.wto.org/english/tartop_e/agric_e/negs_bkgmd01_nutshell_ehtm, 12/10/2008
http://www.wto.org/english/tartop_e/agric_e/negs_bkgmd02_props1_ehtm, 12/10/2008
http://www.wto.org/english/tartop_e/agric_e/negs_bkgmd03_props2_ehtm, 12/10/2008
http://www.wto.org/english/tartop_e/agric_e/negs_bkgmd04_groups_ehtm, 12/10/2008)

⁴⁸ 'Έξουσία ζητούν οι αναδυόμενες' (1/4/2009). Ναυτεμπορική, σελ.23.

φτωχότερων χωρών ('The Wall Street Journal', 12/3/2009). Αυτό αποτελεί άλλη μια ένδειξη, ότι η λύση στο αδιέξοδο της Ντόχα περνά από την διεθνή αρχιτεκτονική του G20.⁴⁹ Ιδιαίτερα, η Βραζιλία, επέδειξε μια αλλαγή στρατηγικής στους συνασπισμούς της: Απογοητευμένη από τη ήπια στάση του Cairns Group έναντι ΗΠΑ και ΕΕ, και χωρίς ν' αφήσει επίσημα το παραπάνω γκρουπ ούτε τους G77, δραστηριοποιήθηκε ξεχωριστά κι απέτέλεσε τη ψυχή του G20. Όμως, η αλλαγή αυτή δεν εξηγείται ικανοποιητικά, παρά αφού αφήσουμε προσωρινά το συστημικό επίπεδο και ακολουθήσουμε τον βραζιλιάνο ερευνητή Veiga, στο εσωτερικό του κράτους :

Ενώ μέχρι τέλους της δεκαετίας 1980, οι αγροτικές εξαγωγές της Βραζιλίας σε βαμβάκι, καφέ, κακάο κ.ά., διεξάγονταν από κρατικοποιημένους φορείς, από τη δεκαετία του '90, με μεταρρυθμίσεις, μεταφέρθηκαν στον ιδιωτικό τομέα. Ο τελευταίος, κατά τη σύσταση της MERCOSUR, 'φοβήθηκε' τον ανταγωνισμό που θα προέκυπτε από την κατάργηση των δασμών μεταξύ των μελών μετά το 1995. Ακόμη, οι μεγάλες επενδύσεις στον αγρο-βιομηχανικό τομέα συνέβαλαν στην πίεση επί της κυβέρνησης για επιθετική στάση έναντι των ΗΠΑ και ΕΕ στον μηχανισμό διατησίας του ΠΟΕ, αλλά και έναντι των συνομιλιών ΕΕ-MERCOSUR (Veiga, 2009).

Η Βραζιλία, ενώ επέδρασε αποφασιστικά επί του σχεδίου 'Harbinson', διεκδίκησε θέση περιφερειακού ηγεμόνα στη MERCOSUR και στη G20, αναγνωρίζοντας τη σημαντική θέση της Ινδίας όπως μαρτυρεί η Brazilia Declaration που υπεγράφη μεταξύ Βραζιλίας, Ινδίας και Νότιας Αφρικής, 3 μήνες πριν την Κανκούν (στο ίδιο). Ωστόσο, η Βραζιλία δεν υπολείπεται των εταίρων της στη λήψη προστατευτικών μέσων. Μετά τη τελευταία επιθεώρηση της εμπορικής της πολιτικής (WTO, 2004) αύξησε τα προστατευτικά μέτρα. Χάρης σε μεταρρυθμίσεις και ευνοϊκές συνθήκες, η οικονομία της σημείωσε ανάπτυξη 4,5% ετησίως μεταξύ 2004-7, ενώ τους 6 πρώτους μήνες του 2008 ήταν 6,3%. Νέα επανεξέταση επρόκειτο να γίνει τον Μάρτιο του 2009 και η μελέτη του ΠΟΕ φανερώνει τη πίεση που θα ασκηθεί στη Βραζιλία για να μειώσει την εφαρμοζόμενη δασμολογική της κλίμακα και να ευνοήσει την προώθηση των επενδύσεων και του εμπορίου.⁵⁰ Υπενθυμίζουμε ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες δηλώνουν -χωρίς να εφαρμόζουν απαραίτητα- τις οροφές στους δασμούς, ώστε να ελευθερώνουν μεν το εμπόριο, να δύνανται όμως σε έκτακτες περιστάσεις να ανεβάζουν τους δασμούς χωρία να παρατυπούν στα πλαίσια του ΠΟΕ - κατά μία άλλη εκδοχή για να εξυπηρετούνται και τα συμφέροντα των ΑΞΕ (O'Brien & Williams, 2007). Τέλος, ενδεικτική των ρεαλιστικής φύσης ανησυχιών είναι η μελέτη 38 μελών - μεταξύ αυτών : ΕΕ, Ιαπωνία, Κορέα, Νορβηγία- για την πρόβλεψη μη-εμπορικών όψεων της γεωργίας (non-trade concerns) όπως:

⁴⁹ 'Η έλλειψη συναίνεσης στη G20 εμπόδιο στη λήψη πρωτοβουλιών'. (14/3/2009). *Ναυτεμπορική*, σελ.22.

⁵⁰ http://www.wto.org/english/tratop_e/trp_e/trp312_e.htm, 12/3/2009.

ασφάλεια τροφίμων , περιβάλλον, δομική αναπροσαρμογή των γεωργικών καλλιεργειών, αγροτική ανάπτυξη, ανακούφιση της φτώχειας, κ.α. και που σχετιζόταν με τα μέτρα 'εγχώριας στήριξης'.⁵¹ Το περιβάλλον θεωρήθηκε από τις αναπτυσσόμενες ως ένας τρόπος να επιβάλλουν οι ανεπτυγμένες διαφοροποιήσεις προστατευτικού χαρακτήρα προς όφελός τους.

Κατόπιν όλων αυτών προκύπτει το ερώτημα : προάγει η DDA την ανάπτυξη;

2.4. 'Προωθείται η ανάπτυξη μέσω του αναπτυξιακού Γύρου-Συνομιλιών της Ντόχα;'

Η συζήτηση για την ανάπτυξη μέσω του ΠΟΕ διαπερνά την πεποίθηση ότι ο καλύτερος δρόμος περνά μέσω της φιλελευθεροποίησης των αγορών. Συνεπώς, περιλαμβάνει αθροιστικά όλα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες, κυρίως την πτυχή : 'πρόσβαση στην αγορά'. Οι διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση-στην-αγορά όλων των αγαθών, στηρίχθηκαν στην υιοθέτηση μιας κοινά αποδεκτής μαθηματικής φόρμουλας , ώστε με την εφαρμογή της να επιτυγχάνεται η μείωση/κατάργηση των δασμών (των bound tariffs κατά τον Breuss, 2008, 286) -εφόσον και τα μη-δασμολογικά εμπόδια μετατρέπονται σε δασμούς (Νότης, 2008, 128-145). Στον Γύρο της Ντόχα η αντιμετώπιση των κορυφών των δασμών (tariff-peaks) και η κλιμάκωση των δασμών ήταν διαφορετική ανάλογα με αν πρόκειται για τα μη-αγροτικά (NAMA) ή τα αγροτικά προϊόντα (Nassar, Arashiro & Jank, 2007, 222-236).

Αλλά, το θέμα επιλογής μαθηματικής φόρμουλας στα NAMA, τέθηκε όπως και στην γεωργία (Παράρτημα, Πίνακες 7-11). Σαφώς στα NAMA , ήσαν πιο αυστηρές οι απαιτήσεις για απαλειφή ή σημαντική μείωση των 'κορυφών των δασμών'. Έτσι η συζήτηση γι αυτά τα θέματα κέρδισε περισσότερη προβολή. Ανέδειξε τη πολιτική σημασία της (μαθηματικής) μεθόδου που χρησιμοποιεί μια χώρα για τον προσδιορισμό των αιχμών-των-δασμών, τη δασμολογική κλιμάκωση, τη μετατροπή NTB σε δασμούς. Οι διαφωνίες περιστράφηκαν όχι μόνο μεταξύ γραμμικής και ελβετικής φόρμουλας , όπως είδαμε στην ενότητα για την Γεωργία, αλλά και μεταξύ διαφόρων παραλλαγών τους. Επιπροσθέτως , και μεταξύ διαφορετικών τιμών των συντελεστών, με συνέπειες ανάλογες των πολιτικών επιδιώξεων των μελών : Η Κίνα έδειξε την προτίμησή της σε ελβετικού τύπου συνάρτηση –όπως και οι ΗΠΑ- προτείνοντας ωστόσο δικό της τύπο με συντελεστή ανάλογο της χρονικής περιόδου προσαρμογής. Η ΕΕ και η Ινδία,

⁵¹ http://www.wto.org/English/tratop_e/agric_e/negs_bkgmd17_agri_e.htm, 12/10/2008.

προτίμησαν γραμμικού τύπου συνάρτηση. Η Ιαπωνία, έναν τύπο σταθμισμένο με το ειδικό βάρος της χώρας στο εμπόριο, κ.α. (WTO, 2003, TN/MA/S/3/Rev.1/Add.1 & TN/MA/S/3/Rev.2).

Όμως, η ελβετικού τύπου φόρμουλα που υπερίσχυσε-όπως είδαμε και στην προηγούμενη ενότητα- αν και είναι απλή, μειώνει, επιπλέον, τις 'κορυφές-των-δασμών' δίνοντας μεγαλύτερες ευκαιρίες στις LDC's. Επίσης, επιτρέπει τη χρήση διαφορετικού συντελεστή για τις αναπτυσσόμενες ή για τις αναπτυσσόμενες χώρες, · εν τούτοις, και στην περίπτωση των προϊόντων NAMA, διαβρώνει τα περιθώρια της προνομιακής μεταχείρισης των αναπτυσσόμενων (Breuss, 2008, 290-292). Αυτή η αλλοίωση των κατ' εξαίρεση προνομίων και για τα μεταποιημένα προϊόντα, δημιούργησε καινούργιες δυσκολίες για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων (Κανκούν), καθώς αποτελεί ένα μέσο καταπολέμησης της φτώχειας..

Το ζήτημα αντιμετωπίστηκε (Χονγκ-Κονγκ) με την 'κλιμακωτή' φόρμουλα- ελβετικός τύπος ανά ζώνες δασμών- επιτρέποντας διαφορετικά όρια για τις LDC's. Ωστόσο, και με το προτεινόμενο 'Πακέτο μέτρων του Ιουλίου' 2008, το πρόβλημα παραμένει ανοικτό, ως προς τη τελική φόρμουλα για τις δασμολογικές μειώσεις, τα ποσοστά, τα όρια, για τη μείωση των δασμών όλων των αγαθών και των γεωργικών επιδοτήσεων κ.α.⁵²

Εν κατακλείδι, πολλές μελέτες επιχειρηματολογούν ότι δεν υπάρχει απλή και άμεση συσχέτιση μεταξύ φιλελευθεροποίησης του εμπορίου, μεγέθυνσης ή/και ανάπτυξης (Breuss, 2008, 231-314)

Ο Breuss επισημαίνει ότι η εμπειρία των επιτυχημένων ή αποτυχημένων προγραμμάτων του IMF και της ΠΤ για την ανακούφιση της φτώχειας, θα πρέπει να καταστήσει κύρια ενασχόληση του ΠΟΕ, την πρόσβαση-στην-αγορά. Αμφιβάλλει κι εκείνος όπως και ο Stiglitz (2005) για τη συμβατότητα διαφορετικών στόχων όπως η ανάπτυξη, τα 'θέματα της Σινγκαπούρης' και η πρόσβαση στην αγορά.. Στηριζόμενος σε μοντέλα Γενικής Ισορροπίας πχ. της UNCTAD, κ.ά. ο Breuss ανάδειξε του κερδισμένους και τους χαμένους της αργοπορίας του Γύρου της Ντόχα (Breuss, 2008, 281, 292-297). Οι μεγάλες χώρες, όπως οι ΗΠΑ, με τη NAFTA, και η ΕΕ, με τις περιφερειακές συνεργασίες της, δεν έχουν να περιμένουν ιδιαίτερα οφέλη, από την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του παγκόσμιου εμπορίου. Αντίθετα, οι χαμένοι από την καθυστέρηση σε διευρυμένη πρόσβαση στην αγορά και συνεπώς της 'απελευθέρωσης' του εμπορίου, θα είναι οι αναπτυσσόμενες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, θα ωφεληθούν περισσότερο ως προς την 'πρόσβαση στην αγορά' όταν μειωθούν οι 'κορυφές των δασμών' σε προϊόντα που έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα (στο ίδιο, 303). Ακόμα και για

⁵² http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/meet08_e.htm, retrieved October 21, 2008.

τα βιομηχανικά προϊόντα, όπου οι δασμοί είναι ήδη πολύ χαμηλά, λεπτές μορφές προστατευτισμού αποκαλύπτονται όταν εστιάζουμε στις διαπραγματεύσεις για τις 'κορυφές', τη 'κλιμάκωση των δασμών, τα εμπορικά αντίποινα, και θα προσθέταμε, τους μηχανισμούς προφύλαξης (SSG, SSM). Ακόμη, επειδή στις αναπτυσσόμενες χώρες οι δασμοί είναι υψηλότεροι από τις ανεπτυγμένες «η μείωση των δασμών και των δασμολογικών αιχμών, είναι απόλυτης προτεραιότητας για τις ίδιες τις αναπτυσσόμενες χώρες· θα διευκόλυνε το εμπόριο Νότου-Νότου και θα αύξανε την ευημερία των ανεπτυγμένων χωρών»! (στο ίδιο)

Ωστόσο, ας συγκρίνουμε τα βάρη προσαρμογής των αναπτυσσόμενων χωρών από τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, που επεσήμανε ο Stiglitz (2005):

- α) Δαπάνες για συγκρότηση 'δίκτυ- ασφαλείας' από ανεργίας στους λιγότερους παραγωγικούς κλάδους από όπου θα μετακινηθούν ανθρώπινοι πόροι,
- β) δαπάνες για έργα υποδομής,
- γ) αλλοίωση των 'προτιμήσεων' προς τις LDCs,
- δ) τροποποίηση της φορολογικής πολιτικής, και πτώση των εσόδων του κράτους από τη μείωση των δασμών που για μερικές αναπτυσσόμενες χώρες (Solomon Islands, Bahamas, κ.ο.κ.) είναι κύρια πηγή εσόδων,
- ε) διοικητικές δαπάνες λόγω ασθενέστερων δημόσιων θεσμών, αλλά και αυξημένων απαιτήσεων από την εφαρμογή και παρακολούθηση των μέτρων 'πρόσβασης στην αγορά' και των δασμολογικών μετατροπών. Μέχρι αρχές του 2000, 90 από τις 109 τότε αναπτυσσόμενες χώρες-μέλη του ΠΟΕ δεν είχαν συμμορφωθεί με TRIPS, SPS και ούτε είχαν προβεί σε αποτίμηση των δασμών τους
- στ) απώλειες στην αξία της γής για τους ιδιοκτήτες, με την κατάργηση των αγροτικών επιδοτήσεων που ενσωματώνονται στην αξία της.

Ωστόσο πρέπει να επισημάνουμε ότι οι αγροτικές επιδοτήσεις εισπράττονται και από πολυεθνικές εταιρείες. Το ότι η αναίρεση των αγροτικών επιδοτήσεων από μόνη της (χωρίς αλλαγές στους δασμούς τουλάχιστον) δεν είναι θετική για τις αναπτυσσόμενες χώρες, υποστήριξε και ο Brèuss (2008, 279-280).

Ειδικοί έχουν επισημάνει ότι τα βάρη εφαρμογής των συμφωνιών του URAA, θα αποστραγγίσουν τους προϋπολογισμούς των αναπτυσσόμενων χωρών για αναπτυξιακές δράσεις. Π.χ. ο Finger, αναλύοντας 12 αναπτυσσόμενες χώρες, υποστήριξε ότι για τις 8, το κόστος εφαρμογής 3 από τις 6 συμφωνίες της Ουρουγουάης που απαιτούν μεταρρυθμίσεις - δηλ. τελωνειακές αλλαγές, πνευματικά δικαιώματα, μέτρα υγιεινής (SPS)- θα ξεπεράσει τον αναπτυξιακό τους προϋπολογισμό (Finger, 2000, παρατίθεται στον Stiglitz, 2005).

Παραδόξως, άλλοι εκτιμούν ότι ο ΠΟΕ δεν ενεργοποιεί αρκετά το εμπόριο ενώ, σημαντικό ρόλο εξακολουθεί να παίζει η γεωγραφική απόσταση των εμπορευόμενων μερών (Rose 2003, παρατίθεται σε Breuss, 2008, 244-246).

Άλλοι επίσης, τονίζουν ότι το μεταπολεμικό εμπόριο, αν και ενισχύθηκε από την αύξηση του εισοδήματος, όμως δεν παρακινήθηκε ιδιαίτερα από τις μειώσεις δασμών (Baier & Bergstrand, 2001). Σε παρεμφερές συμπέρασμα συγκλίνουν και οι Badinger and Breuss, (2004, παρατίθενται σε: Breuss, 2008, 246) που βρίσκουν μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ της σύγκλισης/αύξησης των εισοδημάτων με την εππάχυνση του εμπορίου, παρά με το άνοιγμα των αγορών μέσω των μέτρων της 'πρόσβασης στην αγορά'.

Γενικά, παρατηρήθηκε το παράδοξο να προσπαθούν οι ανεπτυγμένες χώρες να μειώσουν τον προστατευτισμό των οικονομικών των αναπτυσσόμενων, ενώ οι ίδιες εξακολουθούν να επιδοτούν τις εξαγωγές τους και να εφαρμόζουν μη-δασμολογικά εμπόδια (Ρουμελιώτης, 2002, 228)

Επομένως, διερωτάται κανείς για την αθρόα συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών στον ΠΟΕ. Η απάντηση βρίσκεται: α) στα οφέλη του ελεύθερου εμπορίου (έστω με ρυθμίσεις) επί του εισοδήματος/ευημερίας. Αυτά αποτιμώνται βάσει προσομοιώσεων με μοντέλα Γενικής Ισορροπίας δηλ. τις επιπτώσεις σε όλους τους τομείς μιας οικονομίας. Σύμφωνα με τον Breuss, οι μεγάλες αποκλίσεις στα αποτελέσματα των μοντέλων που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση των ωφελειών από τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου εξαρτώνται από: το βαθμό φιλελευθεροποίησης, τη χρονική περίοδο βάσης, το μέγεθος του ατελούς ανταγωνισμού που προϋποθέτει η κάθε μελέτη καθώς και τον αριθμό των τομέων της οικονομίας που εξετάζει (Breuss, 2008, 292-303). β) Στις γεωπολιτικές ανησυχίες του 'ηγεμόνα' του διεθνούς συστήματος, να δεσμεύσει στο καθεστώς της ελεύθερης αγοράς, τις 'υπό μετάβαση' οικονομίες, καθώς και όσο το δυνατόν περισσότερες χώρες. Ως προς τον στόχο της δέσμευσης των αναπτυσσόμενων χωρών στην 'ελεύθερη αγορά' ⁵³όπως την εννοεί η σύγχρονη Δύση χαρακτηριστικά παραθέτουμε: «το διαπραγματευτικό μήνυμα της ΕΕ», (μεσούσης της κρίσης 2008, προκειμένου να προχωρήσει ο Γύρος της Ντόχα), «εμπεριέχει το αίτημα για άνοιγμα των ιδιαίτερας προστατευτικών αγορών των δυναμικά αναπτυσσόμενων χωρών, ιδίως για τη δέσμευση και μείωση των υψηλών δασμών τους, την άρση των μη δασμολογικών εμποδίων, την εφαρμογή των κανόνων και πειθαρχιών του ΠΟΕ, την άρση του κοινωνικού και οικολογικού dumping, την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας» (Παπαστάμκος, 29/3/2009, Ναυτεμπορική).

⁵³ (Ρουμελιώτης, 2009, 241, 243, 249, 254 · στον ίδιο, 2006, 184 · επίσης, Μουτσάτσος, 2007, 479).

Πάντως, το προεξέχον επιχείρημα είναι ότι τα αποτελέσματα θα ήταν χειρότερα για όλες τις χώρες, χωρίς τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου. Ωστόσο, αν και είναι λιγότερες οι μελέτες που έχουν συμπεριλάβει το εμπόριο υπηρεσιών, ακριβώς επειδή είναι λιγότερο μετρήσιμες, εν τούτοις δείχνουν ότι τα περισσότερα κέρδη προέρχονται από την εξάπλωση των υπηρεσιών, επειδή αποτελούν ένα μεγάλο μέρος της δαπάνης των καταναλωτών των πλουσίων χωρών και ένα ενδιάμεσο προϊόν στην παραγωγή μεταποιημένων αγαθών. (Breuss, 2008,σελ.293-294).

Ας μην παραλείψουμε τα σημεία στα οποία συγκλίνουν πολλές μελέτες και αφορούν :

«1) Οι μετρήσεις για τις επιπτώσεις της απελευθέρωσης των αγροτικών προϊόντων επί της ευημερίας συγκλίνουν · αυτό αποδίδεται στο ότι η γεωργία θεωρείται ότι έχει σχεδόν σταθερές αποδόσεις οικονομιών κλίμακας και δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη δυναμική σε σχέση με το εμπόριο. 2) τα αποτελέσματα από την απελευθέρωση των αγροτικών προϊόντων δεν είναι πολύ διαφορετικά συγκριτικά με τα βιομηχανικά προϊόντα. 3) Ως προς την πηγή των κερδών, σχεδόν όλες οι μελέτες δείχνουν ότι προέρχονται από την φιλελευθεροποίηση της ίδιας της χώρας στο εσωτερικό της, παρά από εκείνη των εμπορικών εταίρων της! 4) η αναδιανομή των κερδών φαίνεται να μοιράζεται μεταξύ των δύο ομάδων ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων · αλλά μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, περισσότερο ωφελούνται οι Ασιατικές, λιγότερο της Λατινικής Αμερικής και τέλος η Αφρική» (Breuss, 2008).

Όπως αναγνωρίζει η Weiss, οι πλούσιες χώρες έχουν διαμορφώσει μία 'πολυμερή' τάξη, που ταιριάζει περισσότερο στο δικό τους μοντέλο ανάπτυξης -έντασης κεφαλαίου και γνώσης,- και ευνοεί την πρόοδο των δικών τους τομέων προηγμένης τεχνολογίας, και υπηρεσιών. «Η εθνική και η διακυβέρνηση της παγκόσμιας οικονομίας συχνά είναι ένα παίγνιο μηδενικού-αθροίσματος, ιδιαίτερα στην μετά-GATT εποχή του πολυμερούς εμπορίου» (Weiss,2005).

Ακόμη, η συμφωνία σύστασης του ΠΟΕ σαφώς ενίσχυσε τον πολλαπλασιασμό της πρακτικής της επιβολής anti-dumping δασμών (Bouet, Fontagné & et al., 2001, 22). Τα μέλη του ΠΟΕ υιοθέτησαν στην εθνική τους νομοθεσία αντίστοιχες διατάξεις. Έτσι ήδη, στις παραμονές του Γύρου της Ντόχα, 330 anti-dumping δασμοί ανήκαν στις ΗΠΑ, 190 στην ΕΕ, 90 στην Ινδία, 80 στο Μεξικό, 104 στη Νότιο-Αφρική. Ο συνηθέστερος στόχος ήσαν κράτη μη-μέλη τότε, όπως η Κίνα, η Ινδονησία, η Κορέα .

Παρά τις εξελίξεις αυτές, η τάση για anti-dumping ουδόλως έχει μειωθεί. Παράδειγμα η πρόσφατη ανακοίνωση της ΕΕ για επιβολή τέτοιων δασμών στα προϊόντα βιοντίζελ αμερικανικών εταιρειών που σημείωσαν ανησυχητική αύξηση εισαγωγών. Το ύψους των μέτρων αυτών ανέρχεται έως 29% · επίσης και αντισταθμιστικούς δασμούς από 29%-41%,

λόγω των αμερικανικών επιδοτήσεων.⁵⁴ Άλλωστε, ο ανταγωνισμός ΕΕ-ΗΠΑ προϋπάρχει με την απαγόρευση εισαγωγής στην ΕΕ ορμονούχου αμερικανικού βόδιου κρέατος, ενώ οι ΗΠΑ επιβάλλουν αντίποινα σε άλλα γεωργικά προϊόντα.⁵⁵

Ο νέος ανταγωνισμός ΗΠΑ-Κίνας επεκτείνεται με δικαστικές νίκες anti-dumping των ΗΠΑ επί Κινέζικων προϊόντων χάλυβα (Ναυτεμπορική, 14/4/2009, 26). Ήδη, η ΕΕ επέβαλε στην Κίνα δασμούς αντί-ντάμπινγκ έως και 85% σε εισαγόμενες βίδες και συναφή, χρησιμοποιούμενα σε μηχανολογικό εξοπλισμό και κατασκευή αυτοκινήτων, επηρεάζοντας 200 περίπου κινέζικες εταιρείες. (Ναυτεμπορική, 2/2/2009). Την 27/1/09 το Αμερικανικό Κογκρέσο ψήφισε υπέρ της ενσωμάτωσης της ρήτρας «αγόραζε αμερικανικά» στο σχέδιο στήριξης της εγχώριας βιομηχανίας, ώστε οι επιχειρήσεις που θα συμμετέχουν σ' αυτό να αγοράζουν αμερικανικής μόνο κατασκευής ενδιάμεσα προϊόντα – κατόπιν πιέσεων της αμερικανικής βιομηχανίας χάλυβα και σιδήρου (Ναυτεμπορική, 3/2/2009). Αναμένονται αντίποινα από ΕΕ.

Αυτά τα μέτρα και οι μηχανισμοί προφύλαξης, είναι ικανά να ανατρέπουν τα συμφωνηθέντα. Έτσι, το καθεστώς του ΠΟΕ δεν ανταποκρίνεται επαρκώς, σε αιτήματα προβλέψιμης κρατικής συμπεριφοράς, όπως θα ήθελε η νέο-φιλελεύθερη σχολή για τους θεσμούς· και τούτο επειδή διαθέτει- συγκριτικά με την GATT- ένα αποτελεσματικότερο μηχανισμό διαιτησίας ενώ παράλληλα εξαρτάται από τον συσχετισμό ισχύος. Άλλωστε, οι επιδοτήσεις συχνά χρησιμοποιήθηκαν από τα κράτη ως ελκυστικό μέτρο για τις ΑΞΕ (Weiss, 2005, 727). Ωστόσο, όπως επισημαίνει η Weiss, μέσω συμφωνιών του ΠΟΕ (όπως Subsidies and Countervailing Measures), οι επιδοτήσεις απλώς διαφοροποιούνται : σε αυτές που απαγορεύονται εντελώς (κόκκινο κουτί), σε εκείνες που επιτρέπονται (πράσινο κουτί) και σ' εκείνες που είναι 'αγώγιμες' σε διαιτησία (πορτοκαλί-κίτρινο κουτί) με μεικτά αποτελέσματα. Εξάλλου στην ενότητα της Γεωργίας είδαμε αναλυτικά ανάλογο πρόβλημα με το αγώγιμο 'μπλέ- κουτί'. Ακόμη, το 2005, ακόμη η Συμφωνία για τις κρατικές προμήθειες δεν είχε προσυπογραφηθεί παρά από 26 μόνο μέλη του ΠΟΕ. Τα παράπονα για επεμβάσεις στα εσωτερικά του κράτους βρίσκεται στη ρίζα του προβλήματος (Weiss, 2005).

⁵⁴ Ναυτεμπορική, 'The Wall Street Journal', 13/3/2009, σελ.30: 'Δασμοί στις εισαγωγές βιοντίζελ από τις ΗΠΑ: Νέος γύρος αντιπαράθεσων στο εμπόριο μεταξύ ΕΕ και Ουάσινγκτον'.

⁵⁵ (Ναυτεμπορική, 20/2/2009, σελ. 7). 'Να μην ενεργοποιηθούν τα αντίποινα των ΗΠΑ'.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Η DDA δεν κατάφερε να καθησυχάσουν τις (ρεαλιστικής φύσης) ανησυχίες για ασφάλεια (αγροτικά, υπηρεσίες), για εξαπάτηση, λόγω της απόστασης ρητορικής και πράξης . Άλλωστε, παρά τις προόδους σχετικά με τα μη-δασμολογικά εμπόδια, ο προστατευτισμός ελλοχεύει στα παρακάτω σημεία που χαρακτηρίζουν παράλληλα το εμπορικό μας σύστημα (Ρουμελιώτης, 2006, 182-183 · Breuss, 2008, 231-314):

- ο Στις πολλές αποκλίσεις μεταξύ εφαρμοσμένων έναντι 'δεσμευμένων' επιπέδων δασμών
- ο (Πίνακας 14).
- ο Μετατρέποντας τα μη-δασμολογικά εμπόδια σε AVE, οι αναπτυσσόμενες χώρες – ιδιαίτερα οι μεσαίου εισοδήματος-φαίνεται ν' αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα εμπόδια στις εξαγωγές τους από τις ανεπτυγμένες (Πίνακας 15).
- ο Στις 'κορυφές-των-δασμών' και τη 'κλιμάκωση-των-δασμών' ανάλογα με το βαθμό μεταποίησης του προϊόντος . Οι 'κορυφές' είναι ενδεικτικές ενός δασμολογικού καθεστώτος. Πχ στον Καναδά και τις ΗΠΑ οι 'κορυφές' είναι περισσότερες στα κλωστοϋφαντουργικά και την ένδυση, ενώ στην ΕΕ και την Ιαπωνία, είναι στα γεωργικά προϊόντα και τα υποδήματα. Ωστόσο, τα ειδικά προγράμματα προνομιακής μεταχείρισης ορισμένων από τις αναπτυσσόμενες χώρες φαίνονται ικανοποιητικά (Πίνακας 16). Αντίθετα υπάρχουν περισσότερα προβλήματα στη 'κλιμάκωση-των-δασμών' (Πίνακας 17).
- ο Στα μέτρα antidumping και στα standards. Άλλωστε, τα πρώτα διακυβεύουν την προβλεψιμότητα της συμπεριφοράς των κρατών σ' έναν θεσμό εμπορικού καθεστώτος όπως του ΠΟΕ.
- ο Στα προνομιακά, εμπορικά καθεστάτα, μεταξύ ορισμένων χωρών μεταξύ τους και τις διακρίσεις που συνεπάγονται ως προς τις υπόλοιπες, αλλά και ως προς τα υπόλοιπα προϊόντα.

Παράλληλα, εξακολουθούν να ισχύουν παραδοσιακά εργαλεία του προστατευτισμού, όπως οι τελωνειακοί δασμοί, τα κρατικά μονοπώλια, κ.ά..

Ο Γύρος Συνομιλιών της Ντόχα αδυνατεί, καθόσον τα κράτη δεν συμφώνησαν στους τρεις πυλώνες: προϊόντα (αγροτικά και μη), υπηρεσίες, πνευματικά δικαιώματα. Παρά τη σχετική πρόοδο με τις αγροτικές επιδοτήσεις και τον μαθηματικό τύπο ώστε να προωθηθεί η πρόσβαση στην αγορά, αδυναμία συνεργασίας παρατηρείται στα υπόλοιπα.

Η αδυναμία αυτή εδράζεται αφενός στις ιδεαλιστικές βάσεις της θεωρίας, της κυρίαρχης ιδεολογίας που διέπει τα κείμενα και τη ρητορική του ΠΟΕ. Αφετέρου, στην υστέρηση των παραπάνω ως προς τις σύγχρονες πραγματικότητες του στρατηγικού εμπορίου, της ξεχωριστής φύσης των υπηρεσιών και της ανάδυσης νέων παικτών στο διεθνές σύστημα. Επί πλέον, η ανατρεπτική διάσταση της ανάπτυξης δεν προωθεί τη συνεργασία στην ισχύουσα τάξη, *status quo*, του ΠΟΕ.

Αντίστροφα, η πρακτική των δρώντων στηρίζεται σε κίνητρα που διέπονται από τον ορθολογισμό του κρατικού συμφέροντος και των σχετικών κερδών, που έχει αναδείξει η ρεαλιστική σχολή. Ωστόσο, η συνεργασία των κρατών φαίνεται να προσδιορίζεται από τις εξελίξεις στην άτυπη διακυβέρνηση. Επί τούτου ο καθηγητής R. Dani δηλώνει: «Ο ΠΟΕ έχει δαπανήσει χρόνο στον ανεπίκαιρο γύρο διαπραγματεύσεων της Ντόχα. Θα έπρεπε να εντείνει της προσπάθειές του για την παρακολούθηση και εφαρμογή των δεσμεύσεων του G20, ώστε να μην αυξηθούν τα εμπόδια στο διεθνές εμπόριο» (Ελεύθερος Τύπος, 25/1/2009). Πράγματι ο Γεν..Διευθυντής του ΠΟΕ συναντήθηκε με τους G20 με συμπληρωματικό στόχο τη διοχέτευση τραπεζικών πιστώσεων στο εμπόριο⁵⁶.

Ακόμη και ο θεσμικός-(νεο)φιλελεύθερος ακαδημαϊκός Nye, χρησιμοποιώντας τον όρο 'φιλελεύθερος-ρεαλισμός', βλέπει ως λύση για την ομαλή προώθηση των εξελίξεων μια πιθανή διεύρυνση του G7 με την Ινδία, Κίνα, Βραζιλία.⁵⁷

Ο Baldwin (2007) συμπεραίνει, ότι σ' αυτές τις διαπραγματεύσεις, τα κράτη δεν επιδίωξαν οικονομικούς στόχους, αλλά πολιτικούς (όπως, προνομιακή μεταχείριση σε αναπτυσσόμενες, ή προστασία ορισμένων εγχώριων οικονομικών ομάδων από τις δυσκολίες προσαρμογής στη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου). Επίσης, αποδίδει την κυριότερη αιτία για τα απογοητευτικά μέχρι σήμερα αποτελέσματα, στη μετάπτωση της οικονομικής ισχύος από ΗΠΑ σε Βραζιλία, Ινδία, Κίνα και Νότιο Αφρική. Ο Hoekman επισημαίνει τόσο, το ασύνδετο σχήμα των προνομιακών καθεστώτων των LDC's, με τους αναπτυξιακούς στόχους (για τις ίδιες), όσο και τα κόστη προσαρμογής της φιλελευθεροποίησης. Επικρίνει τη προσέγγιση του ΠΟΕ για την ανάπτυξη ότι αποτελείται από ένα ασύνδετο μίγμα « περιοδικής πολυμερούς φιλελευθεροποίησης, με πολλές εξαιρέσεις για τις εμπορική πολιτική των αναπτυσσόμενων χωρών» (Hoekman, 2007, 289).

⁵⁶ (wtonews@wto.org, 3/4/2009; <http://www.londonsummit.gov.uk/resources/en/news/15766232/communique-0>).

⁵⁷ Βλ. Nye, Joseph, «Ο Ομπάμα συναντά τον κόσμο», 'Το Βήμα', 6/1/2009. e-Λογος/ΔΠΟ.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ οι κυριότεροι λόγοι του αδιεξόδου-των εμπορικών-συνομιλιών της Ντόχα εντοπίζονται σε:

- ❖ Στη διεθνή αρχιτεκτονική και την άτυπη διακυβέρνηση : Η πολυπολικότητα που προκύπτει μετά την πτώση της αμερικανικής ισχύος και ο ανταγωνισμός των αναδυομένων χωρών, ευνοούν περισσότερο τις περιφερειακές συνεργασίες, παρά τις τρέχουσες πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις (Ρουμελιώτης, 2009, 243).
- ❖ Στην ίδια την παράμετρο της ανάπτυξης, τις αντίστοιχες πεποιθήσεις και την ιδεολογία της 'ελεύθερης αγοράς' στα πλαίσια του ΠΟΕ, ως ενός διεθνούς οργανισμού του συστήματος του Bretton Woods.
- ❖ Το εξασθενημένο από τις πολλές εξαιρέσεις καθεστώς της GATT, η επέκταση κι οι αντιφάσεις του στα πλαίσια του ΠΟΕ.
- ❖ Την αντίθεση ανάμεσα στη ρεαλιστική-μερκαντιλιστική συμπεριφορά των κρατών και την ιδεαλιστική-φιλελεύθερη ρητορική τους. Άλλωστε, η τεχνολογική πρόοδος και η αλληλεξάρτηση οδηγούν τα κράτη σε στρατηγική συμπεριφορά, προκειμένου ν' αναδείξουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα (Weiss, 2005) . Δηλ. σε συμπεριφορά , όπου επιλέγουν ποιους τομείς της οικονομίας θα υποστηρίξουν και ποιους όχι, ανάλογα των διαπραγματευτικών και πολιτικών ωφελειών, παρά από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που τους παρέχουν φυσικοί ή γεωγραφικοί παράγοντες.
- ❖ Ότι δεν ελήφθησαν υπόψη ορισμένες ιδιαιτερότητες που διέπουν τις υπηρεσίες και τα αγροτικά προϊόντα ως αγαθά.
- ❖ Στη διαδικασία της 'ενιαίας δέσμευσης' και των προβλημάτων εφαρμογής των συμφωνιών της Ουρουγουάης.
- ❖ Η πολυπλοκότητα των τεχνικών μέσων των διαπραγματεύσεων και των διαδικασιών (Breuss, 2008, 314), τον φαύλο κύκλο των σωφρονιστικών δασμών και των μηχανισμών προφύλαξης.
- ❖ Τη στενή σχέση εμπορίου, στρεβλώσεων του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της κίνησης κεφαλαίων που δεν διαχωρίζεται στα πλαίσια του ΠΟΕ .

ΤΕΛΟΣ

Γλωσσάρι:

Άρθρα της (παλιάς) GATT , που επιτρέπουν εξαιρέσεις. Ενδεικτικά:

- το άρθρο XXI της (προ-1994) GATT επιτρέπει από τα κράτη να εξαιρούν από τη συμφωνία τομείς που θεωρούν 'εθνικής ασφάλειας' (Weiss, 2005,p.727)
- το άρθρο XX (που εξαιρούσε από τη δικαιοδοσία της GATT, τα σχετικά με την υγεία και τα στάνταρ ασφαλείας, εκτός αν «αποτελούσαν αντικείμενο αυθαίρετης κι αδικαιολόγητης διάκρισης, ή κρυφού εμπορικού περιορισμού» και σχετικά με την εθνική ασφάλεια),
- το XI (καλούσε για κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών στις εισαγωγές, εκτός αν συνέτρεχε πρόβλημα Ισοζυγίου),
- το XIX (=λήψη έκτακτων μέτρων δασμολογικής προστασίας, μια χώρα μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς στις εισαγωγές της εφόσον απειλούν ζωτικής σημασίας τομείς (Grieco, 1995,σελ.178 και Panagariya,1995,σελ. 133). Αλλά, η αρχή αυτή, σύμφωνα με τη GATT 1994, δεν πρέπει να εφαρμόζεται στις αναπτυσσόμενες χώρες που τυγχάνουν ευνοϊκής μεταχείρισης. (Κότιος, Α., 2005).
- XVIII που παρείχε στις αναπτυσσόμενες διαφορετική προνομιακή μεταχείριση, ως εξαίρεση από την MFN clause και
- το XXIV (επιτρέπει την εξαίρεση από την MFN clause για τις περιφερειακές ενώσεις) (Panagariya,1995,σελ.25, Perdikis, 2007, σελ.85).
- Ωστόσο, ο Νότης αναφέρει και εξαιρέσεις ειδικές για το εμπόριο υπηρεσιών από τη στιγμή που συστάθηκε η GATS: όπως αυτή του άρθρου XII, όταν συντρέχουν λόγοι του Ισοζυγίου Πληρωμών. Επίσης εκείνες του άρθρου XIV, σχετικά με θέματα υγείας, ηθικής(!) προστασίας της δημόσιας τάξης · ακόμη και για το άρθρο XIVbis για θέματα εθνικής ασφάλειας (!) (Νότης, 2008, σελ.. 84-85).
- (VI(antidumping, countervailing measures),VIII (Standards of documentation required for importers), IX(marks of origin),

AVE= ad valorem equivalent, δηλ. η μετατροπή των μη δασμολογικών εμποδίων σε δασμούς (Whalley, 2007, pp.201-208).

Cotton Club : Benin, Burkina Faso, Chad, Mali. Η αργή εξέλιξη των αγροτικών διαπραγματεύσεων οδήγησε τις παραπάνω Αφρικανικές χώρες να διαχωρίσουν τη θέση τους, και να αποτελέσουν ξεχωριστή ομάδα στη συνέχεια στο ζήτημα των επιδοτήσεων βάμβακος

και την αποζημίωσή τους, αντιμετωπίζοντας έντονη κριτική από ΗΠΑ για το οικονομικό ζήτημα και από τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες για τη διαφοροποίηση του βάμβακος από τα υπόλοιπα αγροτικά θέματα. Υπέβαλλαν σχετική πρόταση στην Κανκούν (2003) (O' Brien & Williams, 2007, σελ.164).

CAIRNS Group: Αργεντινή, Αυστραλία, Βολιβία, Βραζιλία, Καναδάς, Χιλή, Κολομβία, Κόστα-Ρίκα, Γουατεμάλα, Ινδονησία, Μαλαισία, Νέα Ζηλανδία, Παραγουάη, Φιλιππίνες, Νότιος Αφρική, Ταϊλάνδη, Ουρουγουάη.

G90: το πρώην G77 συμπεριλαμβάνοντας χώρες ΑΚΕ, σχηματίστηκε στην Κανκούν.

G20+: Αργεντινή, Βολιβία, Βραζιλία, Χιλή, Κίνα, Κόστα Ρίκα, Ινδία, Ινδονησία, Μεξικό, Νότιος Αφρική, Κούβα, Εκουαδόρ, Αίγυπτος, Γουατεμάλα, Νιγηρία, Πακιστάν, Παραγουάη, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη, Βενεζουέλα. Σχηματίστηκε στη Κανκούν (2003) με πρωτοβουλία Βραζιλίας και Ινδίας

Περί δασμών.

Tariff quota= ποσότητες που εντός ενός εύρους ποσοστών επιβαρύνονται με μικρότερα ποσοστά δασμών εισαγωγής, από εκείνες που βρίσκονται εκτός εκείνων αυτού του εύρους. Οι μειώσεις δασμών στις οποίες αναφέρονται οι μαθηματικές φόρμουλες που υιοθετήθηκαν αναφέρονται σε εκτός αυτού του εύρους.

bound in-quota tariffs δηλ. εκείνους εντός του εύρους (ορίων) που έχουν δεσμευθεί οι χώρες..

tariff rate quotas (TRQ)(ποσοτώσεις δασμών: ένα % χαμηλού δασμού για μια ορισμένη ποσότητα εισαγωγής και πέραν αυτής μεγαλύτερος δασμός) = είναι ένας δασμός δύο επιπέδων. Για μία ορισμένη περίοδο, επιτρέπει μια συγκεκριμένη ποσότητα εισαγωγών με χαμηλότερο δασμό και επιβαρύνει πρόσθετες εισαγωγές του ίδιου αγαθού με μεγαλύτερο επίπεδο δασμού. Έχει 4 συστατικά στοιχεία:

1. in-quota tariff (low-tier tariff), η χαμηλότερη κλίμακα δασμού,
2. over-quota tariff (high-tier tariff), ο υψηλότερος δασμός,
3. ένα quota = δηλ. μια ποσόστωση εισαγωγών που προσδιορίζει την ποσότητα στην οποία εφαρμόζεται ο in-quota tariff
4. μία μέθοδο διαχείρισης των παραπάνω (administration).

Η διαφορά με την απλή ποσόστωση έγκειται ότι το ποσοτικό όριο της ποσόστωσης δεν μπορεί να υπερβληθεί. Ενώ, με TRQ υπερβαίνεται, αλλά με αντίστοιχα υψηλότερο δασμό.

(Skully, D., 2007, p.258. 'Tariff rate quotas'. Handbook on International Trade Policy. W. Kerr & J. Gaisford (Eds). Τα TRQ είναι μέρος των ad valorem equivalents (AVE). Τα τελευταία

(AVE) , δεν μετρούν τα 'εγχώρια μέτρα στήριξης' (domestic support) ούτε τις εξαγωγικές επιδοτήσεις (Breuss, 2008, p. 250).

Quota administration = πώς διαμοιράζονται τα δικαιώματα εισαγωγών στα πλαίσια μίας ποσόστωσης (quota) · τρόπος διαχείρισης, πχ δημοπράτηση, άδειες εισαγωγής κατόπιν αιτήσεως ή ανά ομάδες παραγωγών (Μουτσάτσος, 2007, 457)

Fill rates (of a quota or TRQ) = πρόκειται για την αναλογία των πραγματικών in-quota εισαγωγών / προς τη δυνητική ποσότητα in-quota εισαγωγών, για μια ορισμένη περίοδο ((Skully, D., 2007,) Πχ. αν ένα TRQ επιτρέπει 1000 τόνους ενός προϊόντος και οι in-quota εισαγωγές είναι 473 τόνοι τότε το fill rate είναι 47,3%.

Κείμενα του ΠΟΕ για διαχείριση των quota και tariff quota fill, βλ. TN/AG/S/20, 4 July 2005 & TN/AG/S/22, 27 April 2006.

Tariffication = η διαδικασία με την οποία μη-δασμολογικά εμπόδια-κυρίως οι ποσοτικοί περιορισμοί- μετατρέπονται σε δασμούς, και αντιπροσωπεύουν ένα ισοδύναμο βαθμό προστασίας. (Loppacher, L. & Kerr, W. 2007, p.215. 'Tariffication: theoretical justification and problems of implementation'. In Handbook on International Trade Policy. W. Kerr & J. Gaisford (Eds);).

bound tariff = επίπεδο δασμού το οποίο η χώρα έχει δεσμευθεί να τηρήσει. (ibid). [**Binding tariffs** (Δεμένοι δασμοί) : κατάλογοι δασμών δεσμευτικοί ως προς το ύψος τους για τις χώρες που τους κοινοποιούν. Οι αναπτυσσόμενες δηλώνουν υψηλότερους δασμούς από όσο εφαρμόζουν στη πράξη υπό κανονικές συνθήκες , προκειμένου να έχουν ευελιξία άμεσης αύξησής τους σε περίπτωση ανάγκης σύμφωνα με τη ρεαλιστική θεώρηση.]

MFN tariff = Most Favored Nation tariff, το επίπεδο δασμού που μία χώρα επεκτείνει προς όλα τα μέλη του ΠΟΕ. (ibid).

Uruguay Round approach = η πρόταση να μειωθούν οι δασμοί όλων των προϊόντων, ενιαία κατά ένα ορισμένο ποσοστό

Tiered method = οι δασμοί κατατάσσονται σε κατηγορίες και υπόκεινται σε διαφορετικού ύψους περικοπές (δεσμεύοντας τα κράτη) : οι πιο υψηλοί, περισσότερο. (Loppacher, L. & Kerr, W. 2007, p.220. 'Tariffication: theoretical justification and problems of implementation'. Handbook on International Trade Policy. W. Kerr & J. Gaisford (Eds)).

Tariff peak ('κορυφή', 'οροφή' ή 'αιχμή' δασμού) = ένας δασμός άνω του προκαθορισμένου επιπέδου περικοπής.(Nassar, Arashiro & Jank, 2007, p.222. Handbook). Συνήθως αφορά εκείνους > 15% (στα μεταποιημένα ή στην ενέργεια ή στις πρώτες ύλες · ή εκείνους > 85% στα αγροτικά προϊόντα) ή 3 φορές μεγαλύτερους, του μέσου όρου των δασμολογικών επιπέδων

που εφαρμόζει μία χώρα (σημειώσεις Γραμματείας του ΠΟΕ on line: Agriculture, negotiations backgrounder, October 2008; Bouet, Fontagné & et al., 2001, p.4; Νότης, 2008, p.31-37).
Tariff escalation = το ότι οι δασμοί αυξάνονται με το βαθμό μεταποίησης του προϊόντος (ibid).
 Στα κείμενα του ΠΟΕ, αποτιμώνται ενδεικτικά με την αναλογία του δασμού ενός μεταποιημένου προϊόντος / το δασμό ενός ακατέργαστου ίδιου προϊόντος (Νότης, 2008, κεφ.1).
Δασμοί επί της αξίας (tariffs ad valorem) = φόροι του κράτους που επιβάλλονται ως ποσοστό επί της αξίας των εισαγομένων αγαθών (πχ 25% δασμός επί των εισαγόμενων στις ΗΠΑ φορτηγών). Σε αντιδιαστολή με τους δασμούς κατ' είδος.
Δασμοί κατ' είδος = σταθερή επιβάρυνση επί κάθε μονάδας αγαθού που εισάγεται (πχ \$3/βαρέλι πετρελαίου).

Μη-δασμολογικά εμπόδια: NTB. Ο Grieco, θεωρεί- βάσει της GATT- ως Non-Tariff-Barriers τα παρακάτω που ισχύουν και σήμερα: customs-evaluation methods / import-licensing procedures / technical barriers (tax exemptions, technical standards, quota,...) / anti-dumping practices / government procurement / subsidies and countervailing measures (Grieco, 1993, pp.15). Επί πλέον μπορούν να θεωρηθούν : οι ελάχιστες-καθοριζόμενες- τιμές εισαγωγής, διοικητικά μέτρα, μη-δασμολογικά μέτρα κρατικών εταιρειών κ.α. (Loppacher & Kett, 2007,p.215).

Μη-δασμολογικά εμπόδια : (Σημ.: Krugman & Obstfeld, 2002, τόμος 1^{ος} , κεφ.8.)
 (Krugman, P. & Obstfeld, M. (2002). *Διεθνής Οικονομική*.(μτφρ.: Γ. Δουλαφής & Σ. Πανταζίδης). Αθήνα: Κριτική.(Η μετάφραση έγινε από την 5^η αμερικανική έκδοση (2000), Addison Wesley Longman):

-**Επιδότηση εξαγωγών** = χρηματική καταβολή σε μια επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο που πωλεί ένα αγαθό στο εξωτερικό. Μπορούν να είναι είτε κατ' είδος (πάγιο ποσό ανά μονάδα) είτε επί της αξίας (αναλογικό ποσό επί της αξίας που εξάγεται). Ο ορισμός συμπίπτει με αυτόν του ΠΟΕ (WTO,1999). Ως τέτοια επιδότηση εκλαμβάνονται και οι σχετικές φορο-απαλλαγές , ιδιαίτερα χαμηλότοκα δάνεια, επιδοτήσεις για τη μεταφορά, το marketing, κ.α (Rude,2007, p. 282; Matthews, 2008, p.325).

Τα αποτελέσματα είναι ακριβώς τα αντίστροφα ενός δασμού: η τιμή στη χώρα που εξάγει το αγαθό αυξάνει (τελικά σε μικρότερο ποσοστό από την επιδότηση (Krugman,2002:283)), η τιμή στη χώρα που εισάγει το αγαθό αυτό μειώνεται. Έτσι προκύπτει ανταγωνιστικό όφελος. Σε αντιδιαστολή με τον δασμό η επιδότηση εξαγωγών επιδεινώνει τους όρους εμπορίου , μειώνοντας την τιμή των εξαγωγών στις εξωτερικές αγορές.

-Ποσόστωση εισαγωγών = περιορισμός της ποσότητας ενός αγαθού που επιτρέπεται να εισαχθεί. Συνήθως γίνεται με τη χορήγηση αδειών σε ορισμένες ομάδες επιχειρήσεων. Μια ποσόστωση εισαγωγών αυξάνει πάντα την εγχώρια τιμή του εισαγόμενου αγαθού (εφόσον η ζήτηση υπερβαίνει τη εγχώρια προσφορά +τις εισαγωγές). Σε αντιδιαστολή με τους δασμούς, το κράτος δεν εισπράττει έσοδα. Το αντίστοιχο ποσό ωφελεί εκείνους στους οποίους χορηγούνται οι άδειες.

-Εκούσιος περιορισμός εξαγωγών (VER ή VRA) = μια ποσόστωση που επιβάλλεται από την εξαγωγική χώρα αντί της χώρας εισαγωγής. Είναι δαπανηρότερη στη χώρα εισαγωγής συγκριτικά με ένα δασμό που περιορίζει τις εισαγωγές στον ίδιο βαθμό: διότι, τα (κρατικά) έσοδα που θα αποκομίζονταν με ένα δασμό, μεταβάλλονται σε προσόδους που αποκτώνται από κατοίκους του εξωτερικού με τον εκούσιο περιορισμό των εξαγωγών. Συνιστά μάλλον μια μεταβίβαση εισοδήματος παρά απώλεια αποδοτικότητας (Krugman, 2002, p.290).

-Αξίωση ελάχιστου εγχώριου μεριδίου παραγωγής = ρύθμιση που απαιτεί ένα καθορισμένο τμήμα του τελικού αγαθού να παράγεται εγχώρια. Τέτοιες νομοθεσίες έχουν εφαρμοσθεί ευρέως από αναπτυσσόμενες χώρες. Ναι μεν είναι μια προστασία για τους εγχώριους παραγωγούς, αλλά για τις επιχειρήσεις σημαίνει ότι θα εισάγουν περισσότερο με την προϋπόθεση ότι αγοράζουν και περισσότερα εγχώρια προϊόντα. Δηλ, η πραγματική τιμή των εισροών μιας επιχείρησης είναι ο μέσος όρος της τιμής των εισαγόμενων και των εγχώριων εισροών. Δεν δημιουργούνται ούτε κρατικά έσοδα, ούτε πρόσδοι. Η διαφορά μεταξύ εισαγόμενων και εγχωρίως παραγόμενων αγαθών μετακυλιέται στους καταναλωτές.

-Επιδοτούμενες πιστώσεις εξαγωγών = επιδοτούμενα δάνεια προς τον αγοραστή.

-Προμήθειες του Δημοσίου

-Γραφειοκρατικά εμπόδια.

Domestic support (Μέτρα Εγχώριας Υποστήριξης βάσει του Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, για τα μη-αγορικά προϊόντα) :

‘Κόκκινο κουτί’= οι απαγορευμένες επιδοτήσεις, δηλ. εξαγωγικές επιδοτήσεις κι εκείνες που ευνοούν τα εγχώρια ενδιάμεσα προϊόντα από τα εισαγόμενα. ‘Πράσινο’ κουτί (Green box)= οι μη-αγώγιμες, επιτρεπόμενες επιδοτήσεις κοινωνικής υφής. ‘Κίτρινο κουτί’ (Yellow light)= οι αγώγιμες, δηλ. εκείνες που μπορούν να επιδικαστούν στον Μηχανισμό Διαπλησίας του ΠΟΕ ή επιδέχονται εμπορικών-αντισταθμιστικών αντιποίνων (countervailing measures) (Meilke, K., & Granfield, J., 2007, pp. 298-299)

Domestic support (Μέτρα Εγχώριας Υποστήριξης) αφορά τα αγροτικά προϊόντα, από τον Γύρο της Ουρουγουάης και μετά, όπου εγκαινιάσθηκε το 'Μπλε Κουτί'. (Matthews, 2008, p.326; Σημειώσεις Γραμματείας ΠΟΕ σε www.wto.org):

'Πράσινο' κουτί (Green box)= τα επιτρεπόμενα μέτρα στήριξης, δηλ. επιδοτήσεις ως κοινωνικό βοήθημα στους παραγωγούς χωρίς να σχετίζεται με την ποσότητα παραγωγής. [η ΕΕ προσπαθεί να εντάξει εκεί τις επιδοτήσεις της ΚΑΠ. Ούτως ή άλλως οι γεωργικές επιδοτήσεις και για την ίδια ήσαν κοστοβόρες και είχαν ημερομηνία λήξης.] 'Πορτοκαλί', AMS, (Amber box) κουτί= οι επιδοτήσεις που προκαλούν στρέβλωση του εμπορίου. Blue box= τα μέτρα στήριξης-επιδοτήσεις- που σχετίζονται με περιορισμένες ποσότητες παραγωγής και σε μεταγενέστερη φάση, ενδεχομένως, θα καταργηθούν ή θα τροποποιηθούν ώστε να καταταχθούν στο 'Πράσινο κουτί'.

Διαδικασία λήψης αποφάσεων: ένα κράτος = μία ψήφος. Ομοφωνία για τις διαδικασίες και τις βασικές αρχές. Για άλλες διατάξεις και για την αποδοχή ή μη της ένταξης μιας υποψηφιότητας χρειάζεται πλειοψηφία 2/3. ¾ απαιτούνται για την ερμηνεία ή εφαρμογή του περιεχομένου των συμφωνιών ή αποδοχή εξαίρεσης (waiver) ενός κράτους από τις υποχρεώσεις του για ορισμένο διάστημα

Διακυβέρνηση της παγκόσμιας οικονομίας: θεσμοί, αρχές, διαδικασίες, κ.α. μέσω των οποίων προκύπτουν κανόνες, πρότυπα, κώδικες, κατευθυντήριες γραμμές, κ.α. για την διαχείριση της παγκόσμιας οικονομίας.

'Δίκτυ ασφαλείας' = μέτρα για την αντιμετώπιση και πρόληψη της ανεργίας,

Δείκτες Ανθρώπινης Ανάπτυξης = ΔΑΑ

1) ΔΑΑ (HDI) $\leq 0,8$ = ανεπτυγμένες χώρες // $0,5 \leq \Delta\Delta \leq 0,8$ = ενδιάμεσες χώρες // $\Delta\Delta \geq 0,5$ = φτωχές χώρες (χωρίς όμως να αντανakλώνται οι διαφορές στο εισόδημα (ΑΕΠ)).

2) ΑΕΠ/κεφαλή $\leq 785\$$ (PPA) = φτωχές // $786 \leq \text{ΑΕΠ/κεφαλή} \leq 3.125$ // $3.126 \leq \text{ΑΕΠ/κεφαλή} \leq 9.650$ // $9.650 \leq \text{ΑΕΠ/κεφαλή}$ = πολύ πλούσιες χώρες.

(Πηγή: Διδασκαλία Ρουμελιώτη 2007; UNDP).

Ειδικά Προϊόντα (SPs)= food security, livelihood security, rural development. Αφορούν εκείνα που σχετίζονται σε κάθε χώρα με την ασφάλεια επάρκειας τροφίμων, την ασφάλεια για τα αναγκαία για την συντήρηση-προς το ζείν, και εκείνα που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη.

Ευαίσθητα προϊόντα (sensitive) = εκείνα που είναι πολύ λίγο ανταγωνιστικά και σε ειδικούς τομείς ιδιαίτερου ενδιαφέροντος μιας χώρας· γι αυτό, σ' αυτά μια χώρα εφαρμόζει τις δασμολογικές κορυφές (Tariff peaks). (Nassar, Arashiro & Jank, (2007). 'Tariff spikes and tariff escalation' p. 222. *Handbook on International Trade policy*.)

Σημ: *Ενώ όλες οι χώρες μπορούν να υποδεικνύουν 'ευαίσθητα' γι' αυτές προϊόντα, μόνο οι αναπτυσσόμενες μπορούν να επικαλούνται και 'ειδικά προϊόντα' ως ανωτέρω.*

Enabling clause : (1979) η ρήτρα με την οποία επιτρέπεται από την εποχή του Γύρου του Τόκιο (1973-79) η διαφοροποιημένη ευνοϊκότερη μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών σύμφωνα με την οποία «ίση μεταχείριση άνισα ανεπτυγμένων χωρών προκαλεί άνισα αποτελέσματα» (Κότιος,Α, 2005)

'Everything But arms' (2001) = πρωτοβουλία της ΕΕ να παράσχει στις LDC's, ελεύθερη από δασμούς και ποσοστώσεις είσοδο των εξαγωγών τους.

Implementation period = περίοδος προσαρμογής, είχε προσδιοριστεί από τον URAA, ως διάρκεια 10 ετών από το 1995.

Κοινωνικό κεφάλαιο = κοινωνικό δίκτυο, κοινωνική οργάνωση/οργάνωση της κοινωνίας.

LDC's = ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες . Κριτήρια για τον προσδιορισμό μιας χώρας ως **Ελάχιστα Ανεπτυγμένης (LDC)** λαμβάνονται το επίπεδο εισοδήματος, το απόθεμα σε ανθρώπινο κεφάλαιο, η τρωτότητα κι η οικονομική ευαισθησία όπως τα θεωρεί η UNDP στο 'Voices of the Least Developed Countries of Asia and the Pacific' : *Achieving the millennium goals through a global Partnership*, India, Elsevier, 2005, σελ: 35, περίπου 14 χώρες).

Το 2004, 32 μέλη του ΠΟΕ κατατάσσονταν ως LDCs. Σημειωτέον ότι για τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες δεν υπάρχει σαφής εννοιολογικός διαχωρισμός. Αποτέλεσμα είναι μεγάλες χώρες όπως Ινδία, Βραζιλία, Κίνα, θεωρούνται αναπτυσσόμενες, προκαλώντας ανταγωνισμό από άλλες ασθενέστερες αναπτυσσόμενες οικονομίες και την μήνιν ανεπτυγμένων χωρών για διακριτή-ευνοϊκή μεταχείριση (GSP, μη-ανταποδοτικά προνόμια) μεγάλων εμπορικών τους αντιπάλων(Josling, 2007, σελ.77).

Μικρές Ευπαθείς Οικονομίες =εκείνες των οποίων το μέσο μερίδιο στο παγκόσμιο εμπόριο εμπορευμάτων, 1990-2004, ήταν $\leq 0,16\%$, το εμπόριο των μη-αγροτικών προϊόντων (NAMA)

$\leq 0,10\%$, ενώ το εμπόριο των αγροτικών τους προϊόντων $\leq 0,40\%$. (Πηγή: Falconer draft, 2007, TN/AG/W4, WTO).

MFN clause = παραχώρηση των πλεονεκτημάτων και δικαιωμάτων που απολαμβάνει ένα κράτος, σε όλους τους εμπορικούς εταίρους, χωρίς διάκριση.

Σημ: η αρχή MFN προϋπήρξε της GATT, από την εποχή του «Κοντσέρτου των Μεγάλων Δυνάμεων». Ήταν ένα προνόμιο που παραχωρούσε η νικήτρια δύναμη στην ηττημένη στα εδάφη που άλλαξαν κατοχή (κάτι που συνέβαινε πολύ συχνά), αφενός για την σταδιακή οικονομική κι εμπορική προσαρμογή των κατεχομένων στο νέο καθεστώς κι αφετέρου για να μην εξασθενίσει πολύ η ηττημένη δύναμη και να διατηρηθεί η Ισορροπία Δυνάμεων (Χριστοδουλίδης, 1985)

single undertaking: όλα τα μέλη πρέπει να συμφωνήσουν σε όλα τα μεταξύ τους συνδεδεμένα θέματα, όπως αυτά της ατζέντα της Ντόχα, μέχρι μια ημερομηνία. Συνδεδεμένα γιατί κάθε ένα από τα θέματα των διαπραγματεύσεων αποτελεί μέρος ενός κι αδιαίρετου συνόλου. Δεν μπορεί να υπάρξει μερική συμφωνία.

‘Θέματα-της Σινγκαπούρης’ (1996): α) προστασία επενδύσεων και κίνηση κεφαλαίων, β) προμήθειες του δημόσιου τομέα, γ) πολιτικές ανταγωνισμού δ) εμπορικές διευκολύνσεις.

στρατηγικό εμπόριο_εννοούμε τον όρο που αναγνωρίζει τις ολιγοπωλιακές και μονοπωλιακές συνθήκες της αγοράς, την ασύμμετρη πληροφόρηση, τις στρατηγικές των εταιρειών προκειμένου να επεκτείνουν το μερίδιό τους στην αγορά προσδιορίζοντας εκείνες τις τιμές, κι όχι η αγορά κ.α. (Krugman, 1989).

SSG (present Safeguard, που διαφέρει από τον SSM για τις αναπτυσσόμενες χώρες): ο μηχανισμός Προφύλαξης : επιτρέπει στις χώρες να φορολογήσουν με περιορισμένης διάρκειας δασμό τις εισαγωγές για να προστατέψουν τους εγχώριους παραγωγούς από μια ξαφνική αύξηση των εισαγωγών σε ορισμένα προϊόντα .

Ωστόσο, διακρίνουμε 3 είδη μηχανισμών προφύλαξης:

- 1) Το παραδοσιακό GATT safeguard: όλα τα προϊόντα, όλες οι χώρες.
- 2) SSG: Special Agricultural Safeguard: επί αγροτικών προϊόντων, για τα οποία είχε εφαρμοσθεί η ‘δασμοποίηση’(μετατροπή ποσοτικών περιορισμών σε ισοδύναμο δασμών και μετά μείωση) όπως είχε οριστεί από τον Γύρο της Ουρουγουάης. Θα εξέπνεε σε

ορισμένο χρονικό διάστημα μετά τον ολοκληρωμένο Γύρο της Ντόχα. Πολλές αναπτυσσόμενες επέλεξαν να μην 'δασμοποιήσουν', αλλά έθεσαν ανώτατα όρια δασμών (ceilings) τα οποία θα δεσμεύονταν να εφαρμόσουν.

- 3) SSM: Special Safeguard Mechanism : επί αγροτικών προϊόντων, μόνο για τις αναπτυσσόμενες –ιδιαίτερα εκείνες που δεν έχουν SSG: περιορισμός σε ένα ποσοστό των προϊόντων, ανά έτος , με υπολογισμό των ceilings, δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί επί προϊόντος για το οποίο υπάρχει άλλο safeguard, κ.α., όμως, κάθε αναπτυσσόμενη χώρα θα μπορούσε να το χρησιμοποιήσει σε όποιο προϊόν θα ήθελε, συνεπώς δημιουργούνται προβλήματα στη 'δασμοποίηση'

(http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/guide_agric_safeg_e.htm, Details)

SSM=(special safeguard mechanism), μέτρα για την προστασία 'ευαίσθητων', δηλ. ευάλωτων στον ανταγωνισμό παραγωγών αναπτυσσόμενων (μόνο) χωρών, (Matthews, 2008, p.319;

(http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/guide_agric_safeg_e.htm). Προτάθηκε από το

G33 περίπου το 2003. Σχετίζεται με τα αγροτικά προϊόντα και με ξαφνική άνοδο των εισαγωγών , αλλά παρέχει μεγαλύτερες δυνατότητες αυξήσεων των δασμών και με πιο εύκολες προϋποθέσεις ενεργοποίησης. Συσχετίζεται με το επιχείρημα ότι οι τιμές των αγροτικών προϊόντων είναι χαμηλές για τις αναπτυσσόμενες λόγω των γεωργικών επιδοτήσεων των ανεπτυγμένων χωρών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ:

- Amiti, M & Romalis, J. (2007). 'Will the Doha Round lead to Preference Erosion?'. *IMF Staff Papers*. Vol.54, No 2., pp.338-384. USA: Palgrave Macmillan.
- Azoulay, G.(2002). *Les Théories du Développement*. France, Rennes :Presses Universitaires de Rennes.
- Baldwin, R. (2007). 'Political economy of the disappointing Doha Round of trade negotiations'. *Pacific Economic Review*. Vol. 12, no 3, pp.253-266. Database Journal compilation. Blackwell Publishing Ltd.
- Baldwin, R. & Low P.(Eds). (2009) *Multilateralising Regionalism: Challenges for the Global trading System*. WTO. Retrieved February 21, 2009, from:
http://www.wto.org/english/res_e/publications_e/multila_region_e.htm.
- Beaulieu, E. (2007). 'Trade in services'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 150-162). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Bouet A.,Fontagné L.,Mimouni M., & Pichot X.(2001). Market Access Maps: A Bilateral and Disaggregated Measure of Market Access'. CEPII, Working Paper No 18, December . Retrieved October 2008 from: <http://www.cepii.fr/anglaisgraph/news/accueilengl.htm> .
- Baier, S. & Bergstrand, J. (2001). The growth of world trade: tariffs, transport costs and income similarity. In : *Journal of International Economics*, vol. 53, pp. 1-17. (παρατίθεται : Breuss, 2008).
- Breuss, F & Badinger, H.(2004). 'What has determined the rapid post-ar growth of intra-EU trade'? In : *Review of World Economics*, vol. 140, No 1, pp. 31-51. (παρατίθεται : Breuss, 2008).
- Breuss, F. (2008). 'Does the 'development round' foster development ?'. In S. Griller (Ed), *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round* (pp.231-314). European Community Studies Association of Austria Publication Series. Vol. 8. New York: Springer.
- (Σημ: πρόεδρος του European Community Studies Association της Αυστρίας, συνεργάτης Ινστιτούτων και καθηγητής έδρας Jean-Monet Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης στη Βιέννη).
- Bhagwati, J. (1995). 'Regionalism and multilateralism: an overview'. In A. Panagariya & J. Melo (Eds), *New Dimensions in Regional Integration*, (pp.22-50). Cambridge, UK: Cambridge University Press, (1993 1st edition).

- Bourgeois, J.** (2008). 'Post Cancun WTO TRIPS. A bumpy road'. . In S. Griller (Ed), *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round* (pp.385-399). European Community Studies Association of Austria Publication Series. Vol. 8. New York: Springer.
- Brenton, P.**, *Integrating the Least Developed Countries into the World Trading System*, World Bank, mimeo, 2003. Παρατίθεται στον Stiglitz (2005).
- Cottier, Th., & Takenoshita, S.** (2008). 'Decision making and the balance of powers in WTO'. In S. Griller (Ed), *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round* (pp.181-230). European Community Studies Association of Austria Publication Series. Vol. 8. New York: Springer.
- Davey, W.** (2008). 'The quest of consistency: principles governing the interrelation of the WTO Agreements'. In S. Griller (Ed), *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round* (pp.101-128). European Community Studies Association of Austria Publication Series. Vol. 8. New York: Springer.
- Diamond, J.** (1997). *Guns, Germs and Steel*. New York : W.W.Norton & Co. Να εξακριβώσω τα στοιχεία της Βιβλιοθήκης Παντείου. Διαφορετικά : Παρατίθεται στο Breuss, (2008).
- Gaisford, J.** (2007). 'Trade distortion: border measures, versus domestic support'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 177-186). Cheltenham, UK: Edward Elgar
- Grieco, J.** (1993). *Cooperation among Nations* (1990, first edition). New York: Cornell University Press.
- Griller, S.** (Ed). 2008. *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round*. European Community Studies Association of Austria, Publication Series. Vol. 8. New York: Springer. Συλλογή επιστημονικών άρθρων.
- Finger, M.** (1995). 'GATT's influence on regional arrangements' In A. Panagariya & J. Melo (Eds), *New Dimensions in Regional Integration*, (pp.22-50). Cambridge, UK: Cambridge University Press, (1993 1st edition).
- Finger, J.M. & Schuler, P.** (2000). 'Implementation of Uruguay Round Commitments: The development challenge'. *The World Economy*, 23, pp. 511-525. Παρατίθεται στον Stiglitz (2005).
- Foucalt, M.** (1966) *Les mots et les choses*. Paris: Gallimard.
- Hertel T., Anderson K., Francois J., Martin W.** (2000). *Agricultural Liberalization in the Millenium Round*. Centre for International Economic Studies, University of Adelaide Discussion Paper No 0016 (Παρατίθεται σε : Stiglitz, 2005, p.285)

Hofreither, M. (2008). 'Cancun and beyond. A european perspective of agricultural issues'. In S. Griller (Ed), *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round* (pp.339-368). European Community Studies Association of Austria Publication Series. Vol. 8. New York: Springer.

Hoekman B. (2007). 'Doha, development and discrimination'. *Pacific Economic Review*, Vol.12:3, pp.267-292. Blackwell Publishing Ltd. (Σημ: ερευνητής σε ΠΤ και του CEPR).

Hoekman B., Ng F & Olarreaga M. 2001. 'Eliminating excessive tariffs on exports of Least Developed Countries'. In : *The World Bank Economic Review* 16 (2002), No 1, pp.1-21. Washington DC: World Bank.

Irwin, A. (1995). 'Multilateral and bilateral trade policies in the world trading system: an historical perspective' In A. Panagariya & J. Melo (Eds), *New Dimensions in Regional Integration*, (pp.90-119). Cambridge, UK: Cambridge University Press, (1993, 1st edition).

Ivus, O. & Strong, A. (2007). 'Modelling approaches to the analysis of trade policy: computable general equilibrium and gravity models'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 44-54). Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Ivus, O. (2007). 'Trade-related intellectual property rights, trade flows and national welfare'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp.163-174). Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Josling, T. (2007). 'Overview of trade agreements: the multilateral system'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp.71-81). Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Kerr, W. (2007)(a). 'Introduction to trade policy'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 1-10). Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Kerr, W. (2007)(b). 'Trade related aspects of intellectual property: enforcement issues'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 520-526). Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Kerr, W. (2007)(c). 'Administrative measures: restraining bureaucracy from inhibiting trade'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 330-335). Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Kerr, W., & Gaisford, J., (Eds). (2007). *Handbook on International Trade Policy*. Συλλογή επιστημονικών άρθρων. In association with the Estey Centre for Law and Economics in International Trade. UK, USA : Edward Elgar. Accessed November 22, 2008, e-mail: d_maos@yahoo.com.

Keohane, R. (1984). *After Hegemony*, USA: Princeton University Press.

- Keohane, R. και Nye, J. (1989), second edition). *Power and Interdependence*. USA: Scott, Foresman and Company.
- Kinbleberger, Ch. (1996). *Manias, Panics and Crashes* (third edition). New York: John Wiley & Sons.
- Krasner, S. (1984). *International Regimes*. New York : Cornell University Press.
- Krugman, P. & Helpman, E. (1989). *Trade Policy and Market Structure*. USA: MIT Press.
- Krugman, P. (1995). 'Regionalism versus multilateralism: analytical notes'. In A. Panagariya & J. Melo (Eds), *New Dimensions in Regional Integration*, (pp.58-79). Cambridge,UK: Cambridge University Press, (1993 1st edition).
- Laird, S. (2002). 'Market access and the WTO : An Overview'. *Development, Trade and the WTO: A Handbook*, Washington DC: World Bank. Παράρτηται στον Stiglitz (2005).
- Lang, S. & Gaisford, J. (2007). 'Rules of origin and tariff circumvention'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp.131-140). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Larue, B. & Gervais, J-P. (2007). In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 320-328). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Loppacher, L. & Kerr, W. 2007. 'Tariffication: theoretical justification and problems of implementation'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. pp. 215-221). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Matthews, A. (2008). 'Agriculture after Cancun'. In S. Griller (Ed), *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round* (pp.315-338). European Community Studies Association of Austria Publication Series. Vol. 8. New York: Springer.
- Miner, W. (2007). 'Modern history of trade policy'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 29-43). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Meilke, K., & Granfield, J. (2007). 'Production subsidies'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 292-300). Cheltenham, UK: Edward Elgar
- Muller-Graff, P. (2008). 'Protectionism or more reasonable national regulation?'. In S. Griller (Ed), *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round* (pp.147-168). European Community Studies Association of Austria Publication Series. Vol. 8. New York: Springer.
- Nassar, A., Arashiro, Z. & Jank, M. (2007). 'Tariff spikes and tariff escalation'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 222-236). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- O' Brien, R., & Williams, M. (2007). *Global Political Economy*, New York: Palgrave-Macmillan.

- Panagariya, A. & Melo, J. (1995). 'Introduction'. In A. Panagariya & J. Melo (Eds), *New Dimensions in Regional Integration*, (pp.3-21). Cambridge,UK: Cambridge University Press, (1993 1st edition).
- Panagariya, A & Melo, J (Eds). (1995). *New Dimensions in Regional Integration*,. Cambridge,UK: Cambridge University Press, (1993 1st edition).
- Panitchpakdi, S. (2008).UNCTAD.17th Meeting of the International Monetary and Financial Committee. Statement of Secretary-General on the April 12-13. Washington DC.
- Perdikis, N. (2007). 'Overview of trade agreements: regional trade agreements'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 82-93). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Perdikis, N. (2007). 'Trade agreements: depth of integration'. . In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 106-119). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Rose, A.(2003).*Which International Institutions Promote International Trade?* CERP Discussion Paper Series, No 3764, January. London. Παράγεται σε Breuss, 2008,p.311)
- Ruggie, J.G. (1998). *Constructing the World Polity: Essays on international institutionalization*. London and New York: Routledge.
- Rude J.,(2007). 'Direct and indirect export subsidies'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 282-29). Cheltenham, UK: Edward Elgar
- Skully, D.(2007). ' Tariff rate quotas'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp. 258-267). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Stiglitz J. (2003). *The Roaring Nineties*, New York: Penguin Books.
- Stiglitz, J. (2005).*Fair Trade*. New York: Oxford University Press.
- Stephenson, S. 2002. ' Can regional liberalization of services go further than multilateral liberalization under GATS?'. OAS, Trade Unit Studies Working Paper: <http://www/pas/org/>. Παράγεται στο :Beaulieu, 2007, p.158
- Tovias, A. (2008). *The Brave New World of Cross-Regionalism*. CEPIL, Working Paper No 2008-3, April. Retrieved October 2008 from: <http://www.cepil.fr/anglaisgraph/news/accueilengl.htm>
- UNDP, (2005). Voices of the Least Developed Countries of Asia and the Pacific' : *Achieving the millennium goals through a global Partnership*, India, Elsevier,. Retrieved, September 2008 from: www.asiaelsevier.com
- Veiga, Pedro da Motta . ' Brazil and the G20 group of developing countries'. Case Study No 7. WTO. Retrieved February 1, 2009, http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/casestudies_e/case7_e.htm)

- Whalley, J. (2007). In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp.201-208). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Wilkinson, R.(2002). 'Global monitor: the World Trade Organization'. *New Political Economy*. Vol. 7, No 1, pp.129-141. UK: Taylor& Francis Ltd, Carfax Publishing.
- Weib, W. (2008). 'GATS and domestic regulation: A threat to democracy?'. In S. Griller (Ed), *At the Crossroads: The World Trading System and the Doha Round* (pp.369-384). European Community Studies Association of Austria Publication Series. Vol. 8. New York: Springer.
- Winters, A. (1995). 'The European Community: a case of successful integration?'. In A. Panagariya & J. Melo (Eds), *New Dimensions in Regional Integration*, (pp. 202-228). Cambridge, UK: Cambridge University Press, (1993 1st edition).
- Weintraub, S. (2007). 'Theory and practice in the conduct of trade policy'. In W. Kerr & J. Gaisford (Eds), *Handbook on International Trade Policy* (pp.11-29). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Weiss, L.(2005, December 5). 'Global governance, national strategies: how industrialized states make room to move under WTO'. *Review of International Political Economy*, Vol. 12, pp.723-749. UK: Roulledge, Taylor & Francis group.
- Valambous, D. (2005). 'WTO accession and BSEC: Russia, Ukraine, Azerbaijan'. *Agora without Frontiers*, Volume 10: No 4, 348-361, Athens, Papazisis.
- WTO, World Trade Organization. www.wto.org
- WTO,(1999). 'Subsidies and Countervailing Measures: Overview. Geneva, WTO.
http://www.wto.org/english/tartop_smc_e/subs_e.htm. παρατίθεται σε: Rude, 2007, p.291)
- WTO, (2005). *Hong-Kong Ministerial Declaration*, WT/Min(05)/DEC, www.wto.org
- WTO, (2001). *Doha Ministerial Declaration*.. WT/MIN(01)DEC/I. www.wto.org
- WTO, (2002, 18 December). *Negotiations on Agriculture: Overview*. TN/AG/6. www.wto.org
- WTO, (2002, November 4), *Formula Approaches to Tariff Negotiations*.
Revision. TN/MA/S/3/Rev.1. Retrieved :20 Mars 2009, www.wto.org.
- WTO, (2003, February 17), *Formula Approaches to Tariff Negotiations*. Revision. *Addendum*. TN/MA/S/3.Rev.1/Add.1 Retrieved :20 Mars 2009, www.wto.org
- WTO, (2003, November 4), *Formula Approaches to Tariff Negotiations*.
Revision. TN/MA/S/3/Rev.2. Retrieved : October 2008, www.wto.org.
- WTO,(2003, February 13). *Negotiations on Agriculture. First draf of modalities, for the further commitments*. TN/AG/W/1. Retrieved, September 2008, www.wto.org
- WTO,(2003, March 18). *Negotiations on Agriculture. First draf of modalities, for the further commitments. Revision*. TN/AG/W/1/Rev.1. Retrieved, September 2008, www.wto.org

WTO, (2003, September 4). *Agriculture-Framework Proposal from G20-Brazil*.

WT/MIN(03)W/6. Retrieved, September 2008, www.wto.org.

WTO, (2003, September 13). *Preparations for the Fifth Session of The Ministerial Conference*.

Draft Cancun Ministerial Text. Second revision. JOB(03)/150/Rev.2. Retrieved, September 2008, www.wto.org

WTO, (2005). 'Tariff Negotiations in Agriculture: Reduction methods, Background fact Sheet'.

Available on line at: http://www.wto.org/english/tartop_e/agric_e/agnegs_swissformula_e.htm.

παράγεται : Loppacher & Kerr, 2007, p.221. *Handbook on International Trade Policy*.

WTO, (2005, July 4). *Tariff Quota Fill*. TN/AG/S/20. www.wto.org

WTO, (2006, April 27). *Tariff Quota Administration and Tariff Quota Fill*. TN/AG/S/22.

www.wto.org

WTO, (2007, August 1). *Revised Draft Modalities for Agriculture, (Falconer draft)* TN/AG/W4

and Corr.1, www.wto.org

WTO, (2008, February 8). *Revised Draft Modalities for Agriculture. Revision*. TN/AG/W4/Rev.1.

www.wto.org

WTO, (2008, May 19). *Revised Draft Modalities for Agriculture*. TN/AG/W4/Rev.2.

www.wto.org

WTO, (2008), 'Agriculture-negotiations backgrounder', www.wto.org.

'TRADE FINANCE: HOW TO ENSURE CREDIT DURING THE FINANCIAL CRISIS?', (27/3/2009).

WTO. News [wto.news@wto.org].

www.wto.org

<http://www.g7.utoronto.ca/summit/>

ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΗ:

- Bennett Leroy, A.& Oliver, J.K.** (2006). *Διεθνείς Οργανισμοί*. (μτφρ: Ζ. Σαλίμπα & Χ. Κωνσταντινίδης). Αθήνα: Gutenberg. (αρχική έκδοση του πρωτοτύπου, 2002).
- Braudel. F.** (2005). *Η Γραμματική των Πολιτισμών*. (μτφρ.:Α. Αλεξάκης) Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας. (Η μετάφραση έγινε από τη γαλλική έκδοση 1993).
- Dani,R.** (25 Ιανουαρίου 2009). 'Καιρός για πειραματισμό'. Ελεύθερος Τύπος. *Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κ. Καραμανλής*. <http://www.e-logos.gr>, την 4/2/2009.
- Κονδύλης, Π.** (1998). *Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα: Τομές στην πλανητική πολιτική περί το 2000*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Κότιος, Α.** (2005)., 'Ο παγκόσμιος Οργανισμός εμπορίου στο νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον'. Στο Τσαρδανίδης, & Κόντης (Eds), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Krugman, P. & Obstfeld, M.** (2002). *Διεθνής Οικονομική*.(μτφρ.: Γ. Δουλφής & Σ. Πανταζίδης). Αθήνα: Κριτική.(Η μετάφραση έγινε από την 5^η αμερικανική έκδοση (2000), Addison Wesley Longman).
- Landes, D.**(2005). *Ο Πλούτος και η Φτώχεια των Εθνών* (μτφρ.:Α. Αλαβάνου). Αθήνα :Λιβάνης (Η μετάφραση έγινε από την έκδοση του 1998,copyright Landes).
- Μουτσάτσος, Δ.** (2007). 'Η θεσμική διάσταση της Κοινής Εμπορικής Πολιτικής'. Σε Μαραβέγιας & Τσινισιζέλης (Eds), *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές*. Αθήνα : Θεμέλιο.
- Νότης, Β.** (2008). *Πολυμερείς Εμπορικές Διαπραγματεύσεις: Εμπόριο Υπηρεσιών*. ΚΕΠΕ (Ed). Εκθέσεις, Νο 56. Αθήνα: Παπανικολάου Α.Β.Ε.Ε.
- Nye, J.** (2009, 6 Ιανουαρίου). 'Ο Ομπάμα συναντά τον κόσμο'. *Το Βήμα*.. *Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κ. Καραμανλής*. <http://www.e-logos.gr>, την 4/2/2009.
- Παπαστάμκος, Γ.** (29 Μαρτίου 2009). 'Από εισαγωγέας κρίσης, εξαγωγέας ασφάλειας'. *Ναυτεμπορική* . (Σημ: ευρωβουλευτής και μέλος της Επιτροπής Διεθνούς Εμπορίου, <http://www.papastamkos.gr/index.php?id=10>, retrieved 23/03/2009)
- Πουλοπούλου-Εμκε Η.**(2007). *Η Μεταναστευτική Πρόκληση*. Αθήνα: Παπαζήσης
- Polanyi, K.** (2001). *Ο Μεγάλος Μετασχηματισμός*. (μτφρ: Κ. Γαγαγκάκης). Αθήνα: Νησίδες. (α' έκδοση του πρωτοτύπου 1944).
- Ρουμελιώτης, Π.** (2002). *Παγκόσμια Διακυβέρνηση ή Ηγεμονική Παγκοσμιοποίηση*; Αθήνα : Λιβάνης.
- Ρουμελιώτης, Π.** (2005). *Ευρωπαϊκή Οικονομική Διακυβέρνηση*. Αθήνα : Λιβάνης.

Ρουμελιώτης, Π. (2006). *Παγκόσμια Οικονομική Διακυβέρνηση*, Αθήνα : Λιβάνης.

Ρουμελιώτης, Π. (2009). *Προς έναν Πολυπολικό Κόσμο*. Αθήνα : Λιβάνης.

Χαζάκης, Κ. (2007). *Παγκόσμια Οικονομική Ηγεμονία ή Συνεργασία; Ο ρόλος των οκτώ πιο αναπτυσσόμενων χωρών*. Αθήνα: Παπαζήση.

Howard, M. (2003, 3^η έκδοση). *Ο Ρόλος του Πολέμου στην Ευρωπαϊκή Ιστορία*. (μτφρ: Η. Στροίκου) Αθήνα: Ποιότητα. (α' έκδοση του πρωτοτύπου, 2000).

Χριστοδουλίδης, Θ. (1985). *Διπλωματική Ιστορία*, β' τόμος. Αθήνα: Σάκκουλας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ:

♦No1.

Παρατίθεται από Beaulieu Eugene, 'Trade in Services', Handbook on International Trade Policy, 2007, pp.153.

Table 14.1 *Share of goods and commercial services in the total trade of selected regions and economies, 2002*

	Exports			Imports		
	Value Total \$ billion	Share Goods (%)	Commercial services (%)	Value Total \$ billion	Share Goods (%)	Commercial services (%)
World	7900	80.1	19.9	7810	80.2	19.8
North America	1258	75.5	24.5	1640	84.9	15.1
Latin America	414	86.4	13.6	408	84.1	15.9
Western Europe	3336	77.1	22.9	3147	77.3	22.7
C./E. Europe/ Baltic States/CIS	379	84.2	15.8	358	81.8	18.2
Africa	173	82.1	17.9	165	75.6	24.4
Asia	2097	84.7	15.3	1913	80.8	19.2

Notes: Billion dollars and percentage, based on balance of payments data. Trade in goods includes significant re-exports or imports for re-exports. It is likely that measures of trade in commercial services is understated.

Source: World Trade Organization: 'International Trade Statistics 2003'

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ:

♦No2.

Παρατίθεται σε :Stiglitz, 2005, 'Fair Trade', p. 244

Table A1.12. Welfare effects of service sector liberalization

Welfare effects of a 33% reduction in barriers to service trade on imports, exports, terms of trade, welfare, real wages, and the return to capital.

Country	Imports (US\$m)	Exports (US\$m)	Terms of trade (%)	Welfare (%)	Welfare (US\$m)	Real wages (%)	Return to capital (%)
Australia & New Zealand	2,354.4	1,962.3	0.385	1.050	5,379.6	0.694	0.657
Canada	2,244.0	2,136.3	0.083	0.811	5,910.4	0.317	0.316
European Union & EFTA	35,478.1	35,336.8	0.032	1.295	142,003.2	0.553	0.546
Japan	14,797.7	15,501.6	-0.067	0.891	57,875.1	0.247	0.277
United States	32,467.7	32,231.5	-0.033	1.448	131,426.8	0.524	0.534
India	919.2	803.9	0.212	0.552	2,321.6	0.170	0.204
Sri Lanka	121.7	99.1	0.335	1.202	200.4	0.881	0.507
Rest of South Asia	374.3	286.7	0.286	0.689	804.9	0.293	0.453
China	5,660.3	6,210.9	-0.128	1.320	11,959.1	0.840	0.603
Hong Kong	7,587.2	8,058.4	-0.611	4.382	5,643.1	5.638	5.927
South Korea	4,842.2	5,002.5	-0.102	1.339	7,619.5	0.913	0.956
Singapore	3,325.1	3,776.2	-0.297	3.322	2,470.8	4.821	3.972
Indonesia	1,401.3	1,469.4	-0.072	1.256	3,177.0	0.327	0.307
Malaysia	1,487.6	1,466.8	0.049	1.267	1,514.5	1.026	0.928
Philippines	1,986.7	2,195.0	-0.462	2.342	2,067.1	1.739	1.622
Thailand	3,324.2	3,625.3	-0.413	1.401	2,886.4	1.088	0.904
Mexico	863.1	809.1	0.110	0.878	3,099.3	0.204	0.195
Turkey	1,733.3	1,462.9	0.589	1.781	3,745.9	0.695	0.884
Central Europe	3,841.7	3,744.5	0.061	1.409	5,227.2	1.067	0.996
Central & South America	4,199.9	4,442.8	-0.179	1.050	18,363.5	0.256	0.272
Total	129,009.6	130,621.8			413,695.4		

Source: Brown, Deardorff, and Stern (2002: table 4)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ:

♦No 3.

Παρατίθεται από Stiglitz, 2005, 'Fair Trade', p. 245

Table A1.13. Welfare and efficiency gains from liberalization of agriculture, manufacturing, and services

Column (1) reports the efficiency changes due to a 40% liberalization in agriculture as a share of food and agricultural value added. The second column reports the efficiency gain as a proportion of the total gain in terms of equivalent variation (EV)—where this is larger than 100, the terms-of-trade effect is negative. Column (3) reports the EV as a proportion of total expenditure. Columns (4)–(8) report the EV for 5 different sector liberalization experiments.

Region	Agr40 experiment ratios (%)			Total EV by experiment (\$m)				
	Eff/SVA (1)	Eff/EV (2)	EV/Exp (3)	Agr40 (4)	AgrMkt40 (5)	Manuf40 (6)	BusFinSvces (7)	T&Tsvces (8)
NAmerica	9	11	0.035	3,401	1,436	3,310	4,517	52,532
WEurope	6	104	0.369	36,959	27,810	8,180	8,532	128,593
Aus/Nzl	6	-12	0.377	1,786	1,348	207	209	8,421
Japan	6	120	0.253	12,552	13,461	6,607	2,564	33,358
China	6	1,067	0.012	172	753	22,593	826	8,710
Taiwan	4	143	0.060	265	295	3,288	83	6,072
Other NICs	3	115	0.333	2,672	2,996	5,270	612	23,228
Indonesia	2	1,183	0.002	6	26	792	270	1,474
Other SEAsia	2	101	0.465	1,931	1,247	2,631	393	11,092
India	1	137	0.200	1,058	927	3,084	19	3,989
Other SoAsia	1	118	0.852	1,176	1,181	1,645	9	2,213
Brazil	1	64	0.245	1,988	1,683	4,491	457	3,625
Other LatAm	1	48	0.360	3,055	2,366	1,449	652	8,611
Turkey	1	123	0.142	338	332	619	70	3,524
Other MENA	0	-15	-0.202	-1,506	-718	1,074	231	16,667
EIT	0	142	0.033	301	282	1,391	1,865	10,265
SoAfrCU	0	46	0.080	129	54	283	128	1,897
Other SSA	0	31	0.194	436	529	249	30	4,496
RoWorld	-1	115	0.741	2,601	2,611	2,399	137	3,798
World				69,320	58,619	69,564	21,604	332,565

Source: Hertel, Anderson, Francois *et al.* (2000: table 8).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΓΕΩΡΓΙΑ:

◆No 4.

Παρατίθεται από (Bouet, Fontagné & et al., 2001, p. 21. CEPII)

CEPII, Document de travail 2001 - n° 01-18

Table 6: Maximum number of prohibitions and ad valorem taxes in the Quadrilateral

	Canada	USA	Japan	EU
<i>No. of prohibitions.</i>	0	0	0	881
<i>Agriculture – maximum tax</i>	331.5%	350%	55%	88.90%
<i>Other sectors – Maximum tax</i>	25%	48%	60%	22%

Source: MAcMaps, see Table 1.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΓΕΩΡΓΙΑ:

♦ No 5.

Παρατίθεται σε: Stiglitz, 2005, 'Fair Trade', p. 218

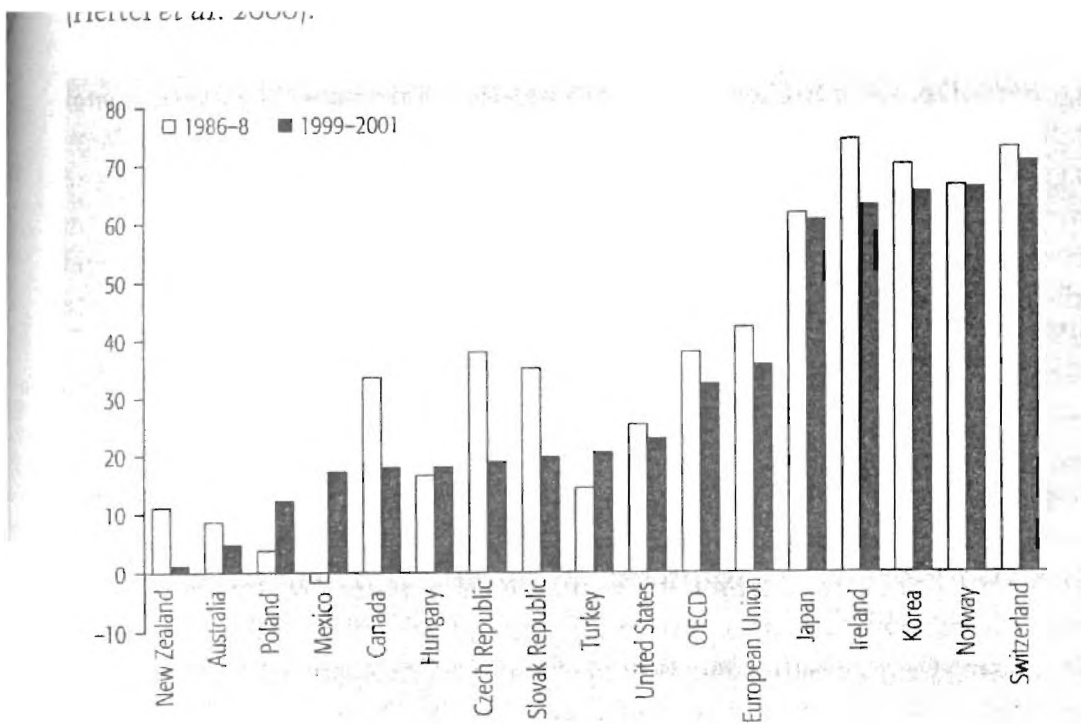

Figure A1.1 Agricultural producer support, 1986-1988 and 1999-2001 (% of value of gross farm receipts)

Source: Anderson (2003).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΓΕΩΡΓΙΑ:

◆ No 6.

Παρατίθεται σε: Stiglitz, 2005, 'Fair Trade', p. 227.

Table A1.6: Welfare and efficiency gains expected from a 40% liberalization in agriculture, 2005
Column (1) reports the efficiency changes as a share of food and agricultural value added. AgrMkt40 (col. (5)) excludes reductions in production subsidies whereas Agr40 covers all forms of protection.

Region	Agr40 experiment ratios (percentages)			Total EV by experiment (US\$m)				
	Eff/SVA (1)	Eff/EV (2)	EV/Exp (3)	Agr40 (4)	AgrMkt40 (5)	Manufact40 (6)	BusFinSvces (7)	T&Tsvces (8)
NAmerica	9	11	0.035	3,401	1,436	3,310	4,517	52,532
WEurope	6	104	0.369	36,959	27,810	8,180	8,532	128,593
Aus/Nzl	6	-12	0.577	1,786	1,348	207	209	8,421
Japan	6	120	0.253	12,552	13,461	6,607	2,564	33,358
China	6	1,067	0.012	172	753	22,593	826	8,710
Taiwan	4	143	0.060	265	295	3,288	83	6,072
Other NICs	3	115	0.333	2,672	2,996	5,270	612	23,228
Indonesia	2	1,183	0.002	6	26	792	270	1,474
Other SEAsia	2	101	0.465	1,931	1,247	2,631	393	11,092
India	1	137	0.200	1,058	927	3,084	19	3,989
Other SoAsia	1	118	0.852	1,176	1,181	1,645	9	2,213
Brazil	1	64	0.245	1,988	1,683	4,491	457	3,625
Other LatAm	1	48	0.360	3,055	2,366	1,449	652	8,611
Turkey	1	123	0.142	338	332	619	70	3,524
Other MENA	0	-15	-0.202	-1,506	-718	1,074	231	16,667
EIT	0	142	0.033	301	282	1,391	1,865	10,265
SoAfrCU	0	46	0.080	129	54	283	128	1,897
Other SSA	0	31	0.194	436	529	249	30	4,496
RoWorld	-1	115	0.741	2,601	2,611	2,399	137	3,798
World				69,320	58,619	69,564	21,604	332,565

Source: Hertel, Anderson, Francois *et al.* (2000: table 8).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

♦No 7. Πρόσβαση στην Αγορά. Market Access.

Παρατίθεται:

http://www.wto.org/english/whatis/e/series/e/news_bkgrnd26_visualized_e.htm

'Banded approach' (draft modalities, March 2003) [back to top](#)

Products categorized by height of starting tariff.
Higher bands: steeper cuts. In the March 2003 draft modalities, the formulas in each band use the Uruguay Round (UR) approach (average cuts subject to minimums).

Key:
UR = Uruguay Round approach

'Blended approach' (Cancún draft frameworks) [back to top](#)

Products categorized by sensitivity.
Used in the Cancún draft frameworks, the approach “blends” three formulas. An Uruguay Round approach applies to one category, a Swiss formula to another, and a third is duty-free.

Key:
UR = Uruguay Round approach
SWISS = Swiss formula
DUTY FREE = Duty free

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

◆No 8. Πρόσβαση στην Αγορά. Market Access

'Tiered approach' (August 2004 agreed framework) [back to top](#)

Products categorized by height of starting tariff.
Higher tiers (or bands): steeper cuts. Type of formula and number of tiers? In the August 2004 agreed framework this is still to be negotiated.

◆No 9. Πρόσβαση στην Αγορά. Market Access

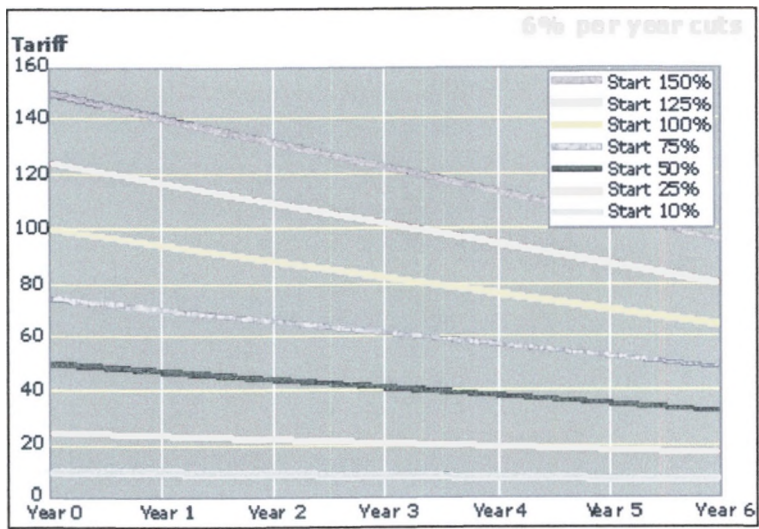
Παρατίθεται :

http://www.wto.org/english/uratop_e/agric_e/agnegs_swissformula_e.htm

THE 'URUGUAY ROUND APPROACH'

Example using 36% average cuts over six years (6% per year)

Negotiate a specified average percentage reduction in tariffs over a specified number of years with the flexibility of a smaller minimum reduction for individual products This was the approach eventually adopted in the 1986-94 Uruguay Round agriculture negotiations.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

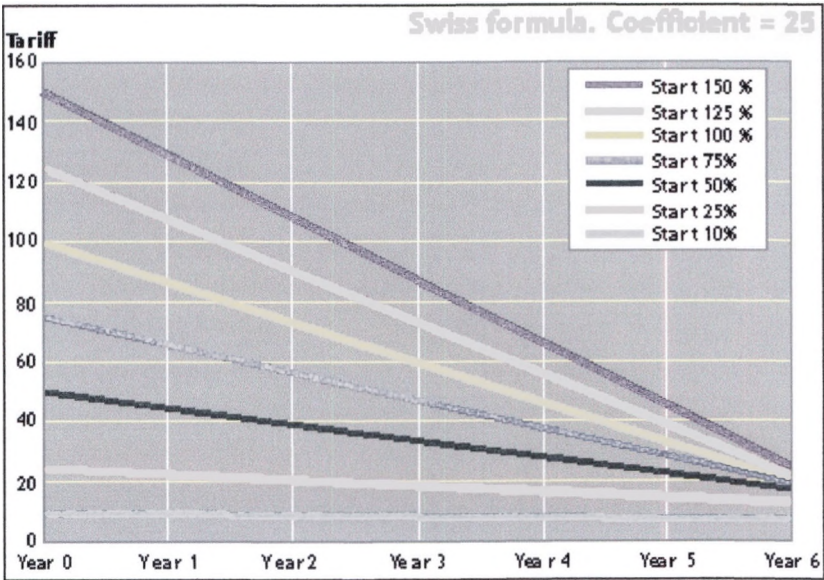
◆No 10.

Παρατίθεται:
http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/agnegs_swissformula_e.htm

THE SWISS FORMULA

$Z = AX/(A+X)$

where
X = initial tariff rate
A = coefficient and maximum tariff rate
Z = resulting lower tariff rate (end of period)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

♦No 11. Πηγή : ΠΟΕ ,2002.

TN/MA/S/3/Rev.1
Page 12

TABLE 4 IMPACT OF THE SWISS FORMULA: VARIOUS COEFFICIENTS

	Original Tariff	Final Tariff				Reduction Rate (percent)			
		a=5	a=10	a=15	a=50	a=5	a=10	a=15	a=50
Line 1	1.00	0.83	0.91	0.94	0.98	16.67	9.09	6.25	1.96
Line 2	2.50	1.67	2.00	2.14	2.38	33.33	20.00	14.29	4.76
Line 3	5.00	2.50	3.33	3.75	4.55	50.00	33.33	25.00	9.09
Line 4	7.50	3.00	4.29	5.00	6.52	60.00	42.86	33.33	13.04
Line 5	10.00	3.33	5.00	6.00	8.33	66.67	50.00	40.00	16.67
Line 6	12.50	3.57	5.56	6.82	10.00	71.43	55.56	45.45	20.00
Line 7	15.00	3.75	6.00	7.50	11.54	75.00	60.00	50.00	23.08
Line 8	17.50	3.89	6.36	8.08	12.96	77.78	63.64	53.85	25.93
Line 9	20.00	4.00	6.67	8.57	14.29	80.00	66.67	57.14	28.57
Line 10	22.50	4.09	6.92	9.00	15.52	81.82	69.23	60.00	31.03
Line 11	25.00	4.17	7.14	9.38	16.67	83.33	71.43	62.50	33.33
Line 12	27.50	4.23	7.33	9.71	17.74	84.62	73.33	64.71	35.48
Line 13	30.00	4.29	7.50	10.00	18.75	85.71	75.00	66.67	37.50
Line 14	32.50	4.33	7.65	10.26	19.70	86.67	76.47	68.42	39.39
Line 15	35.00	4.38	7.78	10.50	20.59	87.50	77.78	70.00	41.18
Line 16	37.50	4.41	7.89	10.71	21.43	88.24	78.95	71.43	42.86
Line 17	40.00	4.44	8.00	10.91	22.22	88.89	80.00	72.73	44.44
Line 18	42.50	4.47	8.10	11.09	22.97	89.47	80.95	73.91	45.95
Line 19	45.00	4.50	8.18	11.25	23.68	90.00	81.82	75.00	47.37
Line 20	47.50	4.52	8.26	11.40	24.36	90.48	82.61	76.00	48.72
Line 21	50.00	4.55	8.33	11.54	25.00	90.91	83.33	76.92	50.00
Line 22	52.50	4.57	8.40	11.67	25.61	91.30	84.00	77.78	51.22
Line 23	55.00	4.58	8.46	11.79	26.19	91.67	84.62	78.57	52.38
Line 24	57.50	4.60	8.52	11.90	26.74	92.00	85.19	79.31	53.49
Line 25	60.00	4.62	8.57	12.00	27.27	92.31	85.71	80.00	54.55
Average	30.04	3.89	6.69	8.88	17.04				
Minimum	1	0.83	0.91	0.94	0.98				
Maximum	60	4.62	8.57	12	27.27				
Std. Dev	18.33	0.97	2.10	3.15	8.02				
Peaks (>15)	19	0	0	0	16				
t ₁₃ /t ₅	3	1.29	15	1.7	2.25				

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

◆ No 12.

Σχετικά με SSG, και SSM

http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/guide_agric_safeg_e.htm

Η διαφορά μεταξύ ‘δεσμευμένου’ και εφαρμοζόμενου δασμού, σύνηθες φαινόμενο στις αναπτυσσόμενες χώρες, δημιούργησε προβλήματα εφαρμογής .

	GATT safeguard	Special Agricultural Safeguard SSG	Special Safeguard Mechanism SSM (details still being negotiated)
Which products?	All, including agricultural	Agricultural, if “tariffied”	Agricultural
Which countries?	All	Developed and developing, but only if “tariffied”	Only developing
Trigger	Import surge with price fall	Import surge or price fall	Import surge or price fall
Remedy	Quantity restriction, tariff increase	Tariff increase	Tariff increase
Constraint / condition	Show injury or threat of injury, negotiate compensation	Only products “tariffied” in Uruguay Round (where comfort needed for liberalization)	For import surge: • limit on % of products in a year • ceiling on tariff at or above pre-Doha rate • minimum surge for tariff exceeding pre-Doha rate?
Expiry of mechanism?	Permanent	Expires or reduced post-Doha	Different views

1900-1901

1902-1903

1904-1905

1906-1907

1908-1909

1910-1911

1912

1913

1914

1915

1916-1917

1918

1919-1920

1921

1922

1923-1924

1925

1926-1927

1928

1929

1930

1931

1932-1933

1934

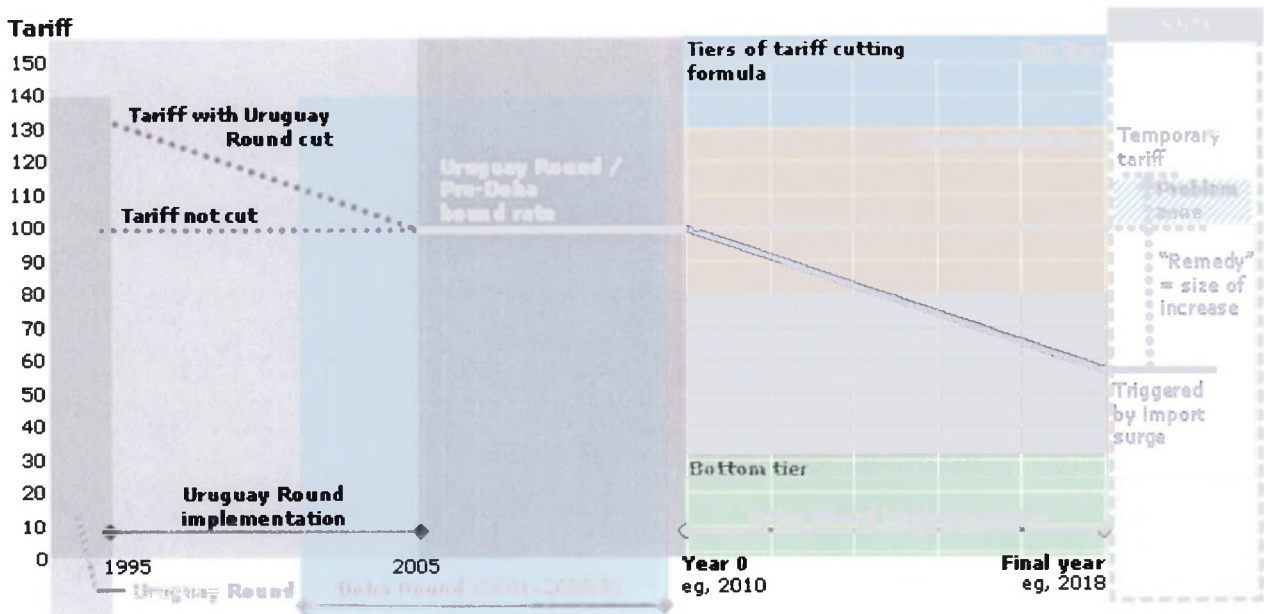
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

◆No 13.

Σχετικά με SSG, και SSM

Παρατίθεται:
http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/guide_agric_safeg_e.htm

“SSM” Special Safeguard Mechanism (new for developing countries only).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

◆No 14

Παρατίθεται σε Breuss F, 2008,p 248-249.

Table 1: Bound and Applied Tariffs on Industrial Products
(Simple Averages)

Import markets	End of imple- mentation period	Share of bound tariffs	Simple MFN average bound	Simple average applied	Year	Δ bound and applied tariffs
NORTH AMERICA						
Canada	2000	99.6	5.2	4.8	1998	0.4
United States	2000	100.0	3.9	4.3	1999	-0.3
LATIN AMERICA						
Argentina	2005	100.0	31.0	13.7	1998	17.3
Chile	2005	100.0	25.0	10.9	1997	14.1
Colombia	2005	100.0	35.5	11.2	1998	24.3
Costa Rica	2005	100.0	44.6	6.4	1998	38.2
Mexico	2005	100.0	34.8	12.6	1998	22.2
Peru	2005	100.0	30.0	13.0	1998	17.0
WESTERN EUROPE						
EC	2000	100.0	4.1	5.0	1998	-0.9
Norway	2000	100.0	3.4	3.3	1998	0.1
Turkey	2000	36.3	42.6	7.5	1996	35.1
EASTERN EUROPE						
Czech Republic	2000	100.0	4.3	4.8	1998	-0.5
Hungary	2000	95.4	7.4	9.0		-1.6
Romania	2000	100.0	30.1			
Import markets	End of imple- mentation period	Share of bound tariffs	Simple MFN average bound	Simple average applied	Year	Δ bound and applied tariffs
Slovakia	2000	100.0	4.3	4.9	1998	-0.6
ASIA						
Australia	2000	95.9	14.2	5.8	1998	8.4
Hong Kong (China)	2005	23.5	0.0	0.0	1998	0.0
India	2005	61.6	58.7			
Japan	2000	99.2	3.5	4.2	1998	-0.7
Republic of Korea	2005	90.4	11.7	7.9	1998	3.8
Macao (China)	2005	9.9	0.0	0.0		0.0
Philippines	2005	58.6	26.1	9.5	1998	16.6
Singapore	2005	65.5	4.6	0.0		4.6
AFRICA						
Cameroon	2005	0.1	17.6	17.6	1999	0
Chad	2005	0.4	17.6	17.6	1999	0
Gabon	2005	100.0	15.5	17.6	1999	-2.1
Senegal	2005	32.3	13.8			
South Africa	2005	98.1	17.7			
Tunisia	2005	46.3	34.0			
Zimbabwe	2005	8.8	11.3			

Source: UNCTAD (2003), 11 based on Bacchetta / Bora (2001).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

♦No 15.

Παρατίθεται σε Breuss F, 2008,p 251

Table 2: Effective *Ad-Valorem* Tariff Equivalents on Bilateral Trade Flows⁽ⁱⁱⁱ⁾

Importers	Exporters				
	LDCs	Other Low-Income Countries	Middle-Income Countries	All Developing Countries	OECD
	Total Trade				
Canada	6.7	5.4	4.4	4.4	-
EU	2.8	7.0	10.3	7.2	-
Japan	4.9	6.4	4.5	4.7	-
USA	13.6	6.2	3.6	4.5	-
Other OECD Countries	8.7	13.1	10.4	10.2	-
Developing Countries	-	-	-	7.5	-
Middle Income Countries	8.1	11.9	12.7	-	-
	Trade in Agriculture				
Canada	3.4	18.7	16.3	17.5	33.7
EU	7.6	13.4	24.8	20.0	41.6
Japan	29.1	16.3	21.2	21.9	28.3
USA	28.1	9.5	13.0	12.7	14.5
Other OECD Countries	19.6	28.0	35.4	32.5	42.1
Developing Countries	-	-	-	17.0	14.5
Middle Income Countries	18.2	18.4	23.1	-	-
	Trade in Manufactures				
Canada	7.7	4.2	2.0	2.9	2.0
EU	0.0	5.7	5.5	4.5	2.5
Japan	0.1	5.0	1.4	2.5	1.2
USA	8.0	5.9	2.1	3.6	1.6
Other OECD Countries	5.0	10.8	5.7	7.4	7.4
Developing Countries	-	-	-	6.4	6.9
Middle Income Countries	6.0	11.1	10.9	-	-

Source: IMF / The World Bank (2002), 12, based on ITC.⁽ⁱⁱⁱ⁾

The information in the table does not yet reflect the EIT's FRA initia-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

◆No 16

Πηγή: Hoekman,Ng & Olarreaga, 2001, p.14
Παρατίθεται σε Breuss F, 2008,p 258-259.

Table 3: Tariff Peaks and Preferential Duty Rates in the Quad(1999

Preferential Trade Agreements/GSP	Number of Countries	Average Preference Rate (unweighted in %)	
		Tariff Peak Products	All Goods at HS-6
U S			
Canada	1	0.6	0.1
Mexico	1	1.6	0.3
Israel	1	0.6	0.1
ANDEAN /a	4	14.0	1.7
Caribbean Community /b	22	13.5	1.6
GSP-only beneficiaries /c	80	16.0	2.4
LDCs /d	38	14.4	1.8
Others (MFN Rate)		(20.8)	(5.0)
E U	15		
Eastern Europe and Middle East /e	30	20.1	1.8
GSP-only beneficiaries /f	42	19.8	3.6
LDCs (ACP) /g	37	11.9	0.8
Other ACP Countries /h	32	12.4	0.9
Other LDCs /i	11	12.6	0.9
Others (MFN Rate) /j		(40.3)	(7.4)

Preferential Trade Agreements/GSP	Number of Countries	Average Preference Rate (unweighted in %)	
		Tariff Peak Products	All Goods at HS-6
J a p a n			
GSP-only beneficiaries /k	127	22.7	2.3
LDCs /l	42	19.0	1.7
Others (MFN Rate)		(27.8)	(4.3)
C a n a d a			
United States	1	7.1	1.6
Australia	1	28.2	7.8
New Zealand	1	28.2	7.8
Mexico	1	15.9	3.1
Chile	1	12.2	2.4
Israel	1	11.8	2.5
Caribbean countries /m	18	23.3	4.3
GSP-only beneficiaries /n	108	28.2	6.2
LDCs /o	47	22.8	4.4
Others (MFN Rate)		(30.5)	(8.3)

Notes:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

◆ No 17

Παρατίθεται σε Breuss F, 2008,ρ 261

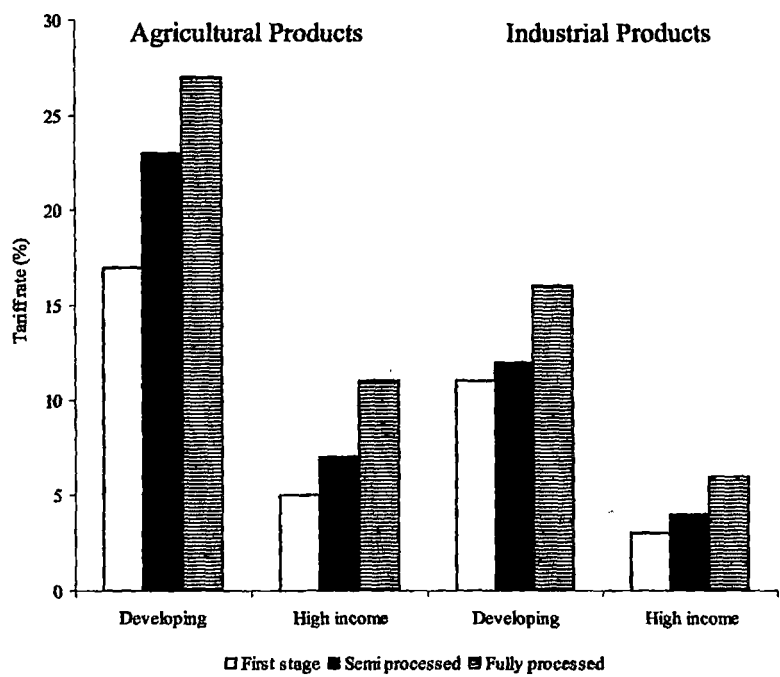

Figure 6: Tariff Escalation
Source: European Commission (2002), 83

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

♦No 18

Παρατίθεται σε Breuss F, 2008,p 281.

Table 10: Agricultural Tariff Liberalization: Results of Model Simulations of a Worldwide 50 % Cut in all Agricultural Tariffs

Regions	Welfare effects		Aggregate trade data	
	Percentage change	Total value ('97 US\$ mill.)	Exports	Terms of trade
			Percentage change	
Asian NICs	0.342	3,363.6	0.888	-0.072
China	0.082	964.0	1.199	-0.083
South Asia	0.074	361.2	1.954	-0.302
Western Europe	0.021	1,562.1	0.476	0.006
North America	0.046	3,613.3	0.914	0.266
Transition economies	0.118	900.8	1.474	-0.045
Sub-Saharan Africa	0.072	226.2	1.810	-0.210
Oceania	0.419	1,719.8	2.299	1.833
North Africa and Middle East	0.387	3,033.8	2.829	-0.595
Latin America	0.073	1,304.7	1.708	0.056
Japan	0.116	4,221.2	1.763	-0.392
Rest of the World	0.110	277.1	2.248	0.223
Total		21,547.9		

Source: UNCTAD (2003), 43.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

◆ No 19. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ (market access).

Πηγή : ΠΟΕ.

TN/MA/S/3/Rev.2
Page 6

Figure 1: Comparison of linear cut and Swiss formula

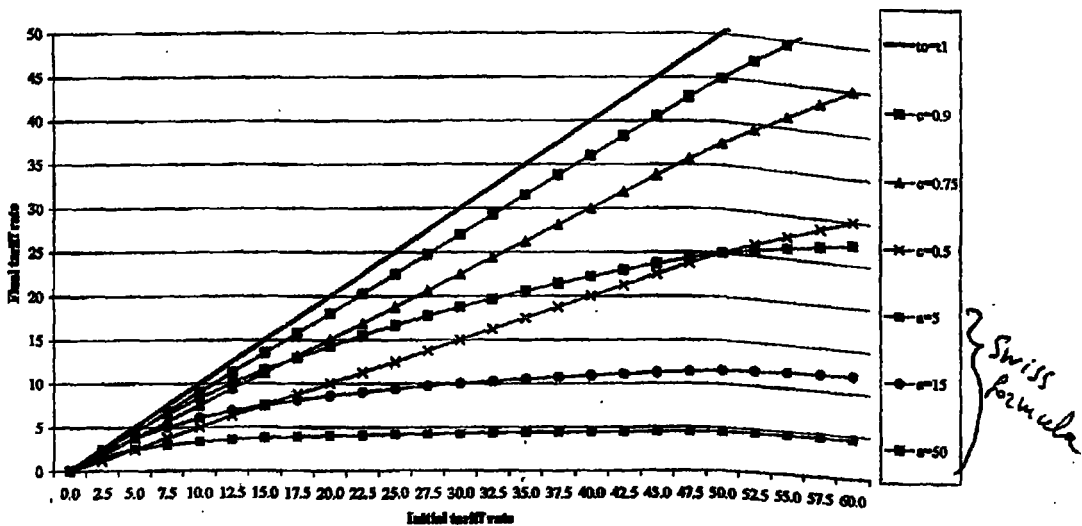
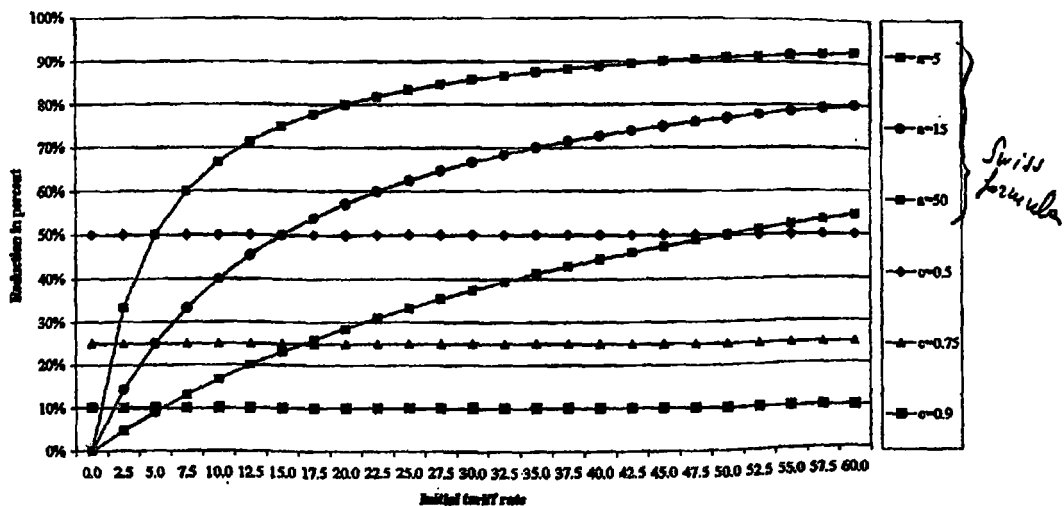

Figure 2: Reductions in percent for linear cut and Swiss formula

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

◆No 20.

Top 15 agricultural exporters and importers, 2003 [back to top](#)

	Value \$bn	Share in world %		Value \$bn	Share in world %
Exporters			Importers		
EU members (15)	284.14	42.2	EU members (15)	308.87	42.8
EU to rest of world	73.38	10.9	EU from rest of world	98.11	13.6
United States	76.24	11.3	United States	77.27	10.7
Canada	33.69	5.0	Japan	58.46	8.1
Brazil	24.21	3.6	China	30.48	4.2
China	22.16	3.3	Canada ^c	18.02	2.5
Australia	16.34	2.4	Korea, Rep. of	15.56	2.2
Thailand ^a	15.08	2.2	Mexico	13.85	1.9
Argentina ^b	12.14	2.1	Russian Fed. ^a	13.73	1.9
Malaysia	11.06	1.6	Hong Kong, China	10.81	-
Mexico	9.98	1.5	retained imports	6.47	0.9
			Taipei, Chinese	7.96	1.1
Indonesia	9.94	1.5	Switzerland	7.12	1.0
New Zealand	9.60	1.4	Saudi Arabia	6.26	0.9
Russian Fed. ^a	9.37	1.4	Thailand ^a	5.72	0.8
Chile	7.47	1.1	Indonesia	5.44	0.8
India ^a	7.03	1.2	Turkey	5.22	0.7
Above 15	548.44	81.8	Above 15	580.44	80.4

Source: WTO International Trade Statistics 2004, table IV.8. "EU members" includes trade between EU members

^a Includes WTO Secretariat estimates. ^b 2002 instead of 2003 ^c Imports are valued f.o.b.

Agricultural products' share in trade, by region, 2003 [back to top](#)

	Exports	Imports		Exports	Imports
Share in total merchandise trade, %			Share in primary products trade, %		
World	9.2	9.2	World	41.2	41.2
North America	11.0	6.2	North America	56.6	32.2
Latin America	19.8	9.7	Latin America	47.2	44.0
Western Europe	9.6	10.4	Western Europe	57.6	48.3
C./E. Europe/Baltic States/CIS	8.8	10.1	C./E. Europe/Baltic States/CIS	22.7	47.6
Africa	13.9	15.9	Africa	20.2	59.4
Middle East	3.4	12.4	Middle East	4.4	68.0
Asia	6.3	8.9	Asia	46.3	33.2

Source: WTO International Trade Statistics 2004, table IV.5, includes trade between EU members

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. ΠΙΝΑΚΕΣ

♦No 21. Πηγή: O'Brien & Williams, 2007, σελ.163

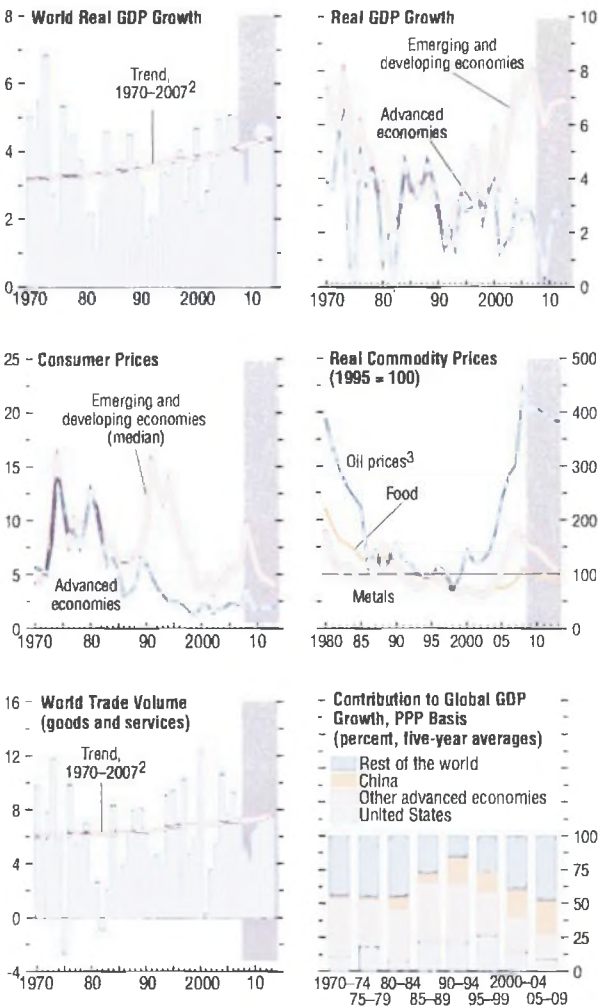
Table 5.7 (cont.)

Country	Share of GDP in agriculture
Indonesia	13.4
China	12.5
Iran	11.6
Brazil	8.4
Greece	5.4
Russia	5.4
Ireland	5
New Zealand	4.3
Spain	4
Australia	3.8
Canada	2.2
France	2.2
Japan	1.7
United States	1
Germany	0.9
United Kingdom	0.5
Kuwait	0.4
Singapore	0

Source: Data from CIA (2006).

Figure 1.1. Global Indicators¹
(Annual percent change unless otherwise noted)

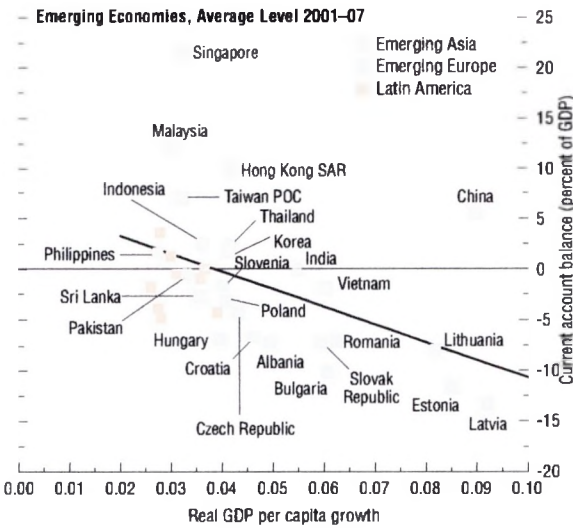
After four years of strong growth, the global economy is leading into a major downturn, led by the advanced economies. At the same time, inflation has risen to its highest rates in a decade, pushed up by a surge in commodity prices.

Source: IMF staff estimates.
¹Shaded areas indicate IMF staff projections. Aggregates are computed on the basis of purchasing-power-parity (PPP) weights unless otherwise noted.
²Average growth rates for individual countries, aggregated using PPP weights, the aggregates shift over time in favor of faster-growing economies, giving the line an upward trend.
³Simple average of spot prices of U.K. Brent, Dubai Fateh, and West Texas Intermediate crude oil.

Figure 4.3. Export market balance and Real GDP per capita growth

Fast-growing emerging economies tend to have lower current account balances.

Sources: IMF, *Balance of Payments Statistics*; and IMF staff calculations.
¹Countries with less than 2 percent real GDP per capita growth are not shown.

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

--	--	--

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000107880